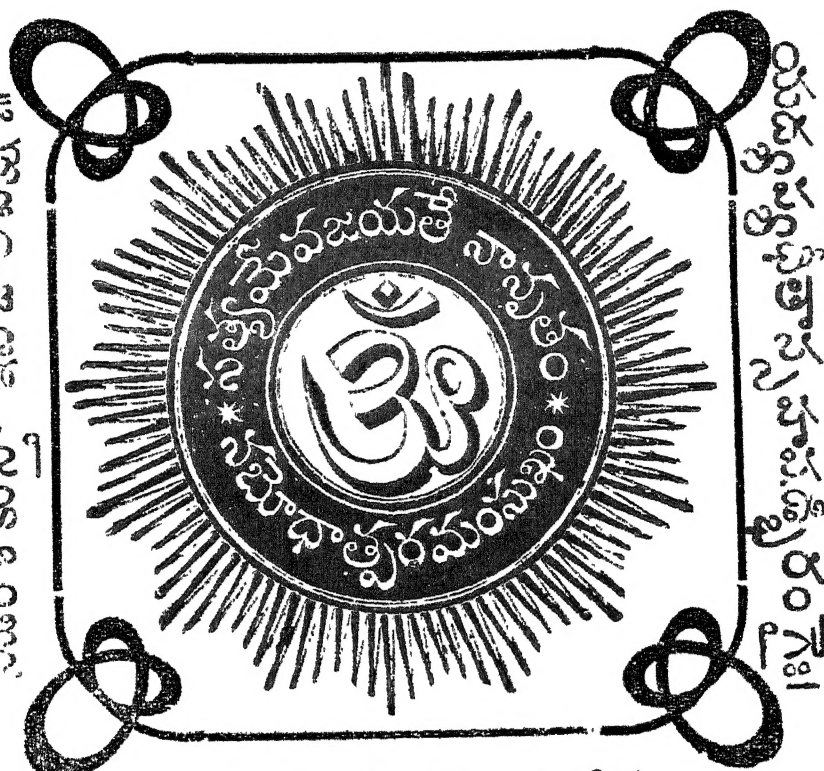

ఆచారహీనం న పున నిజేదాః

॥ శ్లోకం ॥

ఘండాంస్యేనం మృత్యుకాలేత్కజని

విషయ సూచిక.

1. వీతిక.	పేజీ
2. మహామన్తాతీత ప్రభావము.	1
3. శీలావతీ చరిత్రము.	11
4. మాండవ్యమహాముని చరిత్రము.	18
5. దశగ్రీవుండు శివుని వలన వరముల బడయుట.	25
6. శ్రీ సీతాదేవి అగ్నిప్రవేశమును చేయుట.	29
7. దేవేంద్రుడు శాపగ్రస్తుడగుట.	35
8. అహల్యా శాపకారణము.	40
9. నహుష చరిత్రము.	43
10. ధర్మరాజు చరిత్రము.	53
11. బ్రహ్మ శాపమునొందుట.	59
12. సర్వసారాంశము.	66

ఓమ్.

వీ రి క

ఈ గ్రంథముయొక్క సారమంతయు ఆచరణపై ఆధారపడియున్నది. ఇప్పుడుకూడ ప్రపంచములో బ్రహ్మనిష్ఠులు ఎక్కువమంది లేక పోయినను కొద్ది మంది అయినా యుండియే యున్నారు. వారలలో చాలామందికిన్ని సరియైన అనుష్ఠానములేనందుచే పండితులకు, గౌరవ సీయులకు, శ్రీమంతులకు, రాజులకు, బ్రహ్మవిద్యయందు విశ్వాసములేక పోవుచున్నది. అట్టి దోషముచే బ్రహ్మనిష్ఠచేయువారికి చాలునంత సహాయము చేయకపోవుచున్నారు. దీనివల్ల బ్రహ్మవిద్య వృద్ధి నొందక పోవుటయేకాక నిస్సహాయులగు బ్రహ్మచారులకున్న, సాధువులకున్న, తగినంతసహాయము లభించుటలేదు. ఇట్టిపుణ్యజీవులకు సహాయముచేయ నందుచే పైచెప్పినగృహస్థులు పవిత్రులగుటకు మార్గములభించుటలేదు. కావున మంచి సత్య ధర్మ నిష్ఠగలవారుండిన బ్రహ్మవిద్యవృద్ధి నొందుట యేగాక, నిస్సహాయులగువారికి సహాయమున్ను దీనివల్ల శ్రీమంతులు గూడ పుణ్యాత్ములై తరించుటకున్ను, మార్గము యేర్పడును. కావున 1. బ్రహ్మవిద్య వృద్ధి నొందుట, 2. నిస్సహాయులగు బ్రహ్మచారులు, సాధువులు, అనుష్ఠానపరులగుట, 3. గృహస్థులు పుణ్యాత్ములగుట, ఇట్టి లాభము లోకమున గలుగును. కనుకనే మనుమహర్షి యీలాగున చెప్పుటకు కారణము.

“శ్లో॥ ఆచారాద్విద్యతో విప్రో న వేద ఫలమశ్నుతే॥

ఆచారేణ తు సంయు క్తస్సంపూర్ణ ఫలభాగ్భవేత్॥

తా॥ వేదాధ్యయన తత్పరుడై యుండినను ఆచరణయందు జాగ్రత్తలేకపోయిన వేదాధ్యయన తపస్సుల ఫలముననుభవింప జాలడు. ఆచరణయందు జాగ్రత్తగలవాఁడు తపస్సాధ్యాయేశ్వరప్రణి

ధానములకు ఎంతఫలము శాస్త్రములో చెప్పబడి యున్నదో, దానిని తప్పక పొందగల్గును. కావున మనకు యిప్పుడు కావలసినది ఆచరణ పరులే. మతియు భారతదేశము స్వాతంత్ర్యముగాయుండినప్పుడు బ్రహ్మ నిష్ఠులు ఎక్కువమంది యుండిరనియు, అట్టికాలమున విదేశములకుగూడ ధర్మోపదేశము ఈ భారతదేశమే చేయుచుండి నటుల చరిత్రము మనకు సాక్షినిచ్చుచున్నది. దేశము అస్వాతంత్ర్య దీనస్థితికి వచ్చినప్పటినుండియే బ్రహ్మవిద్య పతనమైనదనికూడ చెప్పుచుందురు. దైవకృప చేతను, మహాఋషులకరుణచేతను, మనకు స్వరాజ్యము వచ్చినందుచే యిక ఆ ప్రతిబంధముకూడలేదు. కావున పూర్వపుమనవేదకాలము ననుసరించి స్వాత్మరాజ్యమును పొందుటలో జనులు ప్రవర్తించవలయును. ఈ విషయములలో ముముక్షువులు, బ్రహ్మనిష్ఠులు, సాధువులు, సన్యాసులు, భక్తులు, ముఖ్యముగా ప్రవర్తించవలయును. స్వరాజ్యముతో కూడ ఆత్మరాజ్యముకూడ గలుగునప్పుడే వేదకాలమువలె భారత రాజ్యము శోభించగల్గును. అట్లు గానిచో, దృఢమైన ఇంజక మాత్రము లభించి అదినరి నడపుటకు సరియైన స్త్రీములోపల లేనట్లే స్వరాజ్యము యుండునని మరువకూడదు. లేనిచో, ఒంటికన్ను ఒంటిచేవి, ఒంటిచేయి, ఒంటికాలు గలవానివలెనే మనముండగలము. అయితే వేదకాలమున కొన్నివర్గములకు మాత్రమే బ్రహ్మవిద్యయందు అర్హతగల్గియున్నట్లు కొందఱు తలంచవచ్చును. అది ఈ మధ్యకాలమున యేర్పడినదే కాని వేదకాలమందుండలేదు. ఏలననగా స్త్రీలలో బ్రహ్మచారిణియగు గార్గియు, సులభయగు సన్న్యాసినియు, బ్రహ్మవాదినియగు మైత్రేయియు, సాత్యములు. ఆలాగున గృహస్థాశ్రమములోయుండిన చూడాల మదాలన మొదలగువారే తార్కాణము. ఆలాగున వసిష్ఠ విశ్వమిత్ర తులాధార సూతాది మహాఋషులున్న, తార్కాణము, ఇక ఈ జనుల యొక్క యోగ్యత ననుసరించియే అన్నివిషయములలోను అర్హతయేర్పడును నిజముగా అదే సత్య యుగమగును. ఇప్పుడు రాజకీయములో ఏలాగున వారివారి యోగ్యత ననుసరించి అన్నిటిలోను అందఱికిని ప్రవేశమేర్పడుచున్నదో, ఆలాగున ఆధ్యాత్మికవిద్యలోను యుండును. అయితే ఎవరెవరుదేశానికి అర్హులు దానికేతగిన యోగ్యతనున్న అందఱు

సంపాదించుకొనవలయును. శోమరులు యేకాలమందును యున్నతస్థితి లోనికి రాజాలరు. ఆలాగున వాచావేదాంతులును బ్రహ్మపదమును పొందియుండలేదు, యుండుటయులేదు, యుండపోరు. ఇదిమాత్రము జ్ఞాపకములో యుంచలేగియున్నది.

శ్లో॥ చిత్రామృతంనామృతమేవ విద్ధి చిత్రానలం నానలమేవ విద్ధి
చిత్రాంగనా నూనమనంగనేతి వాచావివేక స్వవివేక ఏవ॥

తా॥ చిత్రములో కనిపించెడుఅమృతము ఎట్లుఅమృతముగాదో, జరాసరలను నివృత్తి జేయజాలదో, చిత్రరువులో చిత్రించిన అగ్ని జ్వాల యేలాగున అగ్నికాసేరదో, దేనిన్ని దహింప జాలదో, చిత్ర రువులో కనిపించెడు అంగనామణియు యథార్థముగా యేలాగున నాతీ మణికాదో, సంసారముచేయజాలదో, ఆలాగున వాచావివేకముతో చెప్పెడు వేదాంతవాక్యమున్ను అజ్ఞానమును పోగొట్టజాలదు. అది వివేకముకాదు. అవివేకమే యగును.

శ్లో॥ ఆచారాల్లభ తేహ్యాయరాచారాదీప్సితాః ప్రజాః
ఆచారాద్ధనమక్షయ్యమాచారోహ్యంత్యలక్షణమ్॥

తా॥ మంచి ఆచరణవలననే దీప్తాయస్సు గలుగును. ఆచరణ వల్లనే జనులు తమ యభీష్టమును పొందగలరు. ఆచరణవల్లనే అక్షయమగు ధనము చేకూరును. కట్టకడకు ఆచరణ యొక్కటియే, మానవుని యుత్తమ లక్షణమగును.

శ్లో॥ ఫలం కతకవృక్షస్య యద్యవ్యంబు ప్రసాదకం
న నామ గ్రహణాదేవ తస్యవారి ప్రసీదతి॥

తా॥ కతకరేణువు పంకిలజలమును శుద్ధపరచు శక్తిగల్గి యుండినను, అట్టి చిల్లగింజ నూరిన గంధమును జలభాండములో కలపక మట్టి నీటి కుండ దగ్గరయుండి చిల్లగింజపేరును మాత్రము చెప్పుచుండిన ఆ నీరేలాగున నిర్మలముకాదో ఆలాగున, ఆచరణలేని వేదాంతము యొక్క సితినిగూడ విజ్ఞులు తెలిసికొన వలయును.

శ్లో॥ అంతస్తిమిరనాశాయ శాబ్దబోధో నిరర్థకః
న నశ్యతి తమోనామ కృతయా దీపవార్తయా॥

తా|| అంధకారసిబిడ గృహాంతరాళమున యుండి ఎన్నిసార్లు దీపముయొక్క వార్తలు నుడివినను, లేక దీపముయొక్క వర్ణనను చేసినను చీకటి నశించదో, అస్పృగా దీపమును వెలిగించినమాత్రమే తమస్సు తొలిగి గృహాంతరాళము ప్రకాశించుచో, ఆలాగున, అనుష్ఠానము లేని, వేదాంతవాక్యములును యుండునని జిజ్ఞాసువులు జ్ఞాపకములో యుంచ వలయును

శ్లో|| ఆచారేణ నరో దేవి ! సుఖిత్వముపజాయతే!

అనాచారేణ పాపేన నాశం యాతి తథాద్రువమ్||

తా|| ఈ వాక్యము పరమశివుండు సార్వత్రి దేవికుపదేశించినది. ఓ భవానీ! ఆచరణ యొక్కదానినల్ల మాత్రమే మానవుడు ఇహపర సుఖముల పొందగల్గును. అనాచరణచే గల్లు పాపముచేత నిశ్చయముగ యెట్టివాడైనను నాశమునే పొందును.

శ్లో|| ఇహైవ నరక వ్యాధేశ్చికిత్సాం న కరోతి యః|

గత్వా నిరౌషధం దేశం వ్యాధిస్థః కిం కరిష్యతి||

తా|| ఈ లోకమున, యిహమానవ జన్మమున జీవించియున్న వృజ్ఞుడే అజ్ఞాన రోగమునకు సరియగు చికిత్స చేయడో, అట్టివాడు ఔషధమున్ను, వైద్యుడున్ను ఉపకరణమున్ను లేని స్థలములోనికి వెళ్ళి, వ్యాధిని యెట్లు నివృత్తిచేయ కల్గును? అనగా అన్నిటికీన్ని అనుకూలమైన ఈ మనుష్యజన్మమున, భవరోగమును నివృత్తిచేయక పరలోకమున కేగి అచ్చట యేమిచేయగల్గును? ఈ లోకమున చేసిన కర్మఫలమును అనుభవించుటకు మాత్రమే తక్కిన యే లోకమైనను యుపయోగపడును.

శ్లో|| సోఽహం పి కర్మవిక్షేపం చిత్తై కాగ్రే క్షమో యది|

తదా వేత్తు గృహస్థోఽపి ప వ్రజత్యన్యథా పుమామ్||

తా|| కర్మముచే గలిగెడు విక్షేపములను సహించి, చి త్తమును ఏకాగ్రము చేయుక కి గలిగి యుండనేని గృహస్థాశ్రమమునందు యుండి అయినా ముక్తిని పొందవచ్చును. అట్లుకానిచో మనుజుడు సన్న్యసింప వలయును. గృహస్థాశ్రమములో యుండి ముక్తిని పొందవచ్చునా యని సంశయముగలవారందరు దీనిని గ్రహించిన చాలును.

శ్లో॥ యథాభర్జిత బీజస్య పృరోహిత్యం వినశ్యతి|

తథాత్మజ్ఞానినో నిత్యం జగద్భుద్ధిర్విలీయతే॥

తా॥ ఏలాగున అగ్నియందు వేయించిన విత్తనమునకు అంకుర
త్వము నశించియుండునో, అలాగున, మాయ నశించిన ఆత్మజ్ఞానికి,
ప్రాకృతగుణములుగాని, వృత్తులుగాని, సంస్కారములుగాని, యుండవు.
అదే దానికి గుఱుతు.

శ్లో॥ న ప్రమాదోఽత్ర కర్తవ్యో విడుషా మోక్ష మిచ్ఛతా|

ప్రమాదే జృంభతే మాయా సూర్యాపాయే తమో యథా॥

తా॥ ఈ బ్రహ్మవిద్య యందు కొంచమైనను ప్రమాదమునకు
అవకాశము గలుగనీయక మోక్షేచ్ఛ గలవారును, బుద్ధి మంతులును
జాగ్రత్తగలిగి యుండవలయును. యేదైన ప్రమాదము గలిగినచో;
సూర్యుడు అస్తమించునప్పుడు చీకటి లోకమును ఆవరించునట్లు,
మాయ హృదయమును ఆవరించుకొనును. ఓహో! వేదాంతశాస్త్రము
ఎంత జాగ్రత్తను తెలిపెనో, దీనివల్ల గ్రహించుకొన వచ్చును. లోక
మంతయు, అంధకారమయమగు రాత్రితో కూడినదైనను, యే
ఇంటిలో దీపము వెలుగుచుండునో, దానియందు తమస్సు ప్రవేశింప
జాలనట్లు లోకమజ్ఞానమయమై యుండినను ఏ సాధకుని హృదయమందు
జ్ఞానజ్యోతి వెలుగుచుండునో వాని కెచ్చటను ఆవరణము గలుగదు.
అజాగ్రత్త గలిగినచో దీప మాతినవెంటనే చీకటి ప్రవేశించు నట్లు
మోహపరవశుడై పోవును.

శ్లో॥ అనుభూతిం వినా మూఢో వృథా బ్రహ్మణి మోదతే|

ప్రతిబింబిత శాఖాగ్ర ఫలాస్వాదన మోదవత్॥

తా॥ మూఢుడు అనుభవములేకనే పరబ్రహ్మనుభవము గల
వానివలె సంతోషించు చున్నాడు. ఇది యెట్లున్నదనగా - చెరువుకట్ట
యందున్న వృక్షాగ్రమందుండుపండ్లు, నీటియందు ప్రతిఫలించుచుండగా
దానినిజూచి తాను భుజించినట్లు సంతోషించు వెట్టివానివలె నుండును.
చెట్టెక్కిపండ్లనుకోసి తినవలసి యుండగా, అట్లుచేయక నీటిలో కనిపించు
ప్రతి బింబమును పండ్లనితలంచి జలములో దిగి కోయుటకు ప్రయత్నించు
వాని స్థితి యెట్టిదో, వాచావేదాంతము యొక్క ఫలమున్ను అలాగుననే

యుండును. మంత్రాతీత ప్రభావమెట్టిదనగా గీతలో శ్రీకృష్ణభగవానుడు పదేశించినది చూడుడు.

శ్లో॥ ఓమి శ్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్మామనుస్మరన్ ।

యః ప్రయాతి త్యజన్దేహం స యాతి పరమాం గతిమ్ ॥

తా॥ బ్రహ్మమును ప్రతిపాదించునట్టి ఓమ్ అను, అనగా ప్రణవమును ఉచ్చరించుచున్నవాడును, ఆ యోగకారమునకర్థమైన పరమాత్మను స్మరించుచున్నవాడును, శరీరమును విడుచుచున్నవాడై యెవడు పోవుచున్నాడో అట్టివాడు సర్వోత్తమమైన మోక్షమును బొందుచున్నాడు. దీనివల్ల మంత్రము దైవమును, ఆత్మను, తెలుపునది మాత్రమనియు, దానియర్థమగు బ్రహ్మమును బొందుటయే లక్ష్యమనియు దెలియందగినది. ఈ రహస్యమునే పఠంజలి మహర్షిగూడ యోగసూత్రములో నిరూపించెను. ఇదిన్ని మంత్రాతీతమునే నిర్ణయించుచున్నది.

తజ్జప్తదర్థ భావనమ్.

తా॥ ప్రణవమునుచ్చరించి ప్రణవార్థమగు బ్రహ్మమునున్న భావించవలెను. అనగా శబ్దమునుగూడ విడిచి శబ్దార్థమే దైవమని తలంచి దానిలో, నిలకడగల్గి యుండవలయును. మంత్రములన్నియు, తపస్సులన్నియు, యోగములన్నియు, మార్గములన్నియు, అది ప్రతిపాదించుదైవమే తనయొక్క గమ్యస్థానమనియు గ్రహించుకొనేది. శబ్దము ఆకాశగుణమగుటచే ఆకాశము జడమనియు, పంచభూతములలో చేరినదనియు గ్రహించుకొనవలయును. మంత్రార్థము శబ్దాతీతమున్ను, గుణాత్రయాతీతమున్ను, అవ్యక్తమునకు పరముగాను నుండునదే సాక్షాద్బ్రహ్మస్థితి యగును. కావున నట్టిస్థితి బొందుటయే మనలక్ష్యమగుటచే మహామంత్రాతీత ప్రభావమని యీ గ్రంథమునకు అట్టి పేరు గల్గుటకు కారణమైనది.

సూ॥ తదాద్రష్టు స్వరూపావస్థానమ్.

తా॥ చిత్తవృత్తులు నిగ్రహమైయుండు కాలమునందు చిన్నాత్మ డైనపురుషుడు, నిజస్వరూపమునందుండుట సంభవించుచున్నది. అందరి

యొక్కయాత్మ, జ్ఞానస్వరూపము. అదియే దైవస్వరూపము. అది మంత్రాతీతము. శ్రీ కృష్ణభగవానుడున్న గీతలో యీ లాగుననే తెలిపెను.

శ్లో॥ తేత్రజ్ఞంచాపి మాం విద్ధి సర్వతేత్రేషు భారత॥

తేత్రోతేత్రజ్ఞయోర్జ్ఞానం యత్రజ్ఞానం మతం మమ॥

తా॥ ఓయర్జునా! నమస్తస్మాగ్నికోట్ల దేహముల యందుండెడు తేత్రోజ్ఞుని (ఆత్మను) నన్నుగా నెరుంగుము. దేహము యొక్కయు, ఆత్మయొక్కయు జ్ఞానమేదికలదో అదియే యదాత్మమగు జ్ఞానమని నా మతము. దీనివల్ల ఆత్మయే పరమాత్మమని కృష్ణపరమాత్మమతమగును. ఇదిన్ని మంత్రమున కతీతావస్థనే బోధించుచున్నది. కఠోపనిషత్తున్న యీ సత్యమునే నిర్ధారణ చేయుచున్నది. “అవ్యక్తాత్పురుషః పరః, పురుషాన్న పరంకించిత్సాకాష్టా సా పరాగతిః” అవ్యక్తాత్=అవ్యక్తము కంటె, పురుషః=పురుషుడు, పరః=మహత్తరుడు, పురుషాత్=పురుషునికంటె, పరం=మహత్తరమయినది, కించిత్=కొంచెమయినను లేదు. సా=అదియే, కాష్టా=అంతమైనది. సా=అదియే, పరాగతిః=సర్వోత్కృష్టమైనది. ఇదిన్ని మంత్రాతీత స్వరూపమునే నిర్ధారణ చేయుచున్నది.

శ్లో॥ గాయత్రీ వేదమాతా స్యాత్ మహావాక్యం పితా భవేత్॥

ఓంకారస్సర్వమూలం స్యాత్ స ఏవ చ పితామహః॥

తా॥ గాయత్రీ వేదముయొక్క తల్లియగును. మహావాక్యము తండ్రియనంబడును. అన్నిటికిన్ని ఓంకారమే మూలరూపమగును. అదియే పితామహుడనంబడును. అనగా బ్రహ్మమని భావము. కావున ఓంకారము అన్నిటియొక్క మూలమనియు, దానియొక్క యర్థమగు బ్రహ్మమే తాను పొందవలసిన స్థితియనియు గ్రహించవలెను. మంత్రోత్పత్తకమైనది వేదము. అట్టివేదము బ్రహ్మనుగూర్చి చెప్పబడినది గావుననే “స గాయత్రీః పరం మంత్రం” గాయత్రికన్న శ్రేష్ఠ

మైనమంత్రములేదు. ఆ మంత్రము బ్రహ్మమునే ప్రతిపాదించుచున్నది. శబ్దము అర్థమురెండున్న వేరగుటచే అర్థమును గ్రహించుటయే మన గమ్యస్థానము. అందువల్లనే యీ గ్రంథమునకు మహామంత్రాతీత ప్రభావచుని నామధేయము గలుగుటకు కారణమైనది. విజ్ఞులు రాజ హాసమువలె సారగ్రాహులగుటచే దీనియందేదె సలోపము గల్గియుండిన తెలిసిన మఱుముద్రణమున సవరణచేసి ముద్రించుటకు అభిలాష గలవాడను.

లోకాస్పమస్తాస్సుఖినోభవన్తు.

ఓం తత్ సత్.

—:():—

ఓమ్.

ఓం శ్రీ గణేశాయ నమః

ఓం సమో భగవతే వేదవ్యాసాయ

శ్రీమహామంత్రాతీతప్రభావము

శ్లో॥ ఇహైవ తైర్జితస్సర్గో యేషాం సామ్యే స్థితం మనః।

నిర్దోషంహి సమం బ్రహ్మ తస్మాద్భ్రహ్మణి తే స్థితాః॥

టీక॥ యేషాం = ఎవరియొక్క, మనః = మనస్సు, సామ్యే =

సకలప్రాణులయెడల సమభావమునందు, (జీవేశ్వరుల సమత్వమందు)

స్థితం = స్థిరమైయుంటున్నదో, తైః = వారలచేత, ఇహఏవ = ఈదే

హముతో యీలోకమునందే, సర్గః = జననమరణములకు హేతువగు

సంసారబంధము, జితః = జయింపబడినది, బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మము,

సమం = సమభావముగలదియును, నిర్దోషంహి = దోషరహితమైనది కదా,

తస్మాత్ = ఆ కారణమువలన, తే = అట్టి బ్రహ్మనుభవముగలవారు,

బ్రహ్మణి ఏవ = పరబ్రహ్మమునందే, స్థితాః = ఉన్నవారగుదురు.

తా॥ ఎవరియొక్క మనస్సు, సకలభూతములయందును, యీశ్వ

రుడు సమముగానున్నాడను విషయమునందు, లేక జీవేశ్వరుల ఐక్య

భావమందు నిశ్చలమైయున్నదో, అట్టివారు యీ లోకమునందే, యీ

దేహముతో కూడియున్నప్పుడే, జననమరణములకు హేతువగుప్రకృతిని

జయించినవారగుచున్నారు. మఱియు బ్రహ్మము, ప్రకృతిదోషరహిత

మైనది. గనుక అట్టి ప్రకృతిదోషరహితులు సదా బ్రహ్మమునందున్న

వారగుచున్నారు. అనగా బ్రహ్మస్వరూపులగుచున్నారు. అదియెప్పుడు

గలుగవలయునో, యీక్రిందిశ్లోకము తెల్పుచున్నది.

శ్లో॥ శక్నోతీహైవ యస్సోఽథుం ప్రాకృరీరవిమోక్షణాత్।

కామక్రోధోద్భవం వేగం సయక్తస్ససుఖినరః॥

టీక॥ యః = ఎవడు, ఇహ ఏవ = ఈ లోకమునందే, శరీర విమోక్షణాత్ = శరీరమునువిడుచుటకు, ప్రాక్ = ముందుగానే, కామక్రోధోద్భవం - కామక్రోధజన్యమగు, వేగం = తీవ్రతను, సోధుం = సహించుటకొఱకు, శక్నోతి = శక్తుడగుచున్నాడో, సఃసరః = అట్టి మనుజుడు, యుక్తః = యోగసిద్ధికలవాడగుచున్నాడు, సః = వాడు, సుఖీ = శాశ్వతమైనబ్రహ్మసుఖము గలవాడగుచున్నాడు.

తా॥ ఏపురుషుడు బ్రతికియున్నప్పుడే కామక్రోధములయొక్క వేగమునుసహించ శక్తిగల్గియున్నాడో, అట్టి పురుషుడు యోగియు, శాశ్వత బ్రహ్మనందముగలవాడగుచున్నాడు. అని గీత॥ అ॥ 5॥

ఇట్టి సిద్ధి ముముక్షువులకు, జిజ్ఞాసువులకు, సాధకులకు, భక్తులకు, జీవించియున్నప్పుడే గల్గినదా యని ప్రతిక్షణమున్ను తమలో విచారణ చేయుచుండవలెను. ఇది యు తమపక్షము. రెండవదగు మధ్యమ పక్షము గూడ యీ అధ్యాయములోనే శ్రీభగవానుడు తెలుపడమైనది. కట్టకడకు యిట్టి సిద్ధిలోనికైన ముముక్షువులు రావలయును.

శ్లో॥ యతేంద్రియ మనోబుద్ధిర్మునిర్మోక్ష పరాయణః॥

విగతేచ్ఛా భయక్రోధో యస్సదా ముక్త ఏవ సః॥

టీక॥ యతేంద్రియమనోబుద్ధిః = స్వాధీనములైన యింద్రియములును, మనస్సును, బుద్ధియు గలవాడును, విగతేచ్ఛాభయక్రోధః = పోయినయాశయు, భయమును, క్రోధమును గలవాడును, మోక్షపరాయణః = మోక్షమునందు ఆసక్తి గలవాడును, సఃమునిః = అట్టి మననశీలుడు లేక మహానిష్ఠగలవాడు, సదా = ఎల్లప్పుడు, ముక్తఏవ = ముక్తుడే.

తా॥ ఇంద్రియములను, మనస్సును, బుద్ధిని, జయించినవాడును, మోక్షమొక్కదానిని మాత్రము పొందవలెనని తీవ్రమైన కోరికగలవాడున్ను, మననశీలుడును లేక మహానిష్ఠగలవాడున్ను లేక, మునివృత్తిగలవాడున్ను, విషయావేక్ష, భయము, క్రోధము, అనునవి లేనివాడునునై యుండునో, అట్టి వాడు ఎల్లప్పుడును, మోక్షమును పొందినవాడే యగుచున్నాడు.

ఎల్లప్పుడును చెప్పటచే యీ దేహముతో కూడియున్నప్పుడున్ను, దేహము పోయినప్పుడున్ను ముక్తుడే. లేక బ్రహ్మచర్యాది నాల్గు

ఆశ్రమములలో గాని, లేక బ్రాహ్మణాది నాల్గువర్ణములలో గాని, వ్రుండిన వాడైనను, లేక పుణ్యక్షేత్ర పుణ్యతీర్థముల యందుండినను, లేక సామాన్య స్థల, జలముల ప్రదేశములోయుండు వాడైనను, ముక్తుడే. సందేహము లేదు. అయితే యీ శ్లోకములో శ్రీ భగవానుడు నిరూపించిన లక్షణములన్నియు తమకు గల్గియున్నవా అని మాత్రము నిరంతరము ఆత్మతో పరిశోధన సల్పుచుండవలెను. అంతేచాలును. అట్లైన ధన్యులే.

ప్రస్తుతము ప్రపంచములో గల ముముక్షు జనులలో చాలా మందిన్ని తపస్సులోను, యోగములోను, మహామంత్ర జపములోను, వ్రతములోను, పారాయణలోను, భజనలోను, వేషభాషలలోను, కాలము గడపుచున్నారేగాని యథార్థమగు ఆత్మ శుద్ధికరమగు ఆచరణములో లక్ష్యముంచి ప్రవర్తించువారు అరుదైనందుచేత పూర్వ ఋషులు అనుష్ఠించెడు, తపస్సును మహామంత్ర జపమున్ను, చేయువారై యుండియు, అట్టిమునులు పొందిన సానమును పొందకపోవుటకు కారణమని తలంపు గలుగుటచే యీగ్రంథము వ్రాయుటకు కారణమైనది. కావుననే దీనికి “మహామంత్రాతీత ప్రభావమని” నామకరణ మిడుటకు కారణమైనది. ఇది సరియైన శాస్త్రము ద్వారా దృష్టాంత పూర్వకముగను నిరూపింపబడును. మహా మంత్రమునకన్న తన ఆచరణమునకే మిక్కిలి ప్రభావముగలదని యీగ్రంథములో నిరూపింపబడును. అప్పుడు మాత్రమే జనులు మంత్రములలో, యోగములలోగల భ్రాంతిని విడిచి తమ అనుష్ఠానములోనే సర్వమహిమయు, సర్వశక్తియు, కట్టకడకు ముక్తియు గూడగలదని, విశ్వాసముగల్గి అనుష్ఠానముగలిగి వర్తించెదరు. అట్లు ఆచరణయందు నిష్ఠలేని వ్రత, జప, తపములన్నియు ఊషరక్షేత్రములో విత్తిన మంచి విత్తనములవలెను, కళాయిలేని పాత్రలో వండిన పప్పుపులుసు వలెను, సరియైన పథ్యములేని దివ్యౌషధ సేవ వలెను, వ్యర్థమని తెలిసి కొనగలరు.

శ్రుతి॥ ఆచారహీనం నపునంతి వేదాః యద్యప్యధీతాస్సహ షడ్భిరంగైః
ఛందాం స్యేనం మృత్యుకాలే త్యజంతం నీడం శకుంతా ఇవజాత పక్షాః

తా॥ (1) శిశు, (2) కల్ప, (3) వ్యాకరణ, (4) నిరుక్త, (5) ఛంద, (6) జ్యోతిషముల నెడు ఆరు శాస్త్రములున్న, ఋగ్యజుస్సామాధర్వములగు నాలుగువేదములున్న కడవరకు చదివి అర్థమును తెలిసి కొనినవాడైనను, వాటియందు చెప్పినట్లు చక్కని అనుష్ఠానము లేని వానిని, ఆవేదములతనిని, పావనమొనర్చజాలవు. ఆవేదములు దేహవియోగకాలమున, యితనిని విడిచిపెట్టి వెళ్ళును. ఎట్లన? పక్షులు, రెక్కలు వచ్చినప్పుడు గూటిని యెట్లువదలి పోవునో, యితని అధ్యయనములున్న, ఆలాగున యుండును.

శ్రుతి॥ నావిరతో దుశ్చరితా న్నాశాంతో నాసమాహితః ।

నాశాస్త్ర మానసోవాపి ప్రజ్ఞానేనై న మాపున్నయాత్ ॥

టీక॥ దుశ్చరితాత్ = చెడునడతవలన, అవిరతః = చాలించనివాడు, ఏనం = ఈ ఆత్మను, నాపున్నయాత్ = పొందడు, ఆశాంతః = విషయవృత్తులునశించనివాడును, న = పొందడు, అసమాహితః = ఉపరతిని పొందని చిత్తముగలవాడును, న = పొందడు, అశాంతమా సోవాపి = విషయముల నుండి విరక్తిపొందని చిత్తముగలవాడు, న = యీ ఆత్మను పొందజాలడు ప్రజ్ఞానేన = ప్రజ్ఞానమును జ్ఞానముచేతనే, ఏనం = ఈ ఆత్మను, ఆపున్నయాత్ = పొందును.

తా॥ చెడునడవడికగల్గి యింద్రియ చలనముడుగక, ఏకాగ్ర చిత్తములేక, విషయములందు వ్యాపించు చిత్తముగల మనుజుడు, యీ ఆత్మను పొందజాలడు. మరెవడు పొందుననగా? చెడు నడతను వదలి, యింద్రియ చలనము లేక, ఏకాగ్ర చిత్తముగల్గి, విషయముల యందు వ్యాపించని మనస్సుగల మనుజుడు, యీ ఆత్మను జ్ఞానముచేత పొందుచున్నాడు. ఇదే రీతిగ మనుమహర్షి చెప్పినదిన్ని చూడుడు.

శ్లో॥ వేదాస్త్యాగశ్చ యజ్ఞాశ్చ నియమాశ్చ తపాంసిచ ।

న విప్ర దుష్టభావస్య సిద్ధిం గచ్ఛంతి కర్మచిత్ ॥

తా॥ వేదాధ్యయనము, దానము, యజ్ఞములు, నియమములు, తపస్సులు, చెడుమనస్సుగలవాని కెట్టిసిద్ధిని యెచ్చుటను గలిగింప జాలవు. అనగా ఆత్మశుద్ధి లేనివానికి పై చెప్పిన వేర్వియు ఉపకారమొనర్పజాలవు. గీతలోను భగవానుడు ఈ లాగుననే తెలిపెను.

శ్లో॥ అసంయతాత్మనా యోగో దుష్ప్రప ఇతి మే మతిః।

వశ్యాత్మనాతు యతతా శక్యోఽవాప్తు ముపాయతః॥

తా॥ మనోనియమములేనివానివల్ల యోగసిద్ధిబొందుట ప్రయాసము అయినను, మాటిమాటికి యెడతెగక మనోనిగ్రహముకొఱకు ప్రయత్నించువానికి అభ్యాసవైరాగ్యములవల్ల యోగసిద్ధిగలుగును. అందువల్ల జ్ఞానముదయించును. ఓమ్.

హరిశ్చంద్రో పాఖ్యానము.

ఇప్పుడు ఆచరణచేగల్గిన మిక్కిలి పావనచరిత్రమగు హరిశ్చంద్రుని గుఱించిన కథయొకటిగలదు. ఇది భారతీయులందఱు ఎఱింగినవిషయమే. సత్యవ్రతముయొక్క మాహాత్మ్యము దీనివల్ల తెలిసికొనఁదగినది. ఇచట ఈగాథ సంగ్రహముగామాత్రమే తెలుపబడును.

వీరబాహు వాక్యము.

ఇట వీరబాహులందును నిజాధీశ్వరు నాజ్ఞోల్లంఘనంబుచేయుఁడలంచి రయంబున సత్యంతక్రూరవృత్తులును, భయంకరకరవాలహస్తాలు నగు, నిజకింకరులం గనుంగొని మీరలందఱుంగూడి మందగమన సమందగమనంబునం బరేత నికేతనంబునకుంగొని చని యచ్చటంగదలుకున్న వీరదాసునిచేతి కిమ్మచ్చకంటినిచ్చి చంపింపుండనుటయు, వారునుంబని పూని చంద్రమతిందోడ్కొనిపోయి వీరదాసుని ముందటంబెట్టి

క॥ క్షీతివరు నానతియును దమ

పతియగు నవ్వీరబాహుపంపునుగ

డు నద్భుతముగ జెప్పిన నదివిని

భృతిదూలికలంగి యులికె దీనాననుడై.

హరిశ్చంద్రుని వాక్యము.

క॥ మిగులవైఱంగంది హాహా • జగముననెవ్వారలింక శక్తులువిధిచేత

గడవఁదై ర్యమునిలువఁగఁ • దగునుల్లములోనవగవఁదగదించుకయుక

చ॥ అరసి రణాంగణంబునఁ దృణాంకురసంగతవక్త్రులన్నయా
కరమతు లన్నిరాయుధుల గర్వము సర్వము నుజ్జగించుచున్
శరణమువేడునై రులనుసారకృపామతిఁబ్రోచు సేను
నిష్కరుణఁగృపాణ ధారఁగులకాంతవధింపగ నెట్లుపూనుదున్

క॥ ఈ హరిణనయనఁ గెడపినఁ స్త్రీహత్యయుఁ గెడపకున్నఁ జెచ్చెరస్వామి
ద్రోహంబును బాటిల్లెడుఁ నూహించిననాకు నెద్దియు చితముచేయన్
చంద్రమతి వాక్యము.

వ॥ అనిబాష్పపూరిత నేత్రుండై మొగంబువంచియున్న యన్న
రేంద్రునకుం జంద్రమతి యిట్లనియె.

క॥ ఓవసుధాధిపశేఖరఁ యీ వెఱుంగని ధర్మమార్గమెందునుగలదే
భావింపదై ర్యమెడలకఁ కావింపగవలయుస్వామికార్యంబెపుడున్.

క॥ ఊహించి చూడ స్వామిఁద్రోహమమిత భారమనుచు దొల్లిగరుత్మ
ద్వాహనుని తోడ నిస్సంఘదేహంబునఁ బలికె ధరణిదేవి ప్రియేశా.

చ॥ అదియును గాక రాకొమరునర్భకుఁ జంపెమహా దురాత్మురా
లిది యనునిండఁ బొందితి నశేశ్వరకావున నింక నన్వధిం
పఁదగుఁ దలంచిచూడ నణుమాత్రము నొండు తలంపుమానుఁడీ
హృదయము లోపలంగరుణ యేటికి నిల్పెద రిట్టి పట్టునన్.

తే॥ మానవులు దేవతలును విస్మయము లొదవ

నిచట నచటను బొగడ మహీతలేశ

శంక బొందక మిగుల నిశ్చలతనిలిచి

తెంపు మీఱగ దెంపు మదీయ శిరము.

వ॥ అని యమంద ధైర్యంబునం జంద్రమతి ప్రాణేశ్వరు పదం
బుల కెఱగి ముదంబునఁ గృతప్రదక్షిణయై కరకమలంబులు మొగిడ్చి
దరహాస వికాసంబులు వదనంబునం బ్రకాశింప, నిరస్తర రక్త పంక
సంసిక్తంబైఁ జూపట్టు వధ్యశిలోపరిభాగంబునం బద్మాసనంబునం
గూర్చుండి మార్తాండ మండలంబుపై జూడ్కి నిలిపి.

తే॥ నిఖిల లోకైక వంద్యయో నీరజాస్త

నాకుఁ గృపతోడ జన్మ జన్మములయందు

సత్య సంశీలుఁడగు హరిశ్చంద్ర నృపతి
బ్రాణ నాయకుగా నొనర్పంగవలయు.

వ॥ అని యత్యంత తాత్పర్యంబున నాదిత్యుం బ్రార్థించి ప్రాణ
వల్లభు నుల్లంబునం జేర్చియుండుటయు నవ్వాలుగంటిం గనుంగొని
హరిశ్చంద్రుని వాక్యము.

మహీపాలుండు తదీయధైర్య వివేకంబులకు మనంబున విస్మయం
బునం బొంది సకల జగదాశ్చర్యంబుగా నిశ్చలత్వంబునం గదిసి సింధు
వేలా వలయిత వసుంధరాభార భరణ సామర్థ్యంబున నొప్పు వామేతర
భుజాదండంబున బ్రచండరిపుశిరః ఖండనోగ్రంబగు మండ లాగ్రంబమర్చి
చంద్రమతి కంతభాగంబునం గదియించి యున్న సమయంబున.

ఇచట విశ్వామిత్రమహర్షి ఆవిర్భవించుటయు కొన్ని నీతులు
చెప్పటయు గలదు. అది పూర్తిగా యిచ్చట వ్రాయబడలేదు. ఓమ్.

తే॥ భానుబింబ సముజ్జ్వల ప్రభలు పర్వః
గదిసి గ్రీక్మన నెడఁజొచ్చిగాధి పట్టి,
చేతిఖడ్గంబు పట్టి ధాతీతలేశుఁ
బలికె రోషాతిరేక సంభాషణముల.

ఉ॥ చాలుఁ బురేనరేశ్వర ప్రచండ తరంబగు నిట్టి సాహసం
బేల యొనర్చెదీవు నిను నీక్షణసేయగఁ బాతకంబు
చండాలునకై నఁ గొంత కరుణారస ముబ్బుమనంబు లోన
నీబాలికఁ జూచినం గినిసి పాయక చంపు తలంపు పుట్టునే.

క॥ దానవుఁ డవుగా కరయఁగ ♦ మానవుడవె నీవునిన్ను మగువలఁజంపం
గానియమించె నెమిగురు ♦ వై నవసింహుండుగడుదురాత్ముడవెందున్

వ॥ అనిబహు విధంబులం బోధించు నగ్గాధినందనుంగనుంగొని
యమ్మానవా ధీశ్వరుండు దరహసితాననుండ్జె.

క॥ ఓ ఋషినాయక యీ సంత ♦ సార పయోరాశి తీరసంప్రాప్తునిగాఁ
జేరిచి యీకాశీపురి ♦ గౌరీపతినిన్ను యోమఁగరుణ గలంచె

చ॥ ఇతరునిబోలె ఒల్మలు మునీశ్వర నన్భ్రమయింప నేల
 యీగతి బహుభంగులం గమలగర్భన్త కెనను బూనినిల్చి
 సమ్మతి భయమేది మీకెదిరి మాఱులు కంగఁదరంబు గాదు
 దుష్కృత నిబిడాంధకార సరసీరుహ బాంధవ నాకు శక్యమే.

తే॥ పలుమలును మీకు నిన్ని చెప్పంగనేల
 చేతిఖడ్గంబు విడువు కాళిక మునీన్ద్ర
 ఇట్టి తఱినుండఁ జనదు మీకిచటనిట్లు
 వేగవిచ్చేయుఁడిదినాదు విన్న పంబు.

వ॥ అనుటయు నాహరిశ్చంద్ర సరేన్ద్రుని నిత్యసత్య ప్రభావంబునకు నత్యాశ్చర్యంబునంబొంది మృషావాదించేయుదునను తలంపు ముద్రించి విశ్వామిత్రుండు తపోవనంబునకుం జనియె. అఖండ సాహసంబున నమ్మహీమండలేశ్వరుండా ఖండల కరవజ్రప్రచండంబగు కరవాలంబున నారోలంబవేణి కంఠనాళంబు వ్రేయుటయు నవ్వేటియు ప్రసూనదామకంబుగతి నభిరామంబగుచుఁ బురంద్రీ శిరోమణిగళంబునం గీలుకొనిన, శిరః కంపంబుచేసి మహీవల్లభుండు.

(జనులారా చూచితిరా సత్యవ్రతానుష్ఠానముయొక్క మహిమాతిశయమును. హరిశ్చంద్రుడు వేసినఖడ్గము పుష్పహారమై చంద్రమతి కంఠమలంకరించెను)

క॥ కలహంస గమనత్రైవ్యని
 గళము నిరీక్షించి వివిధగర్విత రిపు
 భూపతుల మెడలు దునుముగల
 కరఖడ్గంబు చూచి కడువిస్మితుండై.

తే॥ దారి తప్పెనొగెంటి యీ తమ్మికంటి శీలమెట్టిదో కాక
 కాళికమునీంద్రు జాలమో మద్భుజాశక్తి దూలి చ నెనొ
 పొంగియింకొక్కమాటు వ్రేయంగవలయు.

క॥ అసిపోవగ వచ్చునెనా
 యసి పోవక యంచు మిగుల నాగ్రహలీలం
 గొసరక మఱియు సుహృద్భూమియసమగతిం
 బూని, వ్రేయు నాసమయమునన్.

శా॥ పక్షింద్రధ్వజపద్మజ ప్రముఖుల బర్హిర్ముఖు ల్లోల్వగా
నుక్షాధీశ్వరు నెక్కిశైలతనయా యుక్తంబుగా భక్తసం
రక్షా దత్తుండు విశ్వనాథుండు సువర్ణగ్రావ కోదండిదా
సాక్షాత్కారముఁబొందె సత్కృపహరిశ్చంద్రు డ్దమాభర్తకున్

సీ॥ ఆకాశగంగతో నమృతాంశు రేఖతో
బల్లవారుణ జటాభరముతోడ
ఫాలలోచనముతో ఫణి కుండలములతో
గాలకూట విసేల గళముతోడ
హరిణ డింభంబుతో నజగన ధనువుతో
డమరు శాతత్రిశూలములతోడ
నజ శిరోమాలికా గజచర్మములతోడ
భసితాంగరాగ విభ్రమముతోడ.

తే॥ సౌరభోజ్యలపుష్ప వర్షంబు తోడ
దివిజ సందోహ రణిత వాదిత్రశబ్ద
సహిత నారద వల్లకీ స్వనముతోడ
శివుడు గిరిరాజ కన్యకాధవుడు పాలించె.

(హరిశ్చంద్రునికి గల్గిన యీ యీశ్వర సాక్షాత్కారము, మంత్ర జపముచేత గాదు, యోగనిష్ఠ చేతగాదు, తపస్సుచేతనుగాదు. నిర్మలమగు సత్యవ్రత పాలనచేతనే కలిగినదని తెలిసికొనుడు.)

వ॥ ఇవిధంబునఁ జంద్ర శేఖరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు, నవ్వ
సుంధరాధ్యంతుండత్యంత భక్తితాత్పర్యంబును, సంభ్రమంబును,
బ్రియంబును, భయంబును, వినయంబును, విస్మయంబును, నయంబును,
నుల్లంబున నొక్క మొగిం బిక్కటిల్ల దేహంబునం బులకాంకుర సమూ
హంబుల సమానంబులై జనియింప నానంద బాష్పబిందు బృదంబులు
నయనారవిందంబులం దొరుంగ సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబాచరించి
లేచి నిలిచి ముకుళిత కరకమలుండై

సీ॥ జయ పార్వతీమనోజలజాత మార్తాండ
జయ రసాతల విభూషణ కరుడ

జయ గజాసుర గర్వజలద జగత్పాణ
 జయ భక్తలోక రత్నాధురీణ
 జయ ఫాలలోచన జ్వలన జితానంగ
 జయపాణి సంభృతోజ్జ్వల కురంగ
 జయ వియద్వాహినీ శశికటాకోటీర
 జయ కుండచందన సమశరీర

తే॥ జయ రమాధీశ భారతీ ప్రియ
 పురందరాది గీర్వాణ మకుట విన్యస్త
 రత్నపటల శోభా విభాసిత పాదపద్మ
 జయ మనోహర కలధాత శైలనదన.

క॥ అని బహువిధముల భక్తిని ♦ వినుతించుచునున్న భూమివిభుజూచి
 కృపావనరాశిభక్తజన శోభనదాయి ♦ మహానురాగ భరితాత్ముడై.

ఈశ్వర వాక్యము.

సీ॥ ఇది ప్రేతభూమిగా దినకులేశ్వర
 పావనంబగు యజ్ఞ పాటంబుగాని
 యస్థి ప్రోవులునుగా వమితసూన్యత
 వచస్సౌభాగ్య బహుసమిత్సమితిగాని
 ఘన కపాలములు గావన వధ్యసాహస
 విమలోపకరణ పాత్రములు గాని
 రక్త పూరముగాదు రాజన్య లోకైకనాథ
 హయ్యంగవీనంబు గాని.

తే॥ కడిది కొఱ్ఱులుగావు సంగర జయాంక
 పాదు కొల్పిన భూరి యూపములు గాని
 చికుర జాలంబు గాదు శీఘ్రత సమస్త
 విమత నరపాల నవకుశ వితతిగాని.

క॥ ఓరి నిను భృత్యునింగా ♦ నేలిన నవ్వీరబాహు డిలలోపల
 జండాలుడు గాఁడు కృతాన్తుఁడు ♦ నాళిక హితాన్వయాబ్ధి నక్షత్రేశ.

తే॥ నీకు దెందంబులోన సంజేహమేల

చేరి విశ్వాస మొదవ వీక్షింపు మనుచు

శుద్ధమతి దివ్యదృష్టి యిచ్చుటయు

సర్వమును గనుంగొని వెఱంగందె మనుజవిభుడు.

మానవుని యొక్క ఆచరణలోగల ప్రభావ మెట్టిదో దీనివల్ల గనుగొనవచ్చును. ఈ పద్యములు “హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము”లోగలవి.

హరిః ఓమ్.

ఓమ్.

శ్రీలావతీ చరిత్రము.

ఈ చరిత్రముగూడ సంగ్రహముగానే ఇచ్చటవ్రాయబడును. ఈనారీమణియు తనయొక్క పాతివ్రత్యశీలముచేతనే మూడుదినములు సూర్యుని ఉదయింపకుండునటులుచేసెను. ఇదియు మంత్రపురశ్చరణచేత గాని, తపశ్శక్తిచేతగాని, యోగశక్తిచేతగాని, గల్గినదిగాదు. తనయొక్క వ్రతమహిమవల్ల నేగలెను. ఇంతమహాశక్తి, యే యోగిగాని, తపస్విగాని, భక్తుడుగాని చేసియుండలేదు. దీనివల్ల అన్నిటికన్న మానవునియొక్క ఆచరణయే గొప్పది అని అర్థమగుచున్నది, అదిలేనిచో తక్కినవన్నియు యుపయోగములుగావు. సత్యముగూడ ఆచరణయేయగును. అట్టి ఆచరణ యుండినమాత్రమే, ఆత్మవిశ్వాసము, హృదయములో దార్ధ్యము, శుద్ధసంకల్పము గల్గును.

శ్లో॥ జపవ్రతధ్యాన తపాంసి యోగాః

ఆచారహీనం న పునన్తి లోకే

తేచై వ నిత్యం సుదృఢం కృతాశ్చే

దాచారవన్తం చ పునన్తి సత్యమ్॥

తా॥ ప్రపంచములో, దివ్యమంత్రజపముగాని, ఏకాదశ్యాది వ్రతముగాని, భగవద్ధ్యానములుగాని, కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదితపస్సుగాని, యమ నియమాద్యష్టాంగ యోగముగాని, ఆచరణలేనివానిని పవిత్రునిగా జేయజాలవు. అవియన్నియు, మంచి ఆచరణతో దృఢబుద్ధితో చేయ

బడినేని, అట్టివానిని ఆజపవ్రతధ్యానాదులు తప్పక నిర్మలునిగాజేయగలవు. ఇదినత్యము. భూమిసారవంతమైనను శ్రేష్ఠమైన విత్తనములు దానియందు వేసినను, సకాలవర్షములేనిచో ఎట్లువృద్ధిములో, ఆలాగున మంచివంశములోజన్మించినవాడైనను, దివ్యమంత్రజపధ్యానాదులు జేయువాడైనను, సత్యధర్మములతోగూడిన ఆచరణలేనిచో అవిఘ్నమును గలుగజేయజాలవు.

శ్లో॥ ఐశ్వర్యజాతిధనయాకావనశక్తివిద్యాః
సన్మార్గగామిపురుషం బహు శోభయన్తి
తావవ దుష్టపథగామిషు కోపయన్తాః
కుర్వన్తితానపయశోభరితాంశ్చనిత్యమ్॥

తా॥ ఐశ్వర్యము, ఉన్నతజాతి, ధనము, యాకావనము, తనశక్తి, మంచివిద్య, ఇవన్నియు సదాచారముగల పురుషుని మిక్కిలి శోభింపజేయును. అవియే, సదాచారములేని మార్గములో సంచరించువానిపై గొప్ప కోపముగలవై, నిత్యము అతనిని అపకీర్తిపాలుచేయును. అనగా భ్రష్టునిగానొనర్చును. కావున వేదాంతోపదేష్టులగు గురువులు ముఖ్యముగా యీవాక్యమును జ్ఞాపకములోనుంచుకొనవలయును.

శ్లో॥ అశ్వమేధ సహస్రంచ సత్యంచ తులయాధృతం
అశ్వమేధ సహస్రాద్ధి సత్యమేవ విశిష్యతే॥

తా॥ పూర్వము ఋషులు సహస్రాశ్వమేధ పుణ్యఫలమును, సత్యమును, త్రాసులోపెట్టి తూచినారట. అశ్వమేధయాగ పుణ్యఫలమునకన్న సత్యముయొక్క పుణ్యఫలమే అధికముగా యుండెను. ఇదియు మానవునియొక్క పావన ధర్మానుష్ఠానమునే కొనియాడుచున్నది. సామాన్యముగా కొండలు తాము చేయుచున్న పనులలో కొంఁసము అసత్య దోషముండినను ఆద్రవ్యము ధర్మకార్యములలో వినియోగపరచుటవల్ల దోషముగలుగదని తలంతురు కాని, ఎన్ని యజ్ఞాదిక్రతువులు చేసినను సత్యమునకు సమానము కావని, శాస్త్రము తెలుపుచుండగా మరల యేల పాపకార్యమును చేసి పుణ్యకార్యములలో ప్రవర్తించవలయును? ఇది విషయక్తపదార్థమును భుజించి, ఆదోషమువల్ల బాధపడునప్పుడు విషవిరుగుడు బోషధమును నేవించి సౌఖ్యమొంద

తలంచినట్లుండును. దీనికన్న విషయు క్తవస్తువును భుజింపక యుండువాడు కదా శ్రేష్ఠుడు. మరియు యజ్ఞాదిదాన ధర్మములచే గలిగెడు ఫలితము స్వర్గలోకప్రాప్తి; పుణ్యము క్షయించిన వెంటనే స్వర్గ లోకముననుండి భూలోకమునకు త్రోయబడుదురు. సత్యముచే గల్గెడు ఫలితము ఆ లాగున పతనము పొందునదిగాదు. అది కాశ్వతమగు బ్రహ్మపదమును నొసగునది. కావున ఈ రెండింటియొక్క లఘుత్వగురుత్వముల జూచు కొనియే విజ్ఞుడు ప్రవర్తించవలయును. మఱియు సత్కర్మమైనను, అది మువ్వధములు- పాపము గలుగని ధనముచే ఫలాపేక్షరహితమగు పుణ్య కర్మము ఉత్తమము. స్వల్పము పాపసంబంధముగల ద్రవ్యముచే చేసెడు సత్కర్మమును, పేరు ప్రతిఫల నుద్దేశించి చేయబడునదియు మధ్యమ మని అనంబడును. పాపసంబంధ సాములచే స్వార్థలాభము నుద్దేశించి చేయునది సత్కర్మమైనను, అది అధమమనంబడును. మొదటిది శుద్ధ మనియు, రెండవది మిశ్రమమనియు, మూడవది నీచమనియు, జ్ఞానులు తలంతురు. మొదటిదానివల్ల బ్రహ్మలోక ప్రాప్తియు, రెండవదానిచే స్వర్గలోకప్రాప్తియు, మూడవదానిచే సరకలోక ప్రాప్తియు, గలుగునని ఆత్మవేత్తలు తెలిసికొని యున్నారు.

శ్రీలావతిని గుఱించిన కథ.

ఉగ్ర తపస్వియను పేరుగల మాముని పూర్వము శ్రీలావతియను పేరుగల ఋషికన్యను విధిప్రకారము వివాహము చేసికొని కాననమున పవిత్రమగు నొక యాశ్రమమును నిర్మించి, కాంతాసమేతుడై తపస్సు జేయుచుండెను. భార్యయొక్క పాతివ్రత్యధర్మమును తెలిసికొనుటకు తనయొక్క తపోమహిమచే, గొప్పవృద్ధునిగాను, కుష్టువ్యాధి గలవానిని గాను, తనను చేసికొనెను. నడచుటకు శక్తిలేని స్థితిలో యుండునటుల నటించి, ఒకదినము రాత్రి కారుచీకటిలో గ్రామమున యొకగృహమందు వెళ్ళవలసి యుండుటచే భార్య తనభుజముపై ఎత్తుకొని పోవుచుండగా శూలమున పడియుండు మాండవ్య మహాముని పాదములపై మాముని యొక్క శిరస్సు తగులుటచే, ఆ మాండవ్యమహర్షి చాల బాధగలిగిన వాడగుటచే, తనకు ఈ బాధను గలిగించినవాడు రేపు సూర్యోదయ మునకు ముందుగా మరణించునటుల శాపమిచ్చెను. మాండవ్యముని

శూలముపై యుండుటకు కారణము మరల తెలిపెద. భాస్కరోదయమునకు పూర్వముగా మృత్యువు సంభవించునని ఎఱింగి విచారపడుచుండగా, పతివ్రతాశిరోమణియు తపస్వినియుయగు శీలావతి, భర్తతో నీలాగునవచించెను మాముసింద్రా! మీరు ఆజ్ఞ యిచ్చితినేని రేపు సూర్యుడుదయింపకుండు నట్లు చెప్పెద, అనువాక్యమును వినిన వెంటనే ఆలాగున చేయవచ్చును అని ఆజ్ఞాపింపగా, సూర్యుని, గుఱించి నిలిచి నిశ్చలముగా నిలపెట్టిన విగ్రహమువలె చిత్తైకాగ్రతతో సూర్యుని గుఱించి తపమొనర్చెను. ఓ తేజోమూర్తి! నీకు కర్మసాక్షియను నామధేయము సార్థకమగునేని నేను చేయుచుండు పతిసేవయు, తపోవృత్తియు నీవునిత్యము చూచుచునే యున్నావు. నాపాతివ్రత్యధర్మము, శుద్ధమగు దినచర్య, ఇంద్రియ నిగ్రహము, సత్యములై నచో నాకు మాంగల్యహాని గలుగనీయక, వరమియ్యవలయును. నీవు ఉదయించితివేని మాండవ్యమహర్షి యొక్క శాపాగ్నివలన నాభర్త మరణించును. కావున నాకు పతిభిక్షనొసగుమని పూర్వదిక్కున దృష్టినినిలిపి తపమొనరింప ప్రారంభించెను. ఈ మహతియొక్క వాక్యములు విని సూర్యుడు యుదయింపకనే ఆగిపోయెను. ఆలాగున ఒకరోజుగాదు, రెండురోజులుగాదు, మూడుదినములవరకును సూర్యుడుదయింపలేదు. అదిత్యోదయముగా నందుచే వైదికకర్మలన్నియు ఆగిపోయెను. దేవతలును, చారణులును, విద్యాధరులును, కిన్నరులును, కింపురుషులును, అచ్చోటికిచ్చోటికి పరుగెత్తి భాస్కరోదయము కాకుండుటకు కారణమును ఒకరికొకరు అడుగుకొనుచుండినను నిజము తెలియక పరిభ్రమించుచుండగా శీలావతియొక్క ఘోరమగు తీవ్రతపస్సువల్ల సూర్యుడు ఉదయించుటలేదని తెలిపి సర్వసురులును, త్వరలో సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మసమీపమునకు వెళ్ళి ప్రార్థించిన యీ ఆపత్తులొలగునని తెలుపగా, దేవేంద్రుడును, దేవతులును, కిన్నరకింపురుషులందఱును, బ్రహ్మదేవుని సమీపించి వృత్తాంతమును తెలియపరచగా, దీని నివారణోపాయము తనచే సాధ్యముకాదనియు, దీనికి సాక్షాచ్ఛంకరుడే సమర్థుడనియు, నేనున్న మీతోగూడ చంద్రచూడుని స్థానమునకువచ్చెద అని తెలిపి, కైలాసవాసియగు పరమశివుని సమీపించి విషన్నివృత్త్యుపాయము తెలుపుమనగా దయామయు

డగు కాలకంఠుడు మనమందఱమును శ్రీమన్నారాయణుని దగ్గరకువెల్లె
దము. అట్టైనమాత్రమే యీ ఘోరవిపత్తు నివర్తించునని తెలుపుచు,
దేవతలందరితోను, బ్రహ్మతోను, ఈశ్వరుండుచేరి క్షీరసాగరతీరమున
శ్రీవిష్ణుభగవానునిగురించి స్తోత్రముచేసిరి. అప్పుడు జనార్దనుండు మంద
హాసముఖారవిందముతో గూడినవాడై ఆవిర్భవించి, ఈశ్వరబ్రహ్మది
దేవతల ఆగమనమునడుగగా, వృత్తానములన్నిటిని విస్తరించి తెలిపిరి.
అప్పుడు శ్రీవై కుంఠనాథుడు, యీపని నాకున్న సాధ్యపడునదికాదు.
అత్రియనుపేరుగల తాపనశ్రేష్ఠుని ఆశ్రమమునకు మనమందఱమువెళ్లిన
మాత్రమే, యీ ఆపన్నివారణోపాయము గలుగునని చెప్పుచు, శ్రీ
విష్ణువును, పై జెప్పిన దేవతలందఱున్న, అత్రిమహర్షి ఆశ్రమమునకు
వెళ్ళిరి. బ్రహ్మది దేవతలందఱిని అత్రిమహర్షి నమస్కరించి శీలావతి
యొక్క తపఃప్రభావముచే, సూర్యుడుదయింపకపోవుటవల్ల నిత్యనైమి
త్తికయజ్ఞాది కార్యములన్నియుజరుగుటలేదు. భాస్కరోదయమునకుపా
యమెదియో, ఆనతియ్యవలయునని బ్రహ్మది దేవతలందఱు చెప్పినవాక్య
మునువిని. అత్రి, మహాపతివ్రతయు, తపస్సుచే కృశించినశరీరముగల తన
ధర్మపత్నియుయగు అనసూయకు వృత్తానమంతయు తెలిపెను. బ్రహ్మ,
విష్ణు, శివ; ఇంద్రాది దేవతలు మీ దర్శనార్థమై వచ్చియున్నారనియు,
తపస్వినియగు శీలావతి మాంగల్యమునకు హానిగలుగకయు, సూర్యుడుద
యించి లోకములోజరుగుచుండు యజ్ఞాదికార్యములన్నియు నిర్విఘ్న
ముగా జరుగుటకుపాయమెద్దియో ఆలోచించుకొనుమనియు, ఆ అన
సూయాదేవితోతెలిపెను. దానిని వినినవెంటనే ఆ అనసూయ తపో
మూర్తియగు మీయనుగ్రహముండిన, శీలావతి తప మొనరించెడు
పుణ్యప్రదేశమునకువెళ్ళి, శీలావతి పతికి భంగముగలుగకయు, సూర్యు
డుదయించులాగునను చేసెదనని వచించి, అత్రిమహామునికి ప్రదక్షిణ
నమస్కార మొనరించి, ఆజ్ఞనుపొంది, బ్రహ్మ, విష్ణు, శివ, ఇంద్రాది దేవత
లతోసహా, శీలావతిచేయుచుండు ఉగ్రతపఃప్రదేశమునకుజనిరి. అప్పుడు
భిత్తిలో చిత్రించినచిత్తరువువలె నిశ్చలనిష్ఠలోయుండి తప మొనరించెడు
శీలావతితో అనసూయ యీలాగునపలికెను. శ్రీ! తపముచాలించుము.
సూర్యోదయముగాకపోయిన లోకములో ౭వలకార్యభంగముగల్గును.

విపుల నిత్యకర్మములన్నియు ఆగిపోవును. జనుల ధర్మకార్యములేమియు జరుగవు. ప్రపంచమంతయు అంధకారమయమైపోయినది. చోరులు విజృంభించి జనులను చాల బాధపెట్టెదరు. పశువులుమేతలేక గోడుగోడు మని అరచుచున్నవి. ఈలాటి అకాలప్రళయము ఏకాలమునను జరిగి యుండలేదు ఇకను భాస్కరోదయము గలుగకుండుటచే కల్లెడుకష్టములన్నిటినిచెప్పుచుండు అనసూయాదేవి వాక్యములను విని నిష్ఠాగరిష్ఠురాలగు శీలావతి ధ్యానమునుండి బహిర్ముఖముగలదై, అర్ధోస్మిలిత నేత్రయై యీలాగున వచించెను. ఓ దేవీ! నాభర్తకు ఆపత్తునుగలుగ నీయక సూర్యుడుదయించు యుషాయముండిన తపమును నిలిపెద, అను వాక్యమునువినగానే అనసూయ, ఆలాగునభర్తకు మరణముగలుగకయు, మీ మాంగల్యసూత్రమునకు చెరుపుగలుగకయు, సూర్యుడుదయించు లాగున చేసెదనని తెలుపగా, శీలావతి తనఘోరతపమును ఉపనంహరించు కొనెను. అప్పుడు సూర్యభగవానుడుదయించులాగున ప్రార్థింపగా, వెంటనే ఉదయగిరియందు భానుడావిర్భవించెను. వెంటనే, శీలావతిపతియగు మాముని ప్రాణవిరహీతుడై భూమిలో పడెను. అత్తరి అనసూయాదేవి శీలావతితో భయపడకుము, లోకమునుసృష్టించు, పాలించు, సంహరించు శక్తిగలత్రిమూర్తులు వచ్చియుండగా; నీభర్తయొకరిని ప్రాణమిచ్చిరక్షించుట కశక్తులగుదురా? అత్తరి బ్రహ్మదేవుడు జలమును కరములోధరియించి అభిమంత్రించి మాముని ముఖమండలమున ప్రోక్షింపగా, నిద్ర నుండిలేచినవానివలె మాముని లేచిగూర్చుండెను. సూర్యుడుదయించిన వెంటనే విప్రులు నిత్యనైమిత్తిక కర్మముల అతినంతోషముతో చేయ దొడంగిరి. హోమ మొనర్చుటచే సుగన్ధధూపములు ఆకాశమంతటయు వ్యాపించెను. దేవాలయములలో ఘంటలుమ్రోగింపబడెను. అభిషేకపూజోత్సవాదులు విశేషముగాచేయబడెను. వేదఘోషములు అంతటనువినవచ్చినవి. మామూలుగా జరుగుదినకృత్యములన్నిటిని అందఱును చేయదొడంగిరి. త్రిమూర్తులు మామునిశిరమున హస్తమునుంచి శీర్షింపబడిరి. అప్పుడా మునివరుండు, సువర్ణకాంతితో సమానమగుదివ్య దేహము గలవాడాయెను. మన్మథునికన్న అతి మనోజ్ఞమగు యశావన శరీరముగలిగి వెలిగెను. త్రిమూర్తులును, దేవతలును, వారి వారిస్థానము

నకు వెడలిరి. అత్రికుటింబినియగు అననూయయు భర్తయొక్క సమీపమునకు పోయెను. ఉగ్ర తపోముని శ్రేష్ఠుడగు మామునియు, పుణ్యవతియగు శీలావతియు, బహుకాలము భూమిలో నివసించి యజ్ఞాది కర్మల జేయుచు యోగనిష్ఠాపరులై అంత్యకాలమున బ్రహ్మపదవిని పొందిరి. ఇట్టి పావన చరిత్రమును చదువువారికిని వినువారికిని మనుష్యజన్మములోగల ప్రతిబంధము లన్నియు తొలగి అంత్యకాలమున శాశ్వత పర బ్రహ్మప్రాప్తియు గలుగును. మాండవ్యముని యొక్క శాపమునకు భంగము గలుగకయు, శీలావతి తపోమహిమచే మాముని యొక్క మృత్యువు తప్పిపోవుటయు, సూర్యుడుదయించుటయు గలిగెను. ఇది యే మహిమవల్ల గలిగినదని విజ్ఞానవంతులు యోచించు కొనవలయు. ఆచరణ యొక్కయు, వ్రతముయొక్కయు, మహిమవల్లనే గల్గెను. త్రిమూర్తులకు సహ సాధ్యముకాని కార్యమును, వ్రత నిష్ఠగలవారు చేయగలగు. ఇదియే ఆచరణలో గల మహిమయని గ్రహించుకొనవలయును. ఈ సత్యమును తెలిసికొనజాలకనే కొందఱు ప్రారబ్ధ కర్మ మని చెప్పచు ఎన్నియో చెడు కార్యములకు జేయుచున్నారు. అందు వల్లనే బ్రహ్మనిష్ఠులపై, గురువులపై, లోకములో విశ్వాసము తయిరచడమైనది. అందుచే బ్రహ్మవిద్య సహితము పఠనమొందెను. జిజ్ఞాసువులకు, ముముక్షువులకు, అభ్యాసులకు, సాధకులకు, ప్రారబ్ధ కర్మముండును. ఏలననగా వారు కర్మవిముక్తి కొఱకు ప్రవర్తించు వారలు. సర్వకర్మలు నశించునప్పుడే ముక్తాత్ముడగును. మరల జీవన్ముక్తునికి గూడ నికృష్టవర్తియగు ప్రారబ్ధ కర్మముండుటచే అటుల నిందిత మార్గములో ప్రవర్తించు చున్నారని చెప్పట తప్ప. కర్మ నిర్ముక్తి కానిదో, ఎట్లు ముక్తుడగును? వృత్తులు, గుణములు, వాసనలు, సంస్కారములు, కర్మలు నశించుపర్యంతము మనస్సేదైన నిందిత మార్గములో ప్రవర్తించిన, తనలోగల చెడు సంస్కారములు యికను నశించ లేదని తలంచి పఠనము గలుగునప్పుడెల్ల పశ్చాత్తాపపడి దైవప్రార్థనచేసి ప్రాయశ్చిత్తము స్వయముగా జేయుచుండ వలయును. అట్లైనమాత్రమే పాప సంస్కారము లన్నియు నశించి శుద్ధాత్ముడగును. అయితే జ్ఞానికి గూడ ప్రారబ్ధకర్మ మనుభవించియే తీరవలయునని శాస్త్రవాక్యములో

గల రహస్యము మాండవ్యమహామునియొక్క చరిత్రముచే తెలియ నగును. అట్టి పావనమగుచరిత్రమును సంగ్రహముగా క్రిందనిరూపించెద.

ఓమ్.

మాండవ్య మహాముని చ రిత్రము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము — ఆదిపర్వము.

వ॥ అనిన విని జనమేజయుండు వై శంపాయనున కిట్లనియె.

ఆ-గీ॥ సకలజీవరాశి సుకృతదుష్కృతఫల॥

మెఱిగినడపుచున్న యట్టి ధర్ము॥

డించు శూద్రయోసియందు మాండవ్యచే॥

శత్రుఁడై యదేల సంభవించె॥

వ॥ అని యడిగినవానికి వై శంపాయనుండిట్లని చెప్పె.

మాండవ్యుండను బ్రహ్మర్షి తొల్లి మహిషలయంబునంగల తీర్థంబులెల్ల నేకచారియైసేవించి, యొక్కనగరంబునకెడ గలుగునడవిలో నాశ్రమం బుసేవించి తద్వారవృక్షమూలంబున నూర్ధ్వబాహుండ్లై మానవ్రతంబు నం దపంబుగాయుచున్న నన్నగరంబున రాజు నర్థంబు మ్రుచ్చిలి కొని పోవుచో, నామ్రుచ్చులారెకులచేత, ననుధావ్యమానులై మామాండవ్య సమీపంబునంబాటి, యయ్యాశ్రమంబులోఁడాగిన, వారివెనుదగిలి వచ్చిన యారెకులమ్మునింగని రాజు ధనాపహారులై నచోరులు నీయొద్దనపాటి రెట బోయి రెటుంగుదేని చెప్పుమనిన, నమ్ముని మానవ్రతుఁడు గావున బలుక తున్న, నయ్యాశ్రమంబులో జొచ్చి వెదకి ధనంబుతోడన, నామ్రుచ్చులం బట్టికొని

ఆ-గీ॥ తానుచోరులకును దాపికాడై వేష

ధారిమిన్న కేని తపముసేయు॥

చున్నయట్లు పలుకకున్నవాడనియెగ్గులాడి॥

యారెకులు నయంబులేక॥

వ॥ మాండవ్యనామ్రముచ్చలతోడంబట్టుకొని వచ్చి యారాజున కుంజూపి ధనంబొప్పించిన రాజు నామ్రముచ్చలంజంపించి తపోవేషంబున నున్న మ్రుచ్చని, యమ్మాంశవ్యని బురంబువెలుపల శూలప్రాప్తిం జేయించిన.

క॥ మునివరుడట్లుండియు దన
మనమున నతిశాంతుండై సమత్వమ న దపం
మొనరించె ననశ నుండఁ

యును బహుకాలంబు ప్రాణయు క్తుండగుచున్॥

వ॥ ఇట్లుశరీరదుఃఖంబు దలంపక తపంబు సేయుచున్న యమ్ముని తపంబునకు మెచ్చి మహర్షులుపత్నులై రాత్రివచ్చి, మునీంద్రా! యిట్టి మహాతపస్వివై న నీకు దుఃఖంబుగావించిన వారెవ్వరని యడిగిన వారికి నమ్మాండవ్యండ్లిట్లనియె.

తే-గీ॥ ఎఱిగియెఱిగి నన్నడుగంగ నేల దీని
సుఖముదుఃఖంబుప్రాప్తించు చోట నరుండు!
దగిలి తనకర్మవశమున దనకుదాన!
క రగా కన్యులకు నేమికారణంబు!

న॥ అని యమ్మహామునులతో మాండవ్యండు పలికినపలుకుల నన్నగరరక్షకులు విని వచ్చి యారాజునకెఱిగించిన, రాజునుంబఱి తెంచి శూలప్రాప్తుండై యున్న మాండవ్యనకు నమస్కరించి, నాచేసిన యజ్ఞా నంబునహించి నాకుంబ్రసాదింపవలయునని శూలంబువలన నమ్మునిం బాచుచోనది పుచ్చరాకున్నదాని మొదలు మెత్తన తనియించిన దత్కంత పార్శ్వంబునందు శూల శ్లేషం బంతర్గతంబై యుండెదానంజేసి యాముని యణిమాండవ్యండునాబరగె, అమ్మహాముని ఘోరతపంబుచేసి యెల్లలోకంబులుజరియించి యొక్కనాడు, యమ్మునిపురంబునకరికి ధర్మ రాజునకిట్లనియె.

క॥ దండధర యిట్టి దారుణ
దండమునకు నేమి దుష్కృతము జేసితి ను!
గ్రుండవయ్యి తగనిదండము!
దండింపక బ్రాహ్మణుండ దగు నేనన్ను॥

ప॥ అనిన మాండవ్యునకు ధర్మరాజిట్లనియె.

క॥ సాలయక తూనిగలం గొ

ఋలబైటితి నీవు నీచిఋతకాలము ద

త్ఫలమిప్పు డనుభవింపక!

తొలగునె హింసాపరులకు దుఃఖప్రాప్తుల్॥

ప॥ అనిన మాండవ్యుండలిగి జన్మంబుమొదలుగా బండ్రెండువత్సరములు దాటునంతకు బురుషుఁడు బాలుండు వాడైదిచేసిన, బాపంబులం బెద్దపొరయడువానికి నొరులెగ్గునేసిన శాతకులగుదురిది నాచేసిన మర్యాద నీవిట్టి ధర్మంబుదలపగ బాలంబున నల్పదోషంబునజేసిన నాకు బ్రాహ్మణోచితంబుగానే క్రూరదండంబుగావించినవాడవు, మర్త్యంబున శూద్రయోనింబుట్టుమని శాపంబిచ్చుటంజేసి వాఁడు విదురుండై పుట్టె.

క॥ అని మాండవ్యాఖ్యానము

జనమేజయునకును దానచరితునకు బ్రియం!

బున జెప్పెను వై శంపాయనుడవితథ!

పుణ్యవచనుడని కడుభక్తి॥

జనులారా! ప్రారబ్ధకర్మము యీలాగున జ్ఞానులకు గలుగునేగాని వివేకశూన్యులై చెడువృత్తిలో ప్రవేశించుట ప్రారబ్ధమని తలంచనలడు. అది అవివేకజన్యమేయగును. అట్లుకానిచో పాపములు జరిపెడు పాపకర్మలుగూడ ప్రారబ్ధమనితలంచి, రాజులు వారినిరక్షింపందగునె? ఏపాపము నెఱుంగనిదే తప మొనరించుచు మకాననిష్ఠతోయిండునా మునిసత్తమున కప్రయత్నముగతటస్థించిన శిక్షవంటిదే ప్రారబ్ధమగును. అనగా జ్ఞానులకు గలిగెడు రోగారోగ్యములు, స్తుతినిందలు, పూజ్యాపూజ్యతలు సుఖదుఃఖములు మొదలైనవి ప్రారబ్ధమగును. ఈక్రిందిప్రమాణముంబూడుడు.

శ్లో॥ వినాస్వయత్నం లోకే యే సుఖదుఃఖే చ యోగినాం!

ప్రారబ్ధం తద్విజానీయాన్న తు కర్మయుజాం ఫలమ్॥

తా॥ యోగులగువారికి యేప్రయత్నమునుజేయక లోకములో గలుగుచుండు యే సుఖదుఃఖములు గలుగునో, అదియే ప్రారబ్ధమని తెలియందగినది. అట్లుగాక స్వప్రయత్నపరులై విషయములలో ప్రవర్తించెడు

వారికి కలిగెడు సుఖదుఃఖములు ప్రారబ్ధములని చెప్పరాదు. అది ఆత్మ శుద్ధిలేక కలిగెడు దోషమేయగును. ప్రారబ్ధకర్మవాక్యమునకు అర్హత బ్రహ్మజ్ఞానులకుమాత్రమే సిద్ధించును. తక్కినవారివి జన్మాంతరకర్మ విశేషముచే గలుగునట్టి ప్రారబ్ధమైనను, వారు కర్మత్వబుద్ధిగలవారగుట చేతను, విధినిషేధముల తెలిసికొని ప్రవర్తించువారై యుండవలసిన వారగుటచేత ప్రారబ్ధమనఁడగదు. ప్రారబ్ధమనిన విధినిషేధముల తెలిపెడు వేదమునకే అర్థమే లేకపోవును. అదియునుగాక గురుకిష్యసాంప్రదాయ మున్ను చెడును. కావున రోగియైనవాఁడు ఆరోగ్యసిద్ధిగలుగువరకు, ఔషధసేవ; పథ్యమాలతో యుండవలసినట్లు ఎంతవఱకు అంతఃకరణ శుద్ధిగల్గి నిర్విషయాస్థితిని పొందలేదో, అంతవరకు యేదైనపారబాటు గలిగినచో, పశ్చాత్తాపప్రాయశ్చిత్తాదులచే శుద్ధుడయ్యేలాగున చూడ వలయును. ఇదియే శాస్త్రమర్యాద. అట్లుగానిచో, ప్రాయశ్చిత్తవిధుల న్నియు నిష్ప్రయోజనములుగావా?

శ్లో॥ యావత్సుఖించ దుఃఖించ బాధా పుణ్యేన పాపతః|

సుఖదుఃఖవిహీనస్తు పుణ్యైఃపాపైర్న బాధ్యతే॥

తా॥ సాధకునకుగాని, ముముక్షువునకుగాని, యెంతకాలమువరకు పుణ్యముచే గల్గెడు సుఖముగాని, పాపముచేగలిగెడు దుఃఖముగాని ప్రతీ తములగునో, అంతవరకు, అతడు పాపకర్మములచేయక పుణ్యకర్మము లనే చేయవలయును. ఎప్పుడు సుఖదుఃఖములరెండున్న సమానబుద్ధితో చూచే స్థితిగల్గునో అట్టితరి పుణ్యపాపములచే విడుదలపొందిన వాడగును. అనగా ఎంతకాలమువరకు పుణ్యకర్మఫలమగు సుఖము గలుగవలయునని అభిలాషయు, పాపకర్మచే గలిగెడుదుఃఖము గలుగ కూడదని తలంపున్న గల్గియుండునో, అంతకాలమువఱకు విధినిషేధ ముల అనుసరించియే ప్రవర్తించవలయును.

శ్లో॥ విషబీజం భువి న్యస్య కథం స్వాదు ఫలంవ్రజేత్ |

బీజం రుహ్యత్తథా పుష్పేత్ఫలేదిత్యవదచ్ఛుతిః॥

తా॥ విషవిత్తనమును భూమిలోవీత్తి, అమృత ఫలమును అభి లషించిన ఎట్లు సిద్ధించును? విష బీజమునకు విష ఫలము, అమృత బీజ

మునకు అమృత ఫలముమాత్రమే గలుగునని, వేదమాత పిల్లలకు తల్లి వలె యుపదేశించు చున్నది. బీజ మెట్టిదో అట్టి అంకురమే గల్గును. దానికి అనుగుణమగు పుష్పమే యేర్పడును. దానికి సంబంధించిన ఫలమే యుద్భవించును. ఇదియే వేదసమ్మతము. దీనికన్న పరమప్రమాణమేది గలదు? కావున వి తనము విత్తుటకు ముందుగానే ఫలము నాలోచించి చేయవలయును. విషబీజమును విత్తి అమృతఫలమును పండించ శక్తి గలవారెవరైన యుండినచో, వారికి దుష్కర్మమైనను జ్ఞానము గలుగ జేయును. అట్టివారు లోకములో ఎంతమందియున్నారో విజ్ఞులే నిశ్చయించుకొనవలయును.

శ్లో॥ త్యక్త్వా ఛాయాం వినిర్గతుం నహి శక్నోతి మానవః |
నహితశ్చేత్సహితశ్చ ఇతివేదాశ్చ శాసనమ్॥

తా॥ మానవుడు నడచునప్పుడు తననీడను తననుండి తొలగించి నడచుటకు ఎట్లు శక్తుడుగాడో, ఛాయ తనతోగూడ వచ్చుచుండిన తనకర్మముగూడ తనను విడవక ఎల్లప్పుడును యెచ్చోటను తనతో గూడి యుండున్నట్లు నిశ్చయించు కొనవలయును. ఇది వేదశాసనము. నీడను దూరముగాత్యజించి నడవశక్తిగలవాడై యుండినేని, తానుజేసిన కర్మఫలము తనను అంటదని తెలిసికొనందగును. వేమన యోగీశ్వరుండు తనచేతితోయిచ్చిన కూలివారి వెట్టి పుచ్చకాయలోపల రత్నము లుండినవట. యాబై సంవత్సరములక్రింద జీవించియుండిన వడలూరు రామలింగస్వామి నడచునప్పుడు నీడలేదని చూచిన భక్తులనేకులు గలరు. వారు ఇష్టపడి పోటోతీసిన ప్రతిబింబముండును. మహానిరభిమానియు, వైరాగ్యనిధియు అగుటవల్ల తనకు పోటో తీయించుట ఇష్టముండదు. అట్టి తరుణమున ఎవరు పోటోతీసినను ఛాయ, అనగా ప్రతిబింబము పడుటలేదని అనేకభక్తులు ఇప్పుడుకూడ చెప్పుచుందురు. కర్మరహస్యమీలాగున యుండునని విజ్ఞులుగ్రహించి ప్రవర్తించిన పరమశాంతిని నడయగలడు.

శ్లో॥ పృథివ్యాం బీజవత్ప్వంసి తిష్ఠత్యేవ శుభాశుభం
అబ్రహ్మణః పరిజ్ఞానాత్ సంతరత్యేవ నోతతః

తా|| భూమిలో మంచి, చెడు, విత్తనములవలె మానవుల హృదయమందు, పుణ్యపాపసంబంధ సంస్కార బీజములుండును. బ్రహ్మజ్ఞాన పరిశోధనవల్ల నే, జీవకోట్లు తరించవలయును. వేరుమార్గము లేదు. అనగా ఎండకాలమున భూమిలో తృణబీజములు కనుపించక పోయినను వానపడునప్పుడు ఏలాగున అంకురించునో, యే యే బీజము లుంటున్నవో, అవి ఆలాగున మొలకెత్తి వృక్షములై పుష్పపల్లవ ములతోకూడి ఫలమునిచ్చును. భూమియందులేని బీజ మొకటైనను మొలవదు. ఆలాగున హృదయమునుండి పుణ్యముగాని, పాపముగాని, యేగుణము గల్గుచుండునో, తదనుగుణమగు సంస్కారము తనయందు యున్నట్లు తెలిసికొన వలయును. విత్తనములేని భూమిలో యే చెట్టు గాని తృణముగాని పుట్టనట్లు. సంస్కారము నశించిన హృదయమున యే గుణమును కలుగదు. ఇదియే దానికి గుఱుతు. నిష్పలోవేయించిన విత్తనములు యేలాగున అంకురించవో, అలాగున జ్ఞానాగ్నియందు దగ్ధమైన సంస్కారము గలుగునప్పుడు ప్రాకృత గుణములేమియు యుద్భవించవు. ఇదే దీనిలో గల రహస్యము. అట్టి సిద్ధి బ్రహ్మజ్ఞానము వలననే గలుగును. ఏలన బ్రహ్మము ప్రకృతిరహిత మైనది. శుద్ధ మైనది. జ్ఞానమైనది. దానినుండి ప్రాకృతగుణములు జనింపవు.

శ్లో|| మణిమంత్రోషధై ర్వహ్నిస్సుదీప్తోఽపి యథేననం|

ప్రదగ్ధం నైవ శక్త స్యాత్ప్రతిబద్ధస్తథైవచ||

శ్లో|| జ్ఞానాగ్నిరపి సంజాతః ప్రదీప్తస్సుదృఢోఽపిచ||

ప్రదగ్ధంనైవ శక్త స్యాత్ప్రతిబద్ధస్తు కల్మషమ్||

తా|| మండుచుండెడి అగ్నిని, మణిమంత్రోషధములచే కట్టుగట్టి నప్పుడు ఎటుల దహనశక్తి లేకుండపోవునో, అలాగున జ్ఞానాగ్నిప్రకాశించి దృఢముగా యుండినను విషయ వృత్తులుండినవో కర్మబీజములను దహించుటకు శక్తియుండదు. అనగా విషయవాసన అంత చెడ్డదని పరాశరమతము. ఈ సంగతి యిప్పుడు రాజయోగులమని చెప్పవారు బాగుగ యోచించుకొనవలయును. ఇదేప్రకారము ఇంద్రజాలకుండు వెలుగింపజేసెడు అగ్నిజ్వాలగూడ ఒక్క శుష్క తృణమునైన భస్మ మొనరింపజాలనట్లు, వేదాంత శాస్త్రమందు ప్రవీణుడై బోధనాశక్తి

గలిగియుండినను నిర్వాచనస్థితి పొందనిచో అతని సంస్కార బీజములు భస్మములుకావు. అందువల్ల మరల జన్మాదిక్లేశమును పొందవలసి యుండును.

శ్లో తావదేవ నిరోధవ్యం యావద్ధృతి గతం త్తయమ్!
ఏంతర్జ్ఞానంచ ధ్యానంచ శేషోఽన్యో గ్రంథవిస్తరః॥

తా॥ ఎంతవరకు వృత్తి రాహిత్యము గలుగలేదో, అంతవరకును బ్రహ్మనుసంధానమగు ధ్యానయోగమును, వేదాంతశ్రవణ జ్ఞానము నున్న విడువరాదు ధ్యాన యోగముయొక్కయు, జ్ఞాన యోగము యొక్కయు పరమకావ్యయిదియని గ్రహింపనగును. గురువాక్యముచేతను, ఇతర శాస్త్రముల చేతను, తన యనుభవము చేతను తెలిసి కొనందగిన విషయమిది యొకటియే. విస్తారముగా ప్రపంచములోగల శాస్త్రము లన్నిటియొక్క సారమిదియే.

శ్లో॥ స్వచ్ఛంద భై త్తముపపన్న మతాధివాసః
సత్సంగతిర్వీషయ సంగనివర్తితాచ ।
వేదాంతవాక్యమననం శ్రవణం పరాత్మ
ధ్యానంచ భాగ్యవశతో యతయో లభన్తే॥

తా॥ (1) ప్రతిబంధములేని భిక్షాన్నము (2) అనుకూలమత నివాసము (3) సత్పురుషుల సహవాసము (4) దృశ్య విషయములలో విరక్తియు (5) వేదాంతవాక్య శ్రవణము (6) దానియొక్కమననము (7) పరమాత్మధ్యానము, ఇవిగొప్ప భాగ్యముగల యతులకుమాత్రమే లభించును. అన్నమునకు కష్టములేకయు, నిర్మలవిజన ప్రదేశము, బ్రహ్మ నిష్ఠుల సహవాసము, శబ్దాదివిషయములనుండి చిత్తముపరతినినొందుట, వేదాంతవాక్య శ్రవణము, దాని మననము, నిదిధ్యానమగు పరమాత్మ ధ్యానమున్న పుణ్యజీవులకుమాత్రమే గల్గును. పుణ్యములో కొరతగల వారికి ఈ ఏడింటిలో యేదైన నొక్కటి కొఱతపడును. ఈ ఏడున్ను కలిగినమాత్రమే నిర్విఘ్నముగ బ్రహ్మనిష్ఠకుకూలపడును.

దశగ్రీవుండు శివునినుతించి యతనివలన వరముల బడయుట.

ధర్మములయొక్క రహస్యము ఈ రావణేశ్వరుని కథచే విజ్ఞులు తెలిసికొనవచ్చును. శ్రీ మద్రామాయణ ఉత్తరకాండమున ఈ గాథ గలదు ఎంత తపోధనుడైనను, యోగసిద్ధిని పొందినవాడైనను, ఈశ్వర సాక్షాత్కారముగల భక్తుడైనను, ధర్మానుష్ఠానము యుండు మాత్రము వరకే ఆమహిమలు ఈశ్వర దత్తవరములు, మొదలయినవన్నియు నిలుచును. ఎప్పుడు ధర్మమునుండి పతితుడగునో, సరోవరములో నివసించెడు పక్షులు జలము నశించిన వెంటనే ఆస్థానమునుండి ఎటుల వెళ్ళిపోవునో ఆలాగున, పై జెప్పిన మహిమలన్నియు ఇతనిని విడచి వెడలును. ఆకథయే దీనియందు నిరూపింపబడును. ఇచ్చట ఇది సంక్షిప్తముగా యుండును.

తే॥ పలికిరవధారు దైతేయ పట్టభద్ర
భద్ర గజచర్మధారిపై భక్తియుంచి
యంచితోక్తులయతని నుతించితేని
నీనిరోధంబు నెడబావు నీక్షణమున

క॥ హరుడున్నత కరుణానిధి
శరణన్న బరిగ్రహించు జగతినతనికి
బురుడున్నడె యజకనకాం
బరు లెన్నగలేరుతత్ప్రభావంబనినన్.

శా॥ ఆపన్నుండగు పంక్తికంఠుడిది యానంచున్ లలాటేక్షణ
శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోజంబుమునన్ జింతిపుచున్ వేద వి
ద్యాసాండిత్యము సర్వశాస్త్ర కుశలత్వంబున్ మహాసాహితీ
నైపుణ్యంబును గానుపింప బాగడెన్ గంగోర్మితుంగార్భటిన్.

శా॥ ఆస్తోత్రంబున కామనోద్రఢిమ కాధ్యావాప్తికా ఈశ్వరుం
డస్తోక ప్రియ మావహించి పెనువేలావేళఁ బై నెత్తినన్
హస్తంబుల్ వెడలంగ బాపికొని దైత్యస్వామి ఫాలస్థల
న్యస్తప్రాంజలియై నుతింపదొడగెన్ గంభీరవాగ్గుంభనన్.

చ॥ అనితనుఁ బ్రస్తుతించిన దశానను జూచి పురారిసవ్వుచున్
దనుజవరేణ్య సీసుతికి దద్దయుమెచ్చితి ధైర్యశాలివౌ,

దనుమతి యిచ్చితిన్ జనుప్రియంబగు చోటికి నీభుజాబలం
బనితరసాధ్యమంచు చిని యారయనిల్పితినింతెయ్యెడన్.

ఉ॥ అదశకంఠుఁ డీశ్వరున కానతుండై శివనన్నుబ్రోవ నా
హ్లాదముగల్గి నేని నిసుమంత కొఱంతయు లేని యాయువున్
నీదగు చంద్రహాసమును నెమ్మి నొనంగు మటన్న శంభుడ
క్కెదువునిచ్చి పిమ్మట నఖండతరాయువునిచ్చి యిట్లనున్.

మ॥ దితిజాధీశ్వర నీవు గోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువున్ నీకు ని
చ్చితి నీకొవ్వున నీతిజేకొనక దుశ్శీలుండవై మమ్మనా
దృతి నొందించితివేని మావరము మమ్మేజేరుఁ బొమ్మన్నబో
నతడాశూలికి మొక్కి వీడ్కొని విమానారూఢుడై యుబ్బుచున్.

క॥ తనపరివారముగొల్వఁగ,
జనియెన్ రజతాద్రి డిగ్గిన్వచ్చుదగతిన్
మనుజేశ్వర యని కుంభజుఁ,
డినకులునకుఁ దెల్పి మఱియు నిట్లని పలికెన్.

దీనిపై జెప్పిన పద్యముయొక్క సారమును మనము గ్రహించు
కొనిన చాలును. స్రహ్మదేవునివల్ల, ఈశ్వరునివల్ల, ఎన్నియో వరముల
రావణుడు పొందినను, వర్తనము చెడినందుచే ఎటులనశించెనో, జ్ఞాపక
ముంచతగినది. కావుననే పరమశివుండు “దితిజాధీశ్వర నీవు గోరినక్రియన్
దీర్ఘాయువున్, నీకునిచ్చితి, నీకొవ్వున నీతిజేకొనక దుశ్శీలుండవై మమ్మ
నాదృతి నొందించితివేని మావరము మమ్మేజేరు” అని చెప్పెను. ఇదియే
దీనిలోగల ప్రాణము. దీనికొఱకే ఇచ్చుటది వ్రాయడమైనది. హేమం
తమువచ్చినవెంటనే సరోవరములోగల పద్మములన్నియు ఎటుల జీర్ణిం
చిపోవునో, శిశిర ఋతువురాగానే వృక్షములన్నిటియొక్క పత్రములు
ఎటుల రాలిపోవునో, ఆలాగున యోగముచేగాని, జ్ఞానముచేగాని, తప
స్సుచేగాని, విద్యచేగాని ఎంత శోభాయమానుడై ప్రకాశించు చుండి
నను, అధర్మమందెప్పుడు ప్రవేశించునో, అప్పుడే యివన్నియు వాని
నుండి వదలిపోవును. కావుననే శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్యులు ఇటు
తెలుపుటకు కారణము.

శ్లో॥ యావజ్జీవం త్రయోవంద్యా వేదాంత గురుశిష్యరాః|

ఆదా విద్యాప్రసిద్ధ్యర్థం అస్తే విఘ్ననివృత్తయే॥

తా॥ జీవన్ముక్తుడైనను, తపస్సంపన్నుడైనను, యోగసిద్ధిగలవాడైనను, ఎంత కాలమువలకు జీవించియుండునో, అంతవరకు వేదాంత విచారణయు, దానియందు జెప్పిన యాచరణయు, గురుదేవుని యందును, ఈశ్వరుని యందును గల భక్తివిశ్వాసముల విడువరాదు. పై జెప్పిన మూడింటివలననే, ఆత్మజ్ఞానమువల్ల ప్రసిద్ధికి వచ్చినదనియు, అదియునుంగాక అన్యకాలమువరకు విఘ్ననివృత్తి గలుగుననియు, విజ్ఞులు తెలిసికొన వలయును.

శ్లో॥ విహితస్యానుష్ఠానాన్నిషిద్ధస్య చ నేవనాత్|

అనిగ్రహచ్ఛేంద్రియాణాం సరః పతనమృచ్ఛతి॥

తా॥ అనుష్ఠించవలసిన దానిని అనుష్ఠింపక పోవుటచేతను, నిషిద్ధకార్యముల చేయుటచేతను, ఇంద్రియ నిగ్రహము లేకపోవుటచేతను ఎంత బ్రహ్మజ్ఞానముగల మనుజుడైనను పతితుడగును.

శ్లో॥ ఉచ్ఛాస్త్రం శాస్త్రితంచేతి ద్వివిధం పౌరుషస్మృతం|

తత్రోచ్ఛాస్త్రమనర్థాయ పరమార్థాయ శాస్త్రితమ్॥

తా॥ పురుషప్రయత్నము అశాస్త్రీయమనియు, శాస్త్రీయమనియు ఇరుతెగలు గలది. వానిలో అశాస్త్రీయము అనర్థహేతుకమనియు, శాస్త్రీయము మోక్షహేతువనియు గ్రహించవలయు.

శ్లో॥ సుఖమిచ్ఛన్తి యేమూఢాః నేచ్ఛన్తి సుఖకారణం|

నేచ్ఛన్తి దుఃఖలేశంవా తద్దేతో స్సతతంయతాః॥

తా॥ వివేకశూన్యులగు జనులు సుఖమునే సర్వదాకోరుచుండురు. అయితే సుఖమెటులగలుగునో దానియొక్క కారణమును మాత్రము విచారించరు. దుఃఖ లేశమైననుకోరరు. కాని, దుఃఖకారణమగు పాపకర్మను సదాచేయుచుండురు. ఓహో, ఏమి ఆశ్చర్యము!

శ్లో॥ ధర్మోపచేతే పాండిత్యం సర్వేషాం సుకరం నృణాం|

ధర్మే స్వకేయేనుష్ఠానం కస్యచిత్తు మహాత్మనః॥

తా॥ ధర్మోపదేశమును జనులకుచేయుటలో జనులందఱికిని చాలాసులభము. ఆలాగుననే తానుచెప్పనట్లు అనుష్ఠించెడు మహాత్ముఁ డొకానొకఁడు మాత్రమేయుండును.

శ్లో॥ యథా భర్జితబీజస్య ప్రరోహత్వం వినశ్యతి |
తథాత్మజ్ఞానినో నిత్యం జగద్బుద్ధి ర్విలీయతే॥

తా॥ ఏలాగున అగ్నియందు వేయింపబడిన విత్తనమునకు అంకురత్వము నశించునో, ఆలాగున ఆత్మజ్ఞానాగ్నియందు దహింపబడిన హృదయముగలవానికి ప్రకృతిగుణములుండవు.

శ్లో॥ జ్ఞానే మమోదితే భోగాః కింకుర్వంతి యే విదుః |
భోగేనంగం మతేర్భంగం జ్ఞానశ్చై థిల్యమాపుయ్యుః॥

తా॥ జ్ఞానముగలిగినపిమ్మట విషయభోగములలో ప్రవర్తించి నచో, యేమి విరోధమని కొందరడుగుదురు. ఆలాగున భోగమందా సక్తిగలిగిన మతిచెడును. జ్ఞానముగూడభిన్నాభిన్నములై పోవును.

శ్లో॥ రాగోలింగమబోధస్య చిత్త వ్యాయామభూమిషు |
కుతశ్చా ద్వలతా తస్య యస్యాగ్నిః కోటరే తరోః॥

తా॥ ఈశ్లోకముచే ముక్తునియొక్కయు, బద్ధనియొక్కయు భేదము తెలియందగును. ఆత్మబోధము గలుగనివానిచిత్తము, విషయ భూమికలయందు సంచరించుచుండును. వృక్షకోటరాంతర్భాగమున అగ్నిరగులుచుండిన, దానియందేలాగున ఫలపల్లవ పుష్పములుండవో, ఆలాగున యేవనియొక్క హృదయాంతరాళములో జ్ఞానాగ్నిరగులు చుండునో అట్టివాని నేత్రముఖాది యింద్రియములన్నియు నిర్విషయ ములై యుండును. అదే దానికిగురుతు. అట్లుగాక పుష్పఫలపల్లవాదు లతో శోభించుచుండిన ఆ మ్రానుతొరయందు నిప్పు రగులుటలేదని తెలిసికొనునటుల ఎవనికి యింద్రియవిషయ వికాసస్వభావము గలిగి యుండునో, ఆతనిహృదయమున జ్ఞానములేదని గ్రహించుకొనేది.

శ్రీసీతాదేవి అగ్ని ప్రవేశమును జేయుట.

మానవులారా! శీలవ్రతముయొక్క మహిమాతిశయము శ్రీ సీతాదేవి యగ్ని ప్రవేశముచే తెలిసికొనవచ్చును. ఇది మంత్రజపము చేతగాని, యోగాభ్యాసముచేతగాని, తపస్సుచేతగాని, శాస్త్ర పఠనముచే గాని గల్గిన దివ్యత్వముగాదు. తనయొక్క పవిత్రవర్తనముచే గల్గిన మహిమయని ఎఱుంగుడు. దీనిని గురించి ఆలోచించిన తనపవిత్రవర్తనమునకు మించిన మహిమ మఱియొకటిలేదని తెలిసికొనవచ్చును. కావుననే మహామంత్రములకు మించిన మహిమ పవిత్రమగు అనుష్ఠానమందుగలదని తెల్పుటకు కారణమైనది. సీతాదేవియందు మనోవాక్కాయ కర్మలయందు యేదైన కించము గూడ మాలిన్యము యుండిన అగ్నిదేవుని అట్లు ప్రార్థింపగలుగా? ప్రార్థించినను ఫలించునా? ఎవరెవరిని సాక్షిగా నిరూపించెనో, అవన్నియు క్రిందవ్రాయబడు భాస్కరరామాయణము వలన మీరే తెలిసికొనగలరు. కావున మీకు హృదయములో సీతాదేవికి గల్గినట్లుల దృఢవిశ్వాసము గలిగియుండవలసి యుండినచో, మీ పవిత్రవర్తనమే యుండవలయును. కావున యే విపత్కాలమందుగాని, కట్టకడకు దేహప్రయాణకాలమందుగాని, మోక్షవిషయమైగాని, జీవితమంతయు చారిత్రసిద్ధి గలిగియుండవలయు, లేనిచో, దైవప్రాప్తి విషయములో సహితము మీకు దృఢవిశ్వాసము యుండదు. అంత్య కాలమున అట్టిదృఢభావము గలుగనిచో, కొంచ మైనను మనోవికల్పము గలిగిన, గురితప్పిన బాణమువలె బ్రహ్మపదమును పొందజాలరు. ఒక వేళ అజ్ఞానదశలో యేదైన మనోమాలిన్యము గల్గియుండినచో, జ్ఞానారంభ కాలములోనే ప్రాయశ్చిత్తమును జేసికొని పశ్చాత్తాపపడి సర్వేశ్వరుని క్షమాపణ కోరవలయును. తరువాత మనోవాక్కాయ కర్మలయందు ఏలాటిమాలిన్యమును గలుగనియక ఋజుమార్గముగ జీవితమును గడుపవలయును. అట్లుపావన జీవితము గడుపనివారి జప, భ్యాస, యోగ, విద్య, తపస్సులన్నియు విషముగలిసిన క్షీరాన్న భాండమువలె యుండును. ఎంత గొప్పప్రాత్రములో ఎంతరుచికరములగు వస్తువులచే చేయబడిన పర

మాన్నమైనను ఒకబిందుప్రమాణవిషము పడిన యేలాగున నిరుప
యోగములై అపాయకరములై పోవునో, పై జెప్పిన యోగాధ్యనుష్ఠాన
ములన్నియు యుండినను విషయదోషముండిన అపాయమునేగలిగించును.

శ్లో॥ ఊషరే వాపితం బీజం భిన్నభాండేచ గోదుహం|

భస్మనీవ హుతం హవ్యం మూర్ఖే దానమశాశ్వతమ్॥

తా॥ చౌడుభూమిలో విత్తిన విత్తనమును, రంధ్రముగల భాండ
ములోనుంచిన క్షీరమును, బూడిదయందు హోమించిన హవిస్సును ఎట్లు
వ్యర్థములో, ఆలాగున పవిత్రమగు అనుష్ఠానములేనివాని యోగాధ్యానా
దులన్నియు వ్యర్థములు. అట్టివానికుపదేశించిన మంత్రము ఇచ్చిన
దానముగూడ నిష్ప్రయోజనములు.

ఉ॥ లక్ష్మణచూచితే యనఘలక్షణ లక్ష్మితనై న నన్న దు
ర్లక్ష్మచరిత్రః బోలె వికలస్థితిగా భవదగ్రజండుదా
నూత్మనిశాతయైనమతిః జూడక ఘోరవచో మహాగరు
త్పత్మవితేక్షణాశ్రుముల పాల్పడజేయుచునున్నవాఁడొగిన్.

సీ॥ పరవృత్తచేష్టిత భావేగితంబులు
సూచితెలియు దీవుశుద్ధచరిత|
యాదార్య గంభీరతౌన్నత్య ధైర్యాది
గుణముల నెంతయుఁగొమరు మిగిలి|
యాగమతాకిక వ్యవహారములయందు
నరయ నీవెఱుగని యదియుఁ గలదె|
ననునీవు తగఁజిన్ననాట నుండియుఁజూచు
చుండుదు విటయొగ్గులున్నవయ్య|

తే॥ యొగిమహిపతి యప్పటినుండి పలుకు
ననుచితంబులు మాన్పంగ ననువులేదె|
పరుషదుశ్శ్రవభీషణ భాషణములు
నీవుదయమాలి విననెట్లు నేర్చితయ్య|

క॥ మీరింతనమ్మకున్నను గారవమే పారనన్నుఁగరుణించి మహో
దారంబగు సొదఁబెట్టుఁడు ధీరమతిం జొత్తునందుఁ దిరమగుకడఁక

చ॥ కలంగక జాతవేదసుఖంబున నెంతయుశుద్ధురాలనై
నలువయు శూలియున్ హరియునన్ను వెసంగొనియాడునట్లుగాఁ
జాలవక మీరుమెచ్చు గతిఁజొచ్చెదఁ జచ్చు మదీయభర్తక
స్సెలవగునంత మీఁద శుభశీలత ధారుణి నాశ్రయించెదన్.

మ॥ అనినందల్లడమంది లక్ష్మణుఁడు దైన్యాయ తచేతన్కుండై
తనలోనం దలపోసి ఖేద మొదవన్ ధాత్రీపతింజూచి య
జ్జనపాలాగ్రణి సన్నచేసిన నుదంచ ద్వేగమేపార నే
చినమంటల్ మొగిమిన్ను ముట్టసొదపేర్చెన్ సీతమోదింపగాన్.

తే॥ పరమపావనియగు సీత పరంగనేడు
చెలంగి నాయందుఁ జొచ్చుటఁజేసి మిగుల
నసఘశీలుండనయ్యెదనని ము
దంబుఁ బొందుకై వడి మిన్నంది పొదలెనగ్ని.
వ॥ తదనంతరంబు

క॥ తలవాంచి యున్నభాస్కరకుల పతికిఁబ్రదక్షిణించి గురుతరకీలా
కులమగు సొదచేరంగా సలలిత గతినేగుదెంచి జానకి యంతన్.

చ॥ వినయముతోడ మ్రొక్కి యరవింద నిభాననవేడ్కవీతిహా
త్రునకుఁబ్రదక్షిణంబు సనుదెంచి కృతాంజలియై త్రిలో
కపావనగత సర్వభావన నివారిత కల్మష సర్వనిర్జరా
నన సకల క్రియాధికరణ ప్రవణాభినివేశ పావకా!

చ॥ సిరమతులార యో సకలదిక్పతులార సురేంద్రులార కి
న్నరవరులార సర్పకుల నాయకులార మునీంద్రులార ఖే
చరవరులార యక్షగణచారణ గుహ్యకసాధ్యులార వి
స్ఫురదినచంద్రులార వరభూతములార యెఱింగి యుండుఁడా

క॥ మీరిందఱుఁ దగుగుటిగాఁగోరుచు నేనున్నదాన గురుహితమతినా
చారిత్రంజేచంపంబేహుపము దానిమీర లెఱుఁగుదు రరయన్.

వ॥ కావున వాఙ్మనఃకాయ కర్మబుద్ధింద్రియ తదర్థంబులంజేసి
నిమేషకాష్ఠా కళాక్షణ ముహూర్తయామ సంధ్యాహారాత్ర పక్షమా
సర్వయన వత్సర పరిగణితంబులగు కాలంబులు నాక్షిగా స్వప్నాద్య

వస్థలయందును, జ్ఞానాజ్ఞానంబుల యందును, మద్వల్లభుండగు రఘు నాథునకుం దప్పటలేదు.

క॥ చాయగతి నాదుచి త్తము పాయక
రఘునాథనంద పరగునయేనిక
న్యాయముదప్పక దహనుడుధీ యుక్తిక
నన్నుఁగాచు ధృతియొడఁ గూడక.

తే॥ దుష్టకల్మష బుద్ధి నై దోషమునను
జనకులాధీశునకుఁ దప్పి సచ్చరిత్ర
మెడలి నడుచుట గలిగిన నీక్షణంబు
చెలగినను నగ్నిభస్మంబు సేయుగాత.

మ॥ అనుచుక నిశ్చలచిత్తయై రఘుకులేంద్రాయత్త చింతావశం
బునఁ దాత్పర్యముగల్గి నిర్మల లనద్బుద్ధి ప్రసాదంబు పెం
పున నభ్రంశవక్తీలుడై కనలుచుక భూరిప్రభుండైన య
య్యనలుండుప్రతి లంగఁజొచ్చె నిరపాయ స్నేహరాంగబునక.

ఆ॥ అనఘమంత్రపూతమైనయాజ్యాహుతి, పగిదిధరణిపుత్ర, పడియెనంత
దేజమెనఁగ నగ్ని దేవుండు మిన్నందిమహితశిఖలు గలిగిమండజొచ్చె.

ఉ॥ లోలవిలాస ఖేలన విలోచన మీనము లాననాబ్జముక
లాలిత బాహువల్లరి మృణాళములుం బృథుకేశభార శై
వాలము నొప్ప సీత యనవద్య పవిత్ర చరిత్ర విస్ఫురచ్ఛీల
కృశానునందు సరసీగతిఁ జూడక నొప్పెనెంతయుక.

చ॥ పవడపురాశిలోని నవభర్మశలాకయుబోలె జారు ప
ల్లవముల కుప్పలోని దినలాలిత చంపక దామమట్లు ర
క్తవనజరాజహంసియనఁగా నరుణాభ్రములోన నున్న యా
నవశశిరేఖఁ బోలె దహనసితయయ్యె విదేహకన్యదాక.

వ॥ అప్పుడు పతివ్రతా శిరోమణి యగుసీత, దహన శిఖావృ
తయై యున్నం గనుంగొని దానవాంగనలు శోకింప, నిశాచరులు
దుఃఖింప, గవులు సమాక్రిందనంబులు సేయ, సుగ్రీవుండు బెగ్గిల, విభీ
షణుండు పారవశ్యంబు నొంద, నంగదుండు విన్నఁ దనంబునెంద,
హనుమంతుండు ఖేదింప, లక్ష్మణుండు వగలంబొగుల, రాఘవుండవా

జ్ఞుఖుండై నిర్వేదింప, సురు లనుచితంబన, సాధ్యులన్యాయంబన,
యక్షుల నుపేక్షణీయంబన, గంధర్వు లద్భుతంబన, మహారగంబులు
తగదన, జరాచరంబులు దృశ్యాదృశ్యంబును నగు భూతంబులు దల్ల
డిల్ల, మహాభూతంబు లాక్రోశంప సక్తోలాహలంబు లొక్కపెట్టనొదవిన.
సీ॥ ప్రమథులునను దేర బాణేందుధరుడై న

మూడుగన్నల వేల్పు మున్నుగాఁగ
జగముల సృజియింపఁ జాలి యాద్యుండై న
చతురాస్యడగు పద్మ సంభవుండుఁ
గమనీయ వికసిత కమలపత్రము లన
వేయి కన్నులుగల వేల్పు తేడు
వహ్ని కాలాసుర వరుణానిల

శ్రీద శూలహస్తులుఁ గూడి సురుచిరముగ.

అ॥ గరుడ సిద్ధసాధ్యగంధర్వ ఖేచర యక్షపక్షినాగ యాతుధాను
లాదిగాఁగ బుష్పకారూఢులై రాము ధీరుఁ జూడనేఁగు దెంచిరెలమి.
క॥ అత్యాదరమున రాముఁడు ప్రత్యుత్థానంబునేసి భక్తి యెసఁగస
న్నత్యాది విధులొనర్చెం బ్రీతుత్కర్షాతిరేక బృంహితతనుడై .

అగ్నిప్రవేశ కాలమందు సీతాదేవిచెప్పినట్టి ఆవాక్యముయేమియో
ప్రతిజ్ఞాసువు నదా స్మరణలో యుంచవలయును. అగ్ని దేవుని యీలా
గున ప్రార్థించినారు. ఓ సావకమూర్తి! మనోవాక్కాయకర్మలలో శ్రీరా
మచంద్ర ప్రభువునుతప్ప మఱియే పరపురుషునినైనను తలంచియుండి
నచో నన్నుభస్మమొనర్చుము. అట్లు కానిచో నన్ను రక్షింపుమా, అని
చెప్పియే మిన్నంటి వెలుగుచున్న అగ్నియందు దుమికెను. మఱియు,
పంచభూతములను సూర్యచంద్రాదులనుగూడ ఆలాగుననే ప్రార్థించెను.
పృథివ్యసేతేజో వాయురాకాశములారా! అష్టదిక్పాలకులారా! నాచరి
త్రమును మీరందఱును సదా యెఱింగియేయున్నారు. ఈలాగున మహా
జన సభామధ్యమున ఉద్ఘాటించి ధైర్యముయొక్క మహాబలముచే,
అగ్నిలో ప్రవేశింపవలసియుండిన ఎంత సత్యముండవలయునో మీరే
యోచించుకొనుడు. కావున, జనులారా! ముముక్షువులారా! మీ కేదైన
ఆపత్తువచ్చినప్పుడు, మీరనుష్ఠించిన ధర్మముగాని, అధర్మముగాని అదే

జాపకమునకు వచ్చును. ఏదైన అణుమాత్రము లోపముండిన అది హృదయాంతరాళమునుకలవరపెట్టుచు, మనమేమిచేయగలము, యీకష్టమెట్లు నివృత్తియగును, మనము పలాని పలాని దుష్కార్యముల నొనర్చినవారముగాదా! ఇప్పుడిశ్వరుడు మాత్రమేమిచేయగల్గును, దాని ఫలము యిప్పుడనుభవింపవలసివచ్చినది. మన ప్రారబ్ధకర్మమీలాగున పరిణమించినది, అని వ్యాకుల హృదయముగల్గి, దుఃఖబాష్పముచే నేత్రము పూరితమైయుండి పరితపింపవలసివచ్చినదేగాని మఱి యుపాయమేమియుతోచదు. కట్టకడకు మరణకాలమందుగూడ యిట్టి భావమే గల్గును. దేహావసాన సమయమున యే యే భావము గలిగియుండునో అట్టి జీవి దానికనుగుణఫలమునే పరలోకమున పొందవలసివచ్చును. కావున భావశుద్ధిగలుగనిచో అంత్యకాలమున గలిగెడు అపాయమిట్టి దని ముందుగానే తెలిసికొని జాగ్రత్తపడుటమంచిది. ఆలాగున శుద్ధాత్మలై యుండిన, యేదైన కష్టములు వచ్చునప్పుడుగాని, లేక మరణకాలమందుగాని, శ్రీ సీతాదేవికి గల్గినటుల మనోధైర్యమున్ను, నిర్మలభావమున్ను, దృఢబుద్ధియున్ను, సత్యధర్మములపై విశ్వాసమున్ను గల్గును. అట్టివారికియెంత ఆపత్తువచ్చినను, లేక దేహవియోగమాసన్నమగునప్పుడుగాని మనకేలాటి సంగటమున్ను గల్గదు. మనమేలాటి పాపకార్యముల మనోవాక్కాయ కర్మలచే చేసియుండలేదు. అదంతయు సర్వేశ్వరునకు తెలుసును. ఆతడు చరాచరప్రాణికోట్లలో, మణులలోపల సూత్రము వ్యాపించునటుల యుండువాడు. సత్యమునకును, ధర్మమునకునువిజయమే గలుగునని వేదములును, మహర్షులును చెప్పినది నిజమైనచో మనకు మంగళమేగల్గును. మోక్షనిషయములో తనకేలాటికొఱతయుగలుగదని భావన అంత్యకాలమున గలుగుటకును యీ ధర్మానుష్ఠానమే కారణమగును గీతలో శ్రీ కృష్ణభగవానుడును యీలాగుననే చెప్పెను.

శ్లో॥ యం యం వాసి స్మరన్ భావం త్యజత్యనే కళేబరం |

తంతమైవేతి కాన్తేయ సదా తద్భావ భావితః॥

తా॥ దీనియర్థము పై జెప్పినదే.

దేవేంద్రుడు శాపగ్రస్తుడగుట.

ఈ చరిత్రము శ్రీమద్రామాయణాది గ్రంథములలో విసారముగ గనంబగును. ఇచట సంక్షిప్తముగ నిరూపింపబడును. కావీతికి ఉపనిషత్తు చదివిన వేదాంతముల కొందరు, దేవేంద్రుడు కోటి సన్న్యాసులను వధించుచు ఆదోషముచే లేశమైన పాపమునుపొందలేదని చెప్పుచు సత్పురుషుల మార్గమునుండి జారుచున్నారు. జ్ఞానులకు పాపపుణ్యములతో సంబంధము లేదనియు, వారు యే హింసాకృత్యముగాని, అకార్యములుగాని చేయుచుండినను పాపలిప్తులుకారనియు వచించుచు, మిక్కిలి పవిత్రముగు బ్రహ్మవిద్య సపవిత్ర మొనర్చుచున్నారు. కావీతికి ఉపనిషత్తు శాగుగచదివిన దీనిలోగల రహస్యము తెలుసుకొన గలరు. అది సంస్కృతభాషలో నుండుటచే అర్థమంత సులభముగా గ్రాహ్యముగ నదికాదు. ఆత్మపురాణమున ఈవిషయమై యింద్రప్రతర్దన సంవాద రూపముగా తెనుగులోగలదు. దానిలో చూచిన పై జెప్పిన కథయొక్క సారము గ్రహించుకొనవచ్చును. ఇంద్రుడు సన్న్యాసులను వధించుటకు కారణమేమియో దానిని తెలుసుకొనక వేదాంతములలో కొందరు నీతి దూర్బులై ప్రవర్తించుట కడుంగడు శోచనీయము. ఆ సన్న్యాసులు కేవలము వేషధారులనియు, శమదమాది గుణములుగాని, వేదాంత విచారణచుగాని లేనివారగుటయేగాక, వీరు నిజమైన సన్న్యాసులగుదురా, కారా, యని పరీక్షించుటకొరకు వారిని బ్రహ్మవిద్యా విషయమై కొన్ని ప్రశ్నలడుగగా క్రుద్ధులై దేవేంద్రునిపై దూరుటచేతనే అట్టి వధ సంభవించుచున్నది. అట్టివారిని వధించవచ్చునా యని యింద్రుడనేక ధర్మసందేహములతో గూడి తనలోతాను వితర్కించు కొనియే అట్టి కార్యము జేయడమైనది. పరమ పవిత్రులగు యతులవేషము వేసుకొని క్రూరులై అధర్మవర్తనముగలిగి వర్తించువారిని శిక్షించుట రాజధర్మము. ఇంద్రుడు త్రిలోకాధిపతి యగుటచే దుష్టనిగ్రహ శిష్టపాలనము ధర్మమే యగును. ఈవిషయమై పరాశరస్మృతిని చూడుడు.

శ్లో॥ అవతాహ్యనధీయానా యత్ర భైక్షచరాద్విజాః|

తం గ్రామపండదయేద్రాజా చోరభక్షప్రదోహి సః॥

తా॥ బ్రహ్మచర్యాది వ్రతనిష్ఠ లేనివారున్ను, చక్కగ గురుకుల మవలంబించి యధ్యయనము చేయనివారున్ను, భిక్షున్నముచే యుదర పోషణమాత్రము చేయుచు తిరుగుచుండు బ్రాహ్మణులనుగాని, సన్న్యాసులనుగాని రాజు దండించందగినది. అంతేగాక యట్టివారికి భిక్ష నొసంగెడు గ్రామస్థులనుగూడ శిక్షించవలయును. ఇట్టి నియమము పూర్వముండుటచేతనే బ్రాహ్మణులున్ను, సన్న్యాసులున్ను వేదార్థజ్ఞానపరులై శమదమాదులతోగూడి బ్రహ్మనిష్ఠులువై యుండుటకు కారణమైనది. కావున ధర్మశాస్త్రముననుసరించియే యింద్రుడు ఆలాగునజేయుటకు కారణమైనది. అంతేగాని అది అన్యాయముగాదు. ధర్మశాస్త్ర విరుద్ధమైన కార్యమెవరు జేసినను దానిచేగలిగెడు దుఃఖమును, లేక పతనమును అందరున్ను యనుభవించ వలసినదే. ఆవిషయమై రామాయణమున అహల్యాదేవిని మోహించి పాపములో ప్రవర్తించినందుచే గౌతమముని శాపాగ్నిచే యింద్రుడు యెట్టిదురవస్థను పొందెనో యీ గాథవల్ల అందరున్ను తెలుసుకొన వచ్చును.

తులసీదాస రామాయణము.

సీ॥ ఒకతఱిని విధాత యొకసుందరినహల్య బుట్టించి,

గౌతమమునికినిచ్చె నాతడు

నిష్ఠకై గౌతమీనదికిని పోవ నింద్రుడహల్య

పొందుకోరి చనుదెంచి రమియింప

ముని జ్ఞానదృష్టిచేదెలిసెను

సర్వంబు తేటపడగ తామ్రనేత్రుండయ్య

దరుణిబందగ నింద్రునొడలెల్ల

యోనులై యుండు నటుల.

గీ॥ శాపమీయగ శిలయయ్యె.....

(ఇక యీ విషయమై భాస్కర రామాయణమున జెప్పినది జూడుడు.)

క॥ ప్రీతిదఱివేచియింద్రుడు, గౌతమవేషంబుపొనగ గైకొనివేగం

బేతెంచి రూపలావణ్యాతుల్య నహల్యజూచియతిమోహితుడై .

- క॥ కోరికలొప్పారగనా సారసముఖజేరి పాకశాసనుడంతం
జారు నితంబినినన్నున్ మారసుఖక్రీడదనుపుడు మక్కువతోడన్.
- చ॥ అనుడు నహల్యయింద్రుడు ప్రియంబున గౌతమ వేషియైనవాఁ
డని మదిలోఁజేరిగి ముదమందగ నిక్కడరమ్ము గ్రక్కునన్
మనసిజనమ్ము లందుని సెమానము చిక్కిన మన్మథుండవై
ననురతి చాతురింగలిసి నన్నును నిన్నును గావునావుడున్.
- క॥ తరుణి నిను జూచినప్పుడె పరితుష్టుడనై తి నిక బ్రసవాయుధజి
త్వరుడనయిసోదునని తత్పరమతి వాంఛితముదీర్చి తత్తరపడుచున్.
- క॥ ఉటఁము వెలువడియటముం
దటదాబాడగాంచె వృతదమనుడు
వికటోత్కట విస్ఫుటజటి నతిసం
ఘటితతపః కృశశరీరకంపన కలతున్.
- మ॥ కరిసంయుక్త సమిత్కుశాంచితుని గంగాపూతత్తో యార్ద్రభా
స్వరమూర్తిన్ గతధూమ సంజ్వలిత సజ్వాలాగ్ని కట్పన్సురా
సురదుర్ధర్షుని నక్షపాదురచిత శ్రుత్యర్థవాదున్ వ్రతా
వీరశామోదు సుధీయుతుంబ్రతిహతా విద్యాతమున్ గౌతమున్
- క॥ అప్పుడు గౌతముడింద్రుని నిప్పులురాలంగజూచి నీవుకపటివై
చొప్పుగు నారూపంబునఁ దప్పొనరించితి దురాత్మ తగదనకంచున్.
- క॥ చండక్రోధంబుననీ యండంబులుదునిసి దర్పమడంగుదురాచా
రుండయనగ నాఖండలు నండంబులు దునిసిపుడమి నప్పుడపడియెన్.

మ॥ ఇట్లయ్యింద్రుని శపియించి యహల్యనమాంగల్యంగదిసి యా
వనంబున ననేక దివ్యనహస్రవర్షంబులు వాయు భక్షణపు, నిరాహారపు,
భస్మశాయినివియు నై యెవ్వరికింగానరాక పాపాణంబవై యుండుమని
యంతటఁ గరుణార్ద్రమనస్కుడై యెప్పు డివ్వనంబునకు రామచంద్రుండు
వచ్చునప్పుడు శాపవిముక్తవై తదాతిథ్య సత్కారంబున నిజరూపంబు
గైకొని ముదంబందెదవనిపలికి యాయాశ్రమంబు విడిచి సిద్ధచారణ
సేవితంబై న హిమగిరి శిఖరంబునకేగి తపంబాచరించుచుండె.

విషయప్రవృత్తిచే ఆశ్రమము మలినమైనదనితలంచి గౌతముడు
హిమాలయమునకువెళ్ళెను. దీనినిగురించి ఆలోచించిన యిప్పుడు కొన్ని

మఠములలో, ఆశ్రమములలో ఎన్ని దుష్కృత్యములు జరుగుచున్నవి. మరల అవోహితజేజునైన వచ్చె తన్యము దివ్యశక్తి యేముండును? అందు వల్లనే ఆశ్రమములు, మఠములు పతనమొందుటకు కారణమగుచున్నది. ఇంద్రుడు వేదవేదాధ్యములనంతయు నెరింగినవాడనియు, బ్రహ్మజ్ఞానము గలవాడనియు, శాస్త్రములలో నచ్చటకన్పడుచున్నది. అట్టియింద్రుడు దుష్ప్రవర్తకుడగుటచేత శ్రీ గౌతమముని శాపముచే యేలాగున శరీర మంతయు యోనులుగలవాడయ్యెనో, యీ సత్యమెరింగిన బ్రహ్మజ్ఞానులకు పాపములంటవని చెప్పుచు తిరుగుచుండు కొందరి గురువులగతి యే మవునో విజ్ఞులూహించు కొనదగినది. గౌతమముని శాపముచే వికార రూపమంది దేహమంతయు భగములుగలవాడగుటచే తానుచేసిన పాపమునకు భయమునొందినవాడై శాపాగ్ని శమనము కొఱకు మునినివేడు కొనిన తరువాత మహర్షి కరుణగలవాడై శాపమునకు కొంతశాంతికలిగే లాగున అనుగ్రహించెను. అనగా ఇంద్రునికి మాత్రము కాయమంతయు ఎల్లప్పుడున్న భగరూపములుగాను, చూచేదనులకు మాత్రము నేత్రములుగా కనిపించేలాగున శాపమును సడలించెను. అప్పటినుండియే సహస్రాక్షుడని దేవేంద్రునికి పేరుకలిగెను. మరియు యీ కథను గురించి విరక్తులు తెలిసికొనదగిన గొప్పసారముగలదు. కామాగ్ని యెంతదారుణమైనదో, అదియెట్టిచారి. గూడ వివేకశూన్యునిగానొనర్చి విషయాగ్నిలో పడత్రోయునో గ్రహించు కొనదగినది. దేవేంద్రునికి శచీదేవి మొదలైన దేవతాస్త్రీలు భార్యలై యుండియు, మఱల దేవవేష్యులగు ఊర్వశీ, మేనకా, రంభ, ఘృతాచి, తిలోత్తమ మొదలగు దేవతాస్త్రీలుండియు పరమతపస్వినియు, మహామహర్షి ధర్మపత్నియు, తపోధ్యాన ప్రాప్తులచే కూడినదియునగు అహల్యపై మోహముగలిగి కలయుట ఓహో, యెట్టి యాశ్చర్యము! కామాగ్ని యెంతదారుణమైనది. కావుననే శాస్త్ర మీలాగునన చెప్పటకు కారణము.

శ్లో॥ సర్పిషా కాష్ఠభారేణ వర్ధతేఽగ్నిశిఖా యథా।

ఉపభోగేన కామేన హ్యశాచోపరి వ రతే।

తా॥ అనేక బారువులుగల నేతితోను, కట్టెలతోను, అగ్ని హోతుని తృప్తిపరచు చూచిన అగ్నిజ్వాల అంతకంతకు యెట్లు పెరు

గునో ఆలాగున విషయభోగము ఎంతకెంతకు అనుభవించునో అంత కంతకు ఆశ పెరుగునేగాని తరుగదు. దీనికే దేవేంద్రుడే దృష్టాంతము.

శ్లో॥ యథా నిరింధనో వహ్నిః స్వయోనావుపశామ్యతి|

తథా వృత్తిక్షయాచ్ఛిత్తం స్వయోనావుపశామ్యతి॥

తా॥ హోమూగ్ని శమించవలసి యుండిన సమిత్ ఘృతాదులు వేయకవుండినచో, స్వయముగానే నిప్పు చల్లారి పోవును. నేతిచేతను, కట్టెలచేతను, అగ్ని హోత్రుని చల్లార్చజూచిన అదెట్లు తరముగాదో, విషయములనుభవించి తృప్తి పొందవచ్చు ననుటయు నటువంటిదే. హోమగుండములో నెయ్యిన్ని, పుల్లలున్న వేయక పోవుటచేతనే అగ్ని యెట్లు శాంతి నొందునో, అట్లే విషయములనుండి యుపరతిని బొందిన చిత్తమునకుమాత్రమే కామదోషాగ్ని శమించును. ముముక్షువులందరికిన్ని దీనికన్న పరమోపదేశము యేమికావలయును? తాను వేసిన నితనము యెంతవరకదే విధమగుచెట్టుగానేర్పడి ఫలమునిచ్చునో, ఆలాగున తన నీడను దూరముగ వదలించి నడువశక్తి గలవారెవరో, అట్టివారుండినమాత్రమే కర్మదోషము వారినంటదు. మఱియు నొకవేళ కర్మదోషము తనకంటనిజ్ఞానముగలవారెవరై న యుండినను, వారుగూడ తనమనస్సును చూచియే సామాన్య జనులుకూడ నడవగలరని తలంచి ధర్మమార్గము ననుసరించియే ప్రవర్తింతురు. గీతాచార్యుడగు శ్రీకృష్ణ భగవానుడాలాగునే యుపదేశించెను.

శ్లో॥ యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత దేవేతరో జనః|

సయత్ప్రమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తతే॥

తా॥ ఉత్తముడు యేయేకర్మను ఆచరించుచున్నాడో, యితర మైన ప్రపంచజనముకూడ ఆయాకర్మమునే ఆచరించుచున్నది. మఱియు నట్టియుత్తముడే యేవాక్యమును ప్రమాణముగా చేయుచున్నాడో, ప్రపంచజనులుకూడ దానినే ప్రమాణముగా నమ్మి చేయుచుందురు.

దీనికన్న పరమప్రమాణమేమి కావలయును? దేవేంద్రునియజ్ఞాది క్రతువులు గాని, వేదపఠనముగాని, యేమైన చేయగలిగినదా? కావున కర్మయొక్క మహిమను ప్రతివారున్న జాగరూకతతో తెలిసికొని ప్రవర్తించందగినది.

అధ్యాత్మరామాయణము చూడుడు.

- శ్లో॥ దృష్ట్వాఽయాంతం స్వరూపేణ మునిః పరమకోపనః |
పప్రచ్ఛ కస్త్యం దుష్టాత్మన్ మమరూపధరోఽధమః॥
- శ్లో॥ సత్యం బ్రూహి సచేద్భస్మ కరిష్యామి న సంశయః |
సోబ్రవీద్దేవరాజోఽహం పాహిమాం కామకింకరమ్॥
- శ్లో॥ కృతం జగుప్సితం కర్మ మయా కుత్సితచేతసా |
గౌతమః క్రోధతామ్రాక్షః శశాప దివిజాధిపమ్॥
- శ్లో॥ యోనిలంపటదుష్టాత్మన్ సహస్రభగవాన్భవ |
శస్త్రాస్త్రం దేవరాజానం ప్రవిశ్య స్వాశ్రమం ద్రుతమ్॥
దీని అర్థము పై పద్యములోనిదే.

అహల్యాశాప కారణము.

అహల్యా దేవి శాపమును గురించి కొందరిలాగునవితర్కింతురు.

అదేమన గౌతమ మహర్షిబ్రహ్మముహూర్తారంభమున నదీస్నానమునకు వెళ్ళునప్పుడొంద్రుడు గౌతమముని వేషము ధరించివచ్చిగదా యహల్యాను చేరెను? కావున అహల్యాయందు దోషమేమిగలదు? ఈసత్యమును తెలిసి కొనక గౌతముడింత ఘోరముగ శపించవచ్చునా?

సమాధానము. ఇది రామాయణాది గ్రంథములను జాగ్రతగా పరిశీలించని కారణముచే గలిగిన సంశయమేగాని, మరియొకటిగాదు. ఇంద్రుడు, గౌతమ రూపమును ధరించి వచ్చినప్పటికిన్ని యహల్య యతడొంద్రుడని బాగుగా తెలిసికొనెను. అంతేగాక వారుభయులున్న కామవికాశములగు కొన్ని సంభాషణల గూడనలిపిరి. ఇంద్రుడనితెలిసి కొని దుష్టకార్యములో ప్రవర్తించినందుచే గౌతముడు శాపము పెట్ట వలసివచ్చినది. మహాముని ధర్మపత్నియైయుండియు తపోవనములోను, తాపనులు పర్ణశాలలోను యుండి తపమొనర్చుచున్నదై యుండియు, పరమపావనుడగు మహర్షి సేవయే నిరంతరముచేయునదై యుండియు, వేదవేదాంతముల జ్ఞానవాక్యము సదాశ్రవణముజేయునదై యుండియు,

వ్రతనిష్ఠలు సలుపునదై యుండియు, కొంతవరకు వయస్సు చెల్లినదై యుండియు; గౌతమము నిన్నానమాచరించి త్వరలోనేరావచ్చునని తెలిసి నదై యుండియు, మనసును నిలుపశక్తి లేనిదై కామపరవశముగలదై పోయినదని చెప్పునప్పుడు విషయనిరోధమెంత కఠినమైనదో, యెట్టి వారిని గూడ మోహపరవశ మొనర్చునో, యూహించు కొనవచ్చును. ఓహో! విషయాన్ని యెట్టిదారుణమైనదో, యెట్టి వారిమనస్సునైన కాల్చివేయునో, యీగాథవల్ల తెలిసికొనవచ్చును. గౌతమభార్యవలె తపమొనర్చువారును, అరణ్యవాసముచేయువారును, బ్రహ్మవిద్యాశ్రవణము జేయువారును, యిప్పుడు ప్రపంచములో భక్తురాండ్రని, తపస్వినులని, సన్న్యాసినులని, జ్ఞానముగలవారని చెప్పునారీమణు లెంతమంది యుండురో, యిట్టిసంగతి వేదాంతమార్గములోనుండు నారీమణులందరున్ను, సర్వదా ఆత్మలోనాలోచించు కొనందగినది. ఈవాక్యముయొక్క యర్థమును విచారణచేయక పోవుటచేతనే వేదాంతమార్గావలంబినులగు కొందరు నారీమణులు విచ్ఛలనిడిగా తిరుగుటకున్ను, నియమరహితులై ప్రవర్తించుటకున్ను, నివాసనియమము లేకయుండుటకున్ను కారణమగుచున్నది. కావున యిట్టివిషయములలో స్త్రీలు మిక్కిలి జాగ్రూకతిగలిగి ప్రవర్తించిన మాత్రమే తమ శీలమును మలినముగల్గనీయక యుండగలరు. లేనిచో, గౌతమపత్నికిగలిగిన దురవస్థయే తమకుగూడ గలుగునని జ్ఞప్తిలోయుంచుకొనవలయును. వీరిలోగూడ కొందరు వేదాంత గురువులు జెప్పునట్లాత్మకు పాపమున్ను లేదు, పుణ్యమున్ను లేదు. అదంతయు సంకల్పమాత్రమే, యనిచెప్పి విహరించుచున్నారు. కావున యెల్లప్పుడును పాపభీతిగలిగి ధర్మచ్యుతిగలగనీయక చూచుచుండవలయును. కావున పంచశీలమును ప్రాణమువదలి పోవువరకున్ను, అనుష్ఠించందగియున్నది. పంచశీలమనగా 1. ఆహారనియమము 2. నివాసనియమము 3. అనుష్ఠాననియమము 4. సంసర్గనియమము 5. కార్యనిర్వహణనియమము. ఇవిగలిగియుండిన యెప్పటికిని పతనముగలుగదు. భాస్కరరామాయణము చూడందగును. ఆపద్యములన్నియు, దేవేంద్రుని శాపమును గురించిన ప్రక్కనే వ్రాసియుండుటచే మఱలయిచట వ్రాయంబూనలేదు.

శ్లో॥ దుష్టభో విషయత్యాగో దుర్లభంతత్త్వదర్శనం

దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాం వినా॥

తా॥ విషయనివృత్తి మహాదుర్లభము. తత్త్వదర్శనము గూడ నట్లు దుర్లభము. సహజామనస్కుస్థితి మరింతదుర్లభము. ఇవన్నియు సద్గురు దేవుని కృపవల్లనే గలుగవలసి యున్నవి.

శ్లో॥ విషన్య విషయాణాం చ దూరమత్యంతమాంతరమ్॥

ఉపభుజ్య విషంహన్తి విషయాస్మై రణాదపి॥

తా॥ విషమునకున్న విషయమునకున్న చాలదూర వ్యత్యాసము గలదు. ఏలన విషము భుజించినవారిని నశింపజేయును. విషయమో స్మరించినవారిని గూడ నాశమొందించును. మహాకాల సర్పమైనను కరవబడిన మాత్రమే విషమెక్కును. విషయమో యెంతోదూరమున నుండు వారికిగూడ తలంచిన మోహ పరవశత్వము గలుగజేయును. కావున విషసర్పమునకన్న విషమకరమైనది విషయమని గ్రహించి విషయులకు దూరముగానే యుండవలయును. అలాగున యాజ్వలిం చుచుండు అగ్నియైన తనలో ప్రవేశించిన వానిని దహించును. విష యాగ్నియో తలంచువారిని కాల్చివేయును. ఓ హా! విషయాగ్ని ఎంత దారుణమైనదో దీనివల్ల తెలిసికొన వచ్చును.

శ్లో॥ అగ్నికుండ సమా నారీ ఘృతకుంభ సమో నరః॥

సంసర్గేణ విలీయేత తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్॥

తా॥ అగ్నికుండము హటిది స్త్రీయనియు, నేతికుండవంటి వాడు పురుషుడనియు గ్రహించు కొనవలయును. కావున యుభయులయొక్క సహవాసము మనసును కరగించును ఇందువల్ల విరక్తులగు బ్రహ్మనిష్ఠులగు స్త్రీపురుషులు వేరు వేరుగానే యుండవలయును. ఇది శ్రీ దత్తాత్రేయులు యుపదేశించిన దేకాని సామాన్యులు చెప్పినదికాదు. అవధూత గీతలో యీ శ్లోకము కనందగును. అగ్నికుండముపై నేతికుండపెట్టి కరు గనికాలమెప్పు డేర్పడునో, అప్పుడే ఒకేసలములో, ఉభయులుండిన మనసుకు మార్పుకలుగదు. ఇది వుభయులకున్న సమానమైనది. లేక మనశ్శక్తిచేత గాని, తపశ్శక్తిచేతగాని, యోగశక్తి చేతగాని, నేతి కుండను నిప్పుగుండమున పెట్టిన కరగనీయక జేయశక్తిగలవాగుందురో, వారికి భేదము లేకనే యెచ్చటయినాయుండ వచ్చును అట్టి

వారెంత మందియున్నారో ప్రతిముముక్షువులున్న జ్ఞాపకమునందుంచు కొనవలెను. ముముక్షువులు చెడకూడదని తలంచి మహర్షులెంతో కరుణగలిగి యిట్టి దృష్టాంతము తెలుపడమైనది.

శ్లో॥ ఇంద్రియాణాం హి చరతాం యన్మనోఽను విధీయతే |

తదస్య హరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావమివాంభసి |

తా॥ ఇంద్రియములు విషయోన్ముఖములై సంచరించునపుడు ఎవరి మనస్సుగూడ దాని ననుసరించునో వానిప్రజ్ఞను, తుపాను సముద్రములో యుండు పడవను ముంచునట్లేతని ప్రజ్ఞను నశింపజేయును. ఇది శ్రీ కృష్ణభగవానుడుపదేశించినది. తుపాను వచ్చునది తెలిసికొని నావికు లేలాగున అపాయము గలుగని స్థలములోనికి ఓడను చేర్చుదురో అట్లు చేయనిచో యెట్లు సాగరములో మునిగిపోవునో, అలాగున ముముక్షువు లెచటనుండినా విషయదోషముల చిహ్నములు గోచరించునో యుచ్చోటును విడిచి అట్టి పతనము గలుగని ప్రదేశములోనికి నివాసమును మార్చుకొన వలయును. ఇది సన్మార్గ చరితులగు నారీ మణులకున్న, నరులకున్న, గొప్ప ధర్మోపదేశము లేనిచో విషయసాగరములో మునుగుటనిక్కము. ఇదివరలో నిరూపించిన వేదాంతులు, యోగులు, తపస్వినిలు, (తాపనులు) భక్తులు ఆచరణలోపము చేతనే పతితులై నట్లు ఆయాకథలవల్ల మీరెరింగియే యున్నారు. కావుననే మహామన్తములకన్న అనుష్ఠానమే గొప్పదనిపేరు యీ గ్రంథమునకు కల్పించుటకు కారణమైనది.

న హుష చ రి త్ర ము .

ఇది చాల విచిత్రమైనది. కర్మప్రభావముచే మానవుడు దేవాధి దేవుడగుటయు, తిర్యక్ జంతువగుటయు సంభవించుచున్నది. ఒకే జన్మములోనే మానవుడు యీమూడవస్థలను బొందుచున్నాడు. ఉచ్చ నీచావస్థలకు కారణముమానవునియొక్క శుభాశుభకర్మలేయగుచున్నవి. పృథాసురవధచే బ్రహ్మహత్యాపాతకము యింద్రునికి గలిగినందుచే

దేవేంద్రస్థానమునకు యనర్హుడగుటవల్ల అతరి మునులు దేవగణము దేవేంద్రస్థానమునకు తగిన పుణ్యాత్ముడు, ధర్మశీలుడు దేవతలలో ఎవరున్ను తేనందుచే భూలోకమున ధర్మాత్ముడగు నహుషుడు తగినవాడని నిశ్చయించిరి. మహాభారతము, ఉద్యోగపర్వము.

వ॥ నహుషునితో పాకశాసను తెఱంగెఱింగించి యిటనిరి.

క॥ రమ్మింద్రపదవిసేకొని, మమ్మెల్లను నరయుమనిన మానవపతినా కమహిమకుఁడగుమాహాత్యమ్ముగలదె నన్ను నేల యలచెదరనినా.

వ॥ అంత నిలువకయత్యంత ప్రార్థనంబుసేసి

క॥ యమవరుణాదిత్రిదశులు, దమతమస్కై ప్రభావదర్పంబులు భూరమణునకు బంచియిచ్చిరి, ప్రమోదమెసగంగ మునిసభాద్యమునా.

వ॥ ఇవిధంబున నిచ్చియధిక బలసమన్వితుంగావించి తొడ్కొని పోయి పూజ్యంబగు దివిజరాజ్యంబున కభిషిక్తుంజేసిన, నతండును బరమ ధర్మపరుండై కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాది సమస్త దేవయోనులవలనను దేజోభాగంబులు పుచ్చికొని మహానుభావుండై దివ్యమునిసేవ్యంబైన యద్దేవేంద్రపదంబుసేకొని, తుంబురునారదాది వినోదపాత్రంబులును, రంభాద్యప్సరోగణంబులుం గొలువ, నభిమత భోగంబులనుభవించుచు మదంబుమిగిలి మన్మథాధీనుండై వర్ధిల్లు నమయంబున నొక్కనాడు,

తే॥ మహితలావణ్యమున నసమానయనఁగఁ

జనిన పౌలోమి యా నహుషునకు నయన

మార్గగోచరయగుటయు మదనబాణ

భిన్నహృదయుడై ధృతిబాయబెట్టి యతడు.

క॥ సురలోకరాజ్యపదవిన్, గరిమంబున నున్న నన్ను గవయంబరమా దరలీల జతురయగు నీ సరసిజముఖరామియేమి చందముతలపా.

క॥ అనియప్పొలతిం బిలిపించిన నదియును భయమునంది శీఘ్రమదేవే జ్యునినదనమునకు శరణం బనుచుంజనుటయును వాసవాచార్యుండు.

వ॥ పరమాదరంబున నద్దేవిని గారవించి నిన్ను నహుషుదుర్విసయంబు బొరయకుండ నరయువాడ నాఖండలుండునాయత్నంబున నవశ్యంబును దడయకవచ్చునని యూరడించిన

క॥ అదియెల్ల నెరిగికోపం బొదవఁగ నహుషుండుగురునకు చితమే యేన
ముద్దితంబిలిపింపఁగదన, సదనంబుననువుచుటనియె సంక్షుభితుండై .

చ॥ అనుడుమునీంద్రులున్ సురలు సక్కట నీమహానీయ గౌరవం
బునకుఁబరాంగనం గవయుబుద్ధి జనించుట యీడుగాదునా
విని మునుపూనియిమ్మెయి వివేకము గౌతముభార్య బాకళా
సనుఁడెడఁగోరుచోఁగరపఁజాలర మీరదియెట్లు నెప్పుడా.

వ॥ అనుచు సతండునుగడుఁ గోపించిన భయంబుఁగొని వారల
పొలోమినతని పాలికిందొడ్కి నివచ్చువారై పూని బృహస్పతికడకుంజని
యద్దేవియు వినుచుండ యిట్లనిరి.

క॥ నహుషుడు మహేంద్రదక్షి, సహితుడు శచికిన్
వరింప జనునాతని లోకహితంబుగాఁగఁబుచ్చుము
మహాత్మ తచ్చి తమున యమర్షంబడఁగె.

క॥ అనవుడు శోకంబడఁగ ననిమిషగురుజూచి యిట్లులను శచి యటు
వుచ్చినదూఱరాజెననుశుచి యనిమిషానియాడుటెల్లనన్యతముగాదే.

వ॥ అనిన విని దరహాసితవదనుండగుచుఁ బురుహూత పురోహితుండు

క॥ నహుషుండు పనుచు వాడటె విహితానుష్ఠాన పరులువీరటెతా లో
కహితంబటె యిదిమనకున్ మహానీయమకాకయెట్లుమానగఁజచ్చున్ .

వ॥ అనియుల్ల సంబాడి యనిమిషులను ఋషులను జూచి
యిట్లనియె.

తే॥ శరణుసొచ్చిన రక్షింపఁజాలియుండి

కడపిపుచ్చిన నూర్ధ్వలోకములు దప్పుఁ

బుణ్య కర్మంబుల ఫలత బొందుననదె

కమలగర్భుండుఁదొల్ల జగద్ధితముగ.

వ॥ అని యను రూపాలాపంబుల నిషేధింపవారలట్లేని గర్తవ్యం
బెయ్యది యూహింపుమనిన, నద్దేవి నహుషుకడకుంజని సముచితంబుగా
దదీయ సాంగత్యంబున కెడవలికి కొనివచ్చునది యటమీఁద మనమందర
ముంబురందరున కభ్యుదయంబగు తెఱంగుఁచఁచువార మనుటయు
వాచస్పతి వచనంబులకు సంతసించి సురసంయమి సంఘంబులరిగిన
యనంతరంబ.

క॥ పౌలోమియు నానహుషుని పాలికిజనుటయు నతండు భావజవికృతి
వ్యాలోలమానసుండై లీలాసంభావనా లలితమఃఖుండయ్యెన్.
వ॥ అట్టియెడ

ఉ॥ అల్లనయింతి యిట్లనియె నారసివానవు కల్మిలేమియుం
దెల్లముగా నెరింగికొని తేకువ లేకిటవచ్చుకొప్పు నా
యల్లము శంకితంబగుచు నుండగ వేగురపాటు మేలనీ
వెల్లనెరుంగు దిప్పుడెడ యిచ్చుట యుక్తమునాకు జూడగన్.

వ॥ అని యొడంబఱచి కొండొక కాలంబెడవలికికొని యింద్రా
ణియు మగుడంజనుడెంచె నమరగణంబును మునిజన సహితంబుగా
విష్ణుడేవు పాలికి రహస్యవృత్తింబోయి జిష్ణునిదూరితంబు వాపుట గోరిన
శౌరి గరుణాయ త్త చిత్తుండై .

క॥ హయమేధంబుననాకుం బ్రియమొనరింపగ వృత్రభేదికిబుణ్యో
దయమగునావుడు వారలు రయమునజని రందరు బురందరు కడకున్.

ఇంద్రుండు నహుషుతేజో విశేషంబుఁజూచి నురుగు వడుట.

క॥ చనియతని నశ్వమేధంబునఁ గల్మషరహితుఁ జేయబురుహూతుండం
దనపురికి నరిగి నహుషుంగని తత్తేజో విశేష కంపితుడయ్యెన్.

వ॥ ఇట్లువృత్రారిదన బ్రహ్మహత్య వాయుటయేగాని నహుషు
నంతంబు లేమింజేసి భయాకులిత చిత్తుండై

క॥ ఎందేనిజనియె నాతని నుందరియును నెమ్మనమున శోకోద్రేకం
బొంది పురందరుడరిగిన కందువయే నిప్పుడెట్లు గాంతునె యనుచున్.

వ॥ నిశాసమయంబున నుపశ్రుతి నారాధించిన దదీయాధిదేవత
నీనత్యంబువలనంగనుదని జెప్పి యనంతరంబు సాకారయై పొడనూపినఁ
బౌలోమి నీవెవ్వరవని యడిగిన నదియును వత్పాతివ్రత్యసత్యశౌచం
బులకు బ్రియంబుంది వచ్చితి నుపశ్రుతినిని చెప్పి నీకుంబాకశాస
నుంజూపెదరమ్మని తోడ్కొని హిమవంతంబు నుత్తరంబున మంజు
మంతంబను మహాశైలంబునకరిగి దానియందు శతయోజన విస్తీర్ణంబై న
యొక్క సరోవరంబుసొచ్చి యచ్చట నుల్లసిల్లు పంచవర్ణ కమనీయంబు
లగు కమలంబులలో నొక్క నాశంబు భేదించి ముందట బ్రవేశించె

సింద్రాణియు దోడన చని తదీయతంత్రమధ్యంబున సూక్ష్మరూపంబున నున్న సురపతింగన్నంత నయ్యుపశ్రుతి నదృశ్యంబగుటయు.

క॥ పతిసన్నిధిపడసి మహాద్భుతమందెడు శచి తదీయ పూర్వసుకర్మ సుతిసేయుచు నిలచిన నతడతివంగని సంభృతాదరాత్ము డగుచున్.

ఉ॥ ఇచ్చటనేను నిల్చుటిది యెట్లు తెఱింగితి నన్నగాననీ
వొచ్చినకార్యమేమి యనవద్యగుణోత్తర చెప్పనాపుడుం
బొచ్చెము లేక యానహుషుపోయిన పోకలుదానికిందగం
జెచ్చెర కాలయాపనము నేసిన భంగియు జెప్పెదేవియున్.

వ॥ చెప్పి యుపశ్రుతి తెఱంగును నతనికెఱింగించి దేవా నీవిత్త రింబ్రకాశుండవై భవత్ప్రతాపంబున నహుషునకు బరాభవం బొనరించి నన్నురక్షింపక తక్కిన నుక్కిముండగు నతనిసాపనిశ్చయంబున నాపద వచ్చుననిన విని వల్లభకు దివిజవల్లభుండిట్లనియె.

క॥ ఆనహుషుభావము గర్వమనూనంబై యున్నయది నముజ్జ్వలముని న న్నానప్రవృద్ధ మగుటను, దానంగాలంబు వేచెదను జయమునకున్.

చ॥ తఱియగు నంతకున్ రిపునుదగ్రతస్సై చుట నీతిసీవు నా
కఱపిన యట్లుచేయుము తగంజని యాతనిగాంచి నన్ను నె
తె రగునైన బొందగమదిన్ దలపోతయ గల్గెనేనిఁ గ్ర
చ్చుట మునివర్గవాహనుడవై చనుదెమ్మను మంతగీరెడున్.

అ॥ అనినట్లు కాకయని పతివీడ్కొని, యింతినహుషుపాలి నేగుదెంచి నతడు దమకమడరనద్దేవి బెద్దయు నాదరించి యిష్టమడుగుటయును.

వ॥ ఇంద్రాణియు నిట్లనియె. మననిరూపించిన సమయమునకు గొండొక తడవుగలదు. కాలంబగుటయు నిన్నువరియించెద. నీవు మహా మునివాహనుండవు గావలయునది నాకు బ్రియంబు. నీకు ననన్యసామాన్యంబైన యానంబు తేజో విశేషకరంబగు ననిన నప్పలుకులకు నహు షుండు ప్రహర్షచిత్తుండై.

ఆ॥ ఏనుదక్కనొరుల కెవ్వనికైన నవ్యాహనంబు నెక్కవశమె నీకు సమ్మదంబుగాగ నత్తురి గణమునా యందలంబు మోవ నరుగుదెంతు.

క॥ అని వనితబంచి యప్పుడ

మునులంబిలిపించి మౌర్యమున దనకున్

వాహనముగజేసి యొకింతయు

ననుమానములేక తిరిగెనతడెడలెడలన్.

క॥ చని పొలోమియు సురగురుగని నహుముడు వేచియున్న కాలంబెడలే
దనిమిషనాథున కిత్తరి ననుగ్రహము సేయవలయు నవహితబుద్ధిన్.

మ॥ శరణాగతయైన నన్ను రక్షింపుమనిన సతాడిట్లనియె

క॥ ఆనహుషువలన నాపద రాసినాతనికి నాతురత గావింపం
బూని యైన రౌద్రవేలిమిదానను మునివాహనతగతస్థైర్యుడగున్.

క॥ వెరపునసీపతియునికియు నరసెదనని యూఁజడించి యప్పుడవై శ్వా
నరు నర్చితుజేసి పురందరు తెఱంగుంజెప్పి యతనిఁడడవంబనిచెన్.

అగ్నిదేవుడిందుని వెదకి బృహస్పతికిం దెలుపుట.

మ॥ పనిచిన వహ్నియు వనితారూపంబునం జని మనోగతి యగు
టంజీసి సర్వదిశలును భూమ్యంతరిక్షంబులును, గిరివిపింబులును
గొండాకసేఘనకుం గవయంజూచి సంక్రందనునెందునుంగానక మగిడి
వచ్చి వాచస్పతికి నత్తైఱంగెరింగించి, నాకు జలంబులు ప్రవేశింపరామి
నందపరికింపనేరనై తి, నప్పులవలన నగ్నియు, బ్రాహ్మణులవలన క్షత్రియ
జాతియు నశ్మంబువలన లోహంబును నుద్భవించె. వానివాడిమి యెల్ల
యెడలునుంజెల్లు దమతమ జన్మస్థానంబులయందడంగుంగావున నీళ్ళునాకు
సంక్షయంబు సేయుట సుప్రసిద్ధంబనిన విని యనిమిషగురుండు హవ్య
వాహను నత్యంత గౌరవంబునం గనుంగొని.

మ॥ సకలస్థావర జంగమంబులును భవత్ సాన్నిధ్యమాత్రంబునన్
వికసిల్లుంగ్రతు వై భవంబులు జతుర్వేదంబులున్ నీవ పా
వకనీయంద జలంబులుంగలిగె విశ్వవ్యాప్తి మైనున్నన్
కొకచోఁబెట్టులగమ్యమయ్యె నిను నీపూహింప పెంపారగన్.

ఉ॥ ఏనును బ్రహ్మమంత్రముల నెంతయు నీకభివృద్ధి జేసెదం
గాని విశంకతన్ సలిగరామివి గమ్మని నంగృహనుడుం
బూనికనేగి వారినిధి భూరి నదీ సరసీతటాక సం
తానమురోయుంచు జని శతక్రతుడున్న సరోవరంబునన్.

ఉ॥ అంబురుహంబులం గలయనారసి నొచ్చియొకండు నాశనూ
త్రంబున నున్న యింద్రుగని రాగమఃనన్ గురునొద్ద కన్ని శీ
ఘ్రంబున నేగుదెంచి తనకన్న తెఱంగెఱిగింప నాతడు
ల్లంబుననుల్లసిల్లి సురలన్ మునులందగగూర్చి గ్రక్కునన్.

మ॥ దివిజాధీశ్వరు పాలికింజని కృతార్థభూతచేతస్కుడై
వివిధస్తోత్ర పరంపరాచతుర వాగ్విన్యాసతంబ్రీతుజే
సి పరిష్కంబగు నీడుకృత్యము ననుష్ఠింపగ నీవుత్సహిం
పవు నీ కేమికొరంతవృత్తవధయే పాపంబు రూపింపుమా.

క॥ శరనిధిఫేసంబుననా, హరిహంది జగద్విరోధియగు వృత్రునిదాఁ
బరిమార్చనీకువిజయము, దొరకొనియెంగాక దీనదోషముగలదే.

మ॥ అనిసముచితంబుగా సంబోధించిన గురుని సంభాషితంబుల
నిర్దోషితుండై, నిజరూపంబువహించి నకల సుమనోమునిసహితంబుగ
నతనిసంభావించి జంభారిగర్తవ్యం జెయ్యదియనియడిగిన నాచార్యుండి
తండెరింగినను విస్వప్నంబుగా నహుషు వృత్తాంతంబంతయు వివరించెదం
గాక యని తలంచి యిట్లనియె.

క॥ నాఁడట్లు నీవునీదగు పోడిమిసెడియడగుటయును భువనంబుల కె
వ్యాడునురక్షకుడయ్యెడువాఁడి మగఁడులేమిఁ ద్రిదశవర్గముమునులున్.

ఉ॥ ఒండెరుచేతఁ బీడవడనోపక రక్షకుడై నవాని నా
ఖండలతుల్యు నేమిగతి గాంతుమొకోయనుచున్నచోట ను
ద్దండబలై క రక్ష్యము శతక్రతు రాజ్యముదానినేల న
న్యండుసమర్థుడే యనుచునొల్లరు దివ్యులలోననెవ్వరున్.

మ॥ అట్టి సమయంబున మునిజన సహితంబుగ ననిమిషులు
నహుషు కడకుంజని మనంబుల మనుజుండచు ననుమానంబు దక్కియతని
నింద్రపదవిఁ బరిపాలించుటకుం బ్రార్థించిన నతండును దాను హీనబలుం
డనని శంకించినందమతమ తేజంబుల యంశంబు లతనికొసంగి శక్తి
మంతుంగావించి యభిషిక్తుండేసిన.

క॥ మహానీయభవత్పదవీ మహితుండై నహుషుఁడేచి మదమున ధర్మ
స్పృహ దక్కితన్ను నిష్పాడువహియింపగ నన్మునీంద్రవర్గముఁబనిచెన్.

ఆ॥ ఇదియకాదు మఱియు నెన్నియు దుర్విన
యములు గలవు వాని కలసినిన్ను
వెదకవచ్చితిమి వివేక హీనుండగు
నతనిఁ జెఱుప నిష్పడవనరంబు.

వ॥ అదియెట్లంటేని వినుము, నాఁడుహరిపంపునంజేసిన యశ్వమే
ధంబున నీవపగతకల్మషుండవై నను నహుషానకు తేజోహాని లేమిజేసి
నతని యాక్రమింప రాదయ్యె. నిష్పాడు మహామునుల నధఃకరించి యతం
డు నిస్తేజుండయ్యె యున్నవాఁడు గావున నీచేతం జెడునట్లగుటయుం
దురగమేధ ఫలపరిపాకంబయింకను తాహంబు సేయుమనుచున్న సమయం
బున యమవరుణ కుబేరులు సోమసహితంబుగా నరుగఁదెంచి పురందరు
గాంచిన నతండు ప్రియంబంది యప్పటికార్యంబు తెఱంగు వారలకెఱిం
గించి తగిన సంభాషణంబుల వారలఁ బ్రీతచేతన్ములంజేసి దృష్టివిషయ
దుస్సహుండై న నహుషా గెలుచు నుపాయంబువిచారించు నవసరంబున.

క॥ కష్టుండగు నానహుఁడు నష్టాత్మకుఁ

డయ్యె దివిజనాయకనీ యు॥

త్కృష్టచరితమున సురలకుఁ

దుష్టిగ నిజరాజ్యసంగతుఁడవగుమనుచున్॥

క॥ మునివరుండై న యగస్త్యుఁడు ననుడెంచిన

శతమఘండు సమ్మత నుచితా॥

ననమిడి యర్ఘ్యముఁ బాద్యము నొన

రించి యిట్లనియె సవినయోకి నతనితో॥

ఆ॥ అధికవిభవ మెసఁగ నసమానశక్తి స

నాఘుండగుచు నున్న నహుషాఁ

డిప్పడేమిక తనభాగ్య విహీనుఁ

డై యుజ్వలఁ శ్రీదొఱంగె మునివరేణ్యచెపుమ॥

అగస్త్యుఁడిందునకు నహుషభ్రష్టతఁ దెలుపుట.

వ॥ అనిన విని యమ్మునీంద్రుండిట్లనియె. నన్నహుషుని మోచి
వేసరుచున్న మును లతనికడ గోష్ఠీవినోదంబులనుండి బ్రాహ్మణంబుల

యిన మంత్రంబులు గోసంప్రోక్షణంబునందుఁ జెప్పఁబడి యుండునవి నీకుఁబ్రమాణ భూతంబులగునె యని యడిగినం బాపనిశ్చయుండై యతం డమృతంబులు ప్రమాణంబులుగావనిన, నేనమ్మాటని పేధించి పూర్వా చార్యులచేత నభినందితంబులగు మంత్రంబులు నిందించుట యజ్ఞానంబని వివాదంబు నేసిన, నతండు కోపించి మదీయమస్తకంబు దన్నిన నతనిగనుం గొని పుణ్యహీనుండును, తేజోహీని దీనుండును నగుట యుపలక్షించి, నీవు పూజనీయులయిన మహామునుల నిన్ను వహింపంబనిచితి, వారలు గొనియాడు మంత్రంబులు గర్హించి, తదియునుంగాక నన్నునవమానిం చితి గావున నింద్రపదభ్రష్టుండవై బహుసంవత్సరంబులు భూలోకంబున నురగరూపంబున నుండుమని శాపంబిచ్చి, పదంపడి యనుగ్రహించి, భవదీయవంశజాతుండై యజాతశత్రుండను పెంపుగలిగి యుధిష్ఠిరనామ ధేయుండై న యొక్క నత్పురుషుని సందర్శనంబున దురితంబులఁ బాసి పుణ్యలోకంబు వడయుఁవాడఁవనినఁ దక్షణంబ.

క॥ స్వర్గ పరిభ్రష్టుండై దుర్గతికింబోయె నతఁడు దుష్టాత్ములకుఁ

దౌర్గత్యము సుజనులకు ననర్గళ సద్గతియు నగుట యరుడేయందుఁ.

శ్రేయోకాంక్షులై నవారికి యిది మంచి యుపదేశముగను, ఇంద్రుడు యట్టి తేజోబలప్రభావాన్నితుండై యుండియు దుష్కృత్య ముచే తేజోహీనుడై, దివ్యబలము తుయించినవాడై, దేవతాసంఘ బహిష్కృతుడై, భరింపరాని లజ్జతోకూడినవాడై, యెవరికిన్ని కన బడని హిమాలయ రహస్యప్రదేశమున నుండవలసిన వాడయ్యెను. నహుషమహారాజు మానవుడై యుండియు యజ్ఞదానాధ్యయన తపః ప్రభావముచే దేవతలు సంతోషించి దేవలోకమున కధిపతిగా యాహ్వానించి యభిషిక్తునిగా జేసిరి. సదాచారానుష్ఠాన ప్రభావము దీనివల్ల తెలుసుకొన వచ్చును. అట్టి ప్రభావాన్నితుండై నహుషుడుండియు నహంకరించి పరస్మైలను భంగపరచ జూచుటయు, పరమముఖులను తిరస్కార బుద్ధితో చూచుటవల్ల గలిగెడు సాపమభివృద్ధియై తేజోబలము లుడిగినవాడై పరమ దీనావస్థనుబొంది కట్టకడకు నగస్త్యాదిమునుల శాపము వల్ల పెనుబామై భూమిలోపడి చిరకాలము దుఃఖ మనుభవించ వలసి వచ్చెను. ఈలాటి ధర్మరహస్యముఁ దెలియకనే కొందరు సాధువులు

చాలా తక్కువస్థితి నుండువారలై తపోభ్యాసాధ్యయ నములవల్ల క్రమముగా వృద్ధిలోనికి వచ్చి గొప్పప్రభావాన్నితులై విశేషముగా భాగ్యభాగ్యములు జేరునపుడు తమ పూర్వస్థితిమఱచి భోగవరు లగుటచేత యోగమునకు దూరులై మరల పతితులగు చున్నారు. ఇట్టివారిని పేర్కొనిన లెక్కలలోనికి చాలమంది రాగలరు. ఒకగురువును గురించి తనశిష్యులు జెప్పినవచనమొకటి గలదు. అదేమన, అతనికి ప్రసిద్ధులైన శిష్యులు కొందరుండిరి. వారప్పుడప్పుడు గురువుదగ్గరకు వెళ్ళి శ్రవణము జేయుటయు, భక్తి శ్రద్ధలుగల్గి గురుకార్యమును నిర్వహించు చుండిరి. కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట వారు గురువాదగ్గరకు పోవుటగాని, గురుకార్యములు నిర్వహించుటగాని మానిపెసిరి. ఒక పెద్దమనుష్యుడు పూర్వమువలె యేల మీరు గురువుదగ్గరకు వెళ్ళుటలేదని యడిగినప్పుడు శిష్యు లిట్లుచెప్పిరి. పూర్వము మేమున్నానమాచరించి, శుభ్రవస్త్రములు ధరించి, పావనమగు విభూతి ధరించుకొని గురుదేవుని దగ్గరకు వెళ్ళేవారము. ఇప్పుడు గురుసన్నిధానమునకు వెళ్ళిన మేము స్నానము చేయవలసి వచ్చినస్థితిలోనికి గురువుగారు వచ్చిరి. అందువలన నచ్చోటికి వెళ్ళుట మానినేయడ మైనదని వచించిరి. తర్మముయొక్క రహస్యము యీలాగునుండునని ప్రతిముముక్షువులున్ను, గురువులున్ను జ్ఞాపకములో నుంచుకొన వలయును. ఆలాగున విద్యార్థిదశలో నిరాధారులై యుండునపుడు యనేకుల సహాయమునొంది, యున్నత విద్య సభ్యునించి గొప్ప యుద్యోగమును బొందినవారున్ను, బీదరికములో యండి బహుజనుల యుపకృతిచే గొప్ప ధనవంతులైనవారిలో కొందరును, తమయొక్క పూర్వ వృత్తాంతమును మరచి ప్రవర్తించుచున్నారు. ఈ విషయమున్ను సదా జ్ఞాపకముంచందగినది. కావున యెల్లప్పుడున్ను మనుజుడు కృతజ్ఞుడై యుండవలసినదేగాని కృతఘ్నుడై జీవించరాదు. కృతిజ్ఞత గల్గియుండువరకు మాత్రమే ధర్మదేవతయు, దైవమున్ను వానిని అనుగ్రహము చేయుచుండును.

శ్లో॥ బ్రహ్మఘ్నే చ సురాపేచ చోరే భగ్నవ్రతే తథా |

నిష్కృతిర్విహితా లోకే కృతఘ్నాస్తి నిష్కృతిః ||

తా|| బ్రహ్మహత్య, సురాపానము, చోరత్వము, వ్రతభంగము మొదలగుదోషములకు ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పబడినది. లోకమలో కృతఘ్నువిషయమై ప్రాయశ్చిత్తమేలేదు.

ఓమ్

ధర్మరాజ చరిత్రము.

ఈ చరిత్రసారమేమన, ధర్మరాజుగూడ అసత్యమును చెప్పినను టయే. ధర్మములో రాజు అనియు, అనగా ధర్మపరాయణుడనియు, సత్యవ్రతనిష్ఠుగలవాడనియు, విఖ్యాతిగాంచిన ధర్మరాజుగూడ అసత్యము లోనికి దిగెనని వినునప్పుడు ఎవరికి ఆశ్చర్యముగలుగకపోవును? కావున యీగాథ అత్యద్భుతమైనదిగాను, మహాదాశ్చర్యమును గలుగజేయునదిగాను, మరలమరల వినుటకు అసక్తిని గలుగజేయునదిగాను యుండు న్నది. ఇదిచాల అపూర్వమైనకథగా యుండున్నది. ఎంత వినినను శ్రోత లకు తృప్తిగలుగక మరలమరల వినవలయుననియే తోచును. అంతేగాక సత్య ధర్మనిష్ఠుగలవారు ప్రత్యేకముగా దీనిని వినందగినది. దీనిలోగల సారమేమన, ధర్మరాజువాక్కుతో చెప్పినదిమాత్రము సత్యమైనను మన స్సులోమాత్రము సత్యమునకుదూరమైనది. దానియొక్క పాపఫలమును, ఆక్షణమునందే అనుభవించవలసి వచ్చినది. అదంతయు ఈకథలో మీరువినగలరు. ద్రోణాచార్యుల కుమారుడగు అశ్వత్థామ మరణించె నని వినిన ద్రోణుడు మరలబ్రతుకొడు. అంతేగాక, తతణమే అస్త్రశస్త్రముల త్యజించి సర్వేంద్రియముల సిగ్రహించుకొనును. అయితే, ఆవాక్యముగూడ సాధారణజనులుచెప్పిన చాలదు. ఎల్లప్పుడును సత్యమునే పలికెడువ్రతముగలవాడు చెప్పవలయును. అదంతయు ఈగాథవల్ల తెలిసికొనవచ్చును దుర్యోధనునిపై స్యములో అశ్వత్థామ యనుపేరుగల ఒక మహాగజముండెను. అది ఆదినయన యుద్ధమున మరణించెను. అశ్వత్థామ మరణించెను, అని తెప్పటకు అనేకులు ధర్మరాజును ప్రేరేపించి నప్పటికిని, పాపము ఆ ధర్మరాజు దాని నంగీకరించలేదు. శ్రీ కృష్ణుని పన్నాగమువలన చెప్పక తప్పినది కాదు. శ్రీకృష్ణభగవానుడుపడేశించిన

యుపాయమేమన, ఓ ధర్మరాజా! మీరు అసత్యముచెప్పబసిలేదు. అశ్వత్థామయను గజేంద్రుడిదనము యుద్ధములోమగణించెను. కావున అద్దానిని చెప్పిన అంతయేచాలును. దీనియందసత్యమేమున్నది? అని శ్రీకృష్ణుడు ప్రేరణజేయుటవలన అశ్వత్థామచచ్చెను అని వెలుగెత్తిచెప్పిన పిమ్మట తనకసత్య దోషమువచ్చునేమోయని భయపడి, చచ్చినది కుంజరమేయని తిన్నగా నెమ్మదిగా పలికెను. ఆశబ్దము ఎవరును విననీయక చేయుటకు సైన్యములు హాహాధ్వనులను గలుగజేయుటయు, రణభేరులను మ్రోగించుటయు చేసిరి. అదివరలో ధర్మరాజెక్కడి రథముయొక్క చక్రములు భూమిపై నాలుగంగుళములు పై భాగమున పోవుచుండినవి. వెంటనే అందరి రథచక్రములవలె భూమిలోనికి దిగెను. చూచితిరా ! ధర్మముయొక్క మాహాత్మ్యమును, దీనికన్న ధర్మరహస్యమును యేమి తెలిసికొనవలయును? ఆంధ్రభారతము.

లే॥ వలయుకొలది నెలుంగెత్తి వర్ణనమితి
యచ్చుపడఁగ నశ్వత్థామ సచ్చెననియె
నని పదంపడి యల్లన యతని చెవికి వినగ
రాకుండఁ గుంజరమనియె నధిప.

వ॥ ఇవ్విధంబున బలుకుటయు,

క॥ నేలకు నల్లెడుపొడువునఁ గ్రాలుచుమును
మెఱయుగుఱుని రథచక్రము ల
క్కాలంబున సమరజయ శ్రీ లోపము
దెలియ నంటసిలబడియె నృపా.

శ్లో॥ అశ్వత్థామాహత ఇతి శబ్దముచ్చైశ్చకార హ ।
అవ్యక్తమబ్రవీదాజ్ హతః కుంజర ఇత్యుత ॥

శ్లో॥ తస్యపూర్వం రథః పృథ్వీస్సతురంగులమున్నతః ।
బభూవై వంతుతే నోక్తే తస్యవాహోఽస్పృశస్సహీమ్ ॥

“సంస్కృత మహాభారత ద్రోణపర్వము” దీనిఅర్థము పై జెప్పబడినదే.

ఈరహస్యము తెలియక భాగవతములో శుక్రాచార్యులు చెప్పిన ఆసురసీతిని కొందఱు పలుకుచుందురు. కావుననే గురుక్షేత్ర శుక్రాచార్యుని వాక్యమును బలిచక్రవర్తి తిరస్కరించుటకు కారణమైనది.

శుక్రాచార్యుడు అసురగురుడు కావున ఆయనచెప్పినది అసుర ధర్మమే గాని దేవధర్మముగాదు. బలిచక్రవర్తి అసురలలో చేరిన వాడైనను గుణముచే దేవతా లక్షణముగలవాడైనందుచేతనే ఈలాగున చెప్పటకు కారణము. శుక్రాచార్యుని వాక్యము.

అ॥ వారిజాక్షులందు వైవాహికములందు

బ్రాణవిత్తమానభంగమందు

జకిత గోకులాగ్రజన్మ రక్షణమందు

బాంకవచ్చు నభుమువొండడధివ.

జనులు ఈసత్యమును తెలియక భాగవతమున భగవంతుడు పై పద్యమును చెప్పినటుల వచింతురు.

బలిచక్రవర్తి వాక్యము.

మ॥ నిరయంబైన నిబంధమైన ధరణీ నిర్మూలనంబైన దు

ర్మరణాబైనఁ గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో

హరుడైనన్ హరియైన నీరజభవుండభ్యాగతుండైన నా

దిరుగన్ నేరదు నాదు జహ్వా వినుమా ధీవర్య వేయేటికి॥

ఈపద్యమునుగూడ చదువక పోవుటచేతనే జనులు విపరీతబుద్ధి గలవారగుచున్నారు. భాగవతము అష్టమస్కంధమును చూడుడు. ధర్మములో సామాన్యధర్మమనియు, విశేషధర్మమనియు ఇరు తెగలు. శుక్రాచార్యుడు చెప్పినది సామాన్యధర్మము. అందువల్లనే అట్టివాక్యముచే “అభుముపొందడనభు” అని ప్రయోగించుటకు కారణము శుక్రాచార్యుడు చెప్పినరీతిగా చెప్పినచో పాపమును మాత్రము పొందడు, కాని మోక్షమునకు, జ్ఞానమునకు హానిగలుగదనిచెప్పలేదు. అంతేగాక సత్యవాది పొందెడు నిత్యసుఖముగలుగదని గ్రహించుకొనవలయు. కావున జ్ఞానము గలుగవలసి యుండిన, మోక్షము పొందవలసి యుండిన తప్పక సత్య ధర్మములను యుల్లంఘింపకనే ప్రవర్తించవలయు. గృహస్థాశ్రమములో యుండిన అట్టి సత్యధర్మములలో యుండుట ప్రయాసము. కావుననే ధర్మరాజాదులు అయిదుగురును, ద్రౌపదియు అంత్యకాలమున గృహస్థాశ్రమమును విడచి వానప్రస్థాశ్రమము నవలంబించి మహాప్రస్థానమున ప్రవేశించుటకు కారణము. ఈ విషయము మహాభారత మహాప్రస్థాన

పర్వమున చూడగలము. సత్యములోగూడ సామాన్యమనియు, విశేషమనియు రెండువిధములు గలవు. సామాన్యసత్యము మనుస్మృతిలో యీలాగున చెప్పడమైనది.

శ్లో॥ సత్యం బ్రూయాత్ప్రియం బ్రూయాన్న బ్రూయాత్సత్యమప్రియం |
ప్రియంచ నాన్యతం బ్రూయాదేషధర్మస్సనాతనః॥

తా॥ విన్నది విన్నట్లును, చూచినదిచూచినట్లును, చెప్పుట సత్యము. అట్టిసత్యమునే చెప్పవలయును. ఎదుటివాని మనస్సుకుదగినట్లు చెప్పుట ప్రియము. అట్టిప్రియమును పలుకవలయును. సత్యమైనను అప్రియమును చెప్పరాదు. ప్రియమయ్యును ససత్యము బలుకరాదు. ఇదివేద మూలము గాన ననాదియుగు ధర్మము.

దీనియందు మొదట నిజమును చెప్పెను. తర్వాత కొంతసవరణ చేయడమైనది. అయితే దానియందున్న సత్యమైనను జనులకహితమైన దానిని చెప్పకూడదనియు, జనులకు హితమైనదై నను అసత్యమును చెప్పరాదనియు తెలుపడమైనది. ఇది చాలా ధర్మసందేహముతో కూడినది. ఈ విషయములో సత్యవ్రత నిష్ఠగలవాడు యెట్లు ప్రవర్తించు కొనవలయునో, వారికి వారే ఆలోచించుకొనవలయును. ముఖ్యముగా దీని సారమేమన, సత్యమేచెప్పనది అయినను, అది ప్రశాంతముగ ప్రసన్నముగ జనులమనస్సుకు హృద్భూమైనదిగాను యుండవలయునేగాని, కోపముతోగాని, కఠోరవాక్యముతోగాని అశాంతి కరముగ చెప్పకూడదనిభావము. అయితే జనులకు సంతోషకరమై ప్రీతికరమైనదని తలంచి అతిశయోక్తిగాని, అసత్యభావణముగాని చెప్పవలదు. ఇక విశేషధర్మమును గుఱించి సూతసంహితలో చెప్పినదానిని చూడుడు.

శ్లో॥ యత్త్వదుష్టేన్ద్రియైర్దుష్టం శ్రుతం వేదవిదాంవర |

తస్యైవోక్తిర్భవేత్సత్యం విప్రతన్నాన్యథా భవేత్॥

తా॥ కండ్లార యెట్లుచూచినదో, చెవులార యెట్లువిన్నదో, ఆ ప్రకారమితరేంద్రియముల చేత యెట్లు గోచరించినదో, అది ఆలాగున చెప్పుటయే సత్యమనంబడును. ఇదే విశేష సత్యముయొక్క స్వరూపము. ఇట్టి గుణము గలవాడే సత్యస్వరూపుడగు దైవమును పొందగల్గును. గీతలోను ఈ సత్యమును గుఱించి తెలుపడమైనది.

శ్లో॥ అనుద్వేగకరం వాక్యం సత్యం ప్రియహితం చ యత్ |

స్వాధ్యాయాభ్యాసనం చైవ వాఙ్మయం తప ఉచ్యతే॥

తా॥ పరుల మనస్సును నొప్పించనిదియు, నిజమైనదియు, ప్రియమైనదియు, హితమైనదియు, యుండునట్టిదియు వాక్య మెద్దిగలదో అట్టి వాక్యమున్ను, వేదము, ఉపనిషత్తు, భాగవద్గీత పఠించుటయు, ప్రణవాది మంత్రములను జపించుటయు, వాచకీయ సత్యమనియు, తపస్సనియు గ్రహించంతగినది. దీనివల్ల వాక్కుద్ధియు గల్గును. వాక్కుద్ధిగలవాడు వచించినదంతయు వచించినట్లే జరుగును. అదియే దానిచే గల్గెడు ప్రయోజనము.

శ్లో॥ యస్యవిద్వాన్ హి వదతః శ్మశ్రజ్ఞోనాభిశంకతే |

తస్మాన్న దేవాః శ్రేయాంసం లోకేఽన్యం పురుషం విదుః॥

తా॥ ఎవడు చెప్పునప్పుడు సర్వజ్ఞుడగువాని యంతరాత్మ, ఇది సత్యమా, లేక అసత్యమా, అని తెలిసికొనుచున్నదో, అట్టి అంతరాత్మకు సాక్షిగ సత్యమునే చెప్పువాడు, లోకములో వానికన్న అధికుడగు మహాపురుషుడు లేదని దేవతలు వచింతురు.

శ్లో॥ సత్యేనార్కః ప్రతపతి సత్యే తిష్ఠతి మేదిసి |

సత్యం చోక్తం పరోధర్మః స్వర్గస్స త్యే ప్రతిష్ఠితః॥

తా॥ సత్యముచేతనే సూర్యుడు ప్రకాశించుచున్నాడు. సత్యమందే యీ భూమి నిలుచుచున్నది. సత్యము చెప్పుదానికన్న పరమైన ధర్మము మరియొకటిలేదు. స్వర్గమున్ను సత్యమందే నిలకడ గల్గియున్నది.

ఇప్పుడు భాగవతమున శుక్రాచార్యుఁడు చెప్పిన “వారిజాక్షులందు” అను చెప్పిన కథాసారమును సంగ్రహముగా ఇచ్చుట తెలిపెద.

శుక్రాచార్యుని వచనము.

సీ॥ దనుజేంద్ర యీతఁడు ధరణీసురుడు గాడు

దేవకార్యంబు సాధించు కొఱకు

హరివిష్ణుఁడవ్యయుం డదితిగర్భంబునఁ

గశ్యపసూనుఁడై కలిగెనకట

యెఱుంగకీతని కోర్కినిచ్చెద నంటివి

దైత్యసంతతి కుపద్రవమువచ్చు

నీలక్ష్మి తేజంబు నెలపునై శ్వర్ణంబు
వంచించి యిచ్చుదావాసపునకు.

అ॥ మొనసి జగములెల్ల మూడుపాదంబుల
సఖలకాయుడగుచు నాక్రమించు
సర్వధనమువిష్ణు సంసర్జనమునేసి
బడుగుపగిది నెట్లుబడికె దీవు.
బలిచక్రవర్తి వాక్యము.

వ॥ అని యిట్లు హితంబువలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణ
మాత్ర నిమిషాలిత లోచనండ్లై యశస్వి యిట్లనియె.

నీ॥ నిజమానతిచ్చితి నీవుమహాత్మక మహిని గృహస్థ ధర్మంబునిదియ
యర్థంబుగామంబుయశమునువృత్తియు నెయ్యెది ప్రార్థింపనిత్తుననియు
సర్థలోభంబుననర్థి బామ్మనుటెట్లుపలికిలేదను కంటె బాపమెద్ది
యెట్టిదుష్కర్ముని నేభరించెదగాని సత్యహీనుని మోవజాలననుచు.

తే॥ బలుకడేతొల్లిభూదేవిబ్రహ్మతోడ సమరముననుండితిరుగకచచ్చుకంటె
బలికిబాంకకనిజమునబరగుకంటెమానధనులకు భద్రంబుమఱియుగలదె.

తా॥ కారేరాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతింబొందరే
వారేరీసిరిమూటగట్టికొని పోవం జాలిరే భూమిపై
బేరై సంగలదే శిబిప్రముఖులుంబ్రీతిక్ యశఃకాలములై
యీరే శోర్కులు వారలక్ మఱదిరే యిక్కాలముక్ భార్గవా॥

శ్లో॥ సత్యమేవేశ్వరో లోకే సత్యే ధర్మస్సదాశ్రితః॥
సత్యమూలాని సర్వాణి సత్యాన్నాస్తి పరంపదమ్॥

తా॥ లోకములో సత్యమే ఈశ్వరుడు, ఈశ్వరుడే సత్యము.
ధర్మమంతయు సత్యము నాశ్రయించియున్నది. సకలమునకున్న సత్యమే
మూలాధారము. సత్యమునకన్న పరమపదము అనగా, బ్రహ్మపదము
మఱియొకటిలేదు.

శ్లో॥ గృహకర్మసమాసక్తం అహంబ్రహ్మేతి వాదినం॥
కర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టం తస్యజే దన్త్యజం యథా॥

తా॥ గృహస్థాశ్రమకర్మములతో సంబంధించిన మనస్సుగల
వాడై మహావాక్యముచేచెప్పబడెడు “అహం బ్రహ్మస్మి” అను

వచించువానిని కర్మయందును బ్రహ్మయందును ఉభయత్ర భ్రష్టుడని తలం
చవలయును. అట్టివానిని పవిత్రకర్మలనుండి చండాలుగుణముగల వానిని
త్యజించినటుల ఉపేక్షించందగినది.

శ్లో॥ మర్త్యోఽహమితి సన్ధాయ మ్రియతే జాయతేచసః।

బ్రహ్మోఽహమితి సన్ధాయ ముచ్యతే నచ జాయతే॥

తా॥ మర్త్యుడనను బుద్ధి యెంతకాలమువఱకు మానవునికి గలిగి
యుండునో అంతవరకును మరణించుటయు, జన్మించుటయు జరుగు
చుండును. బ్రహ్మమే తానని అనుసన్ధానము దృఢముగా గల్గియుండిన
తప్పక ముక్తుడగును. వాడు మరల జన్మించడు.

శ్లో॥ బ్రహ్మచర్య మహింసాంచ సత్యంచాపరిగ్రహం చ।

యత్నేన పే-రక్షత పేరక్షత పేరక్షతేతి।

ఈవాక్యము ఆత్మప్రియశిష్యునికి ఒకముని యుపదేశించినది.
ఓనాయనా! బ్రహ్మచర్యము, అహింసయు, సత్యము, అపరిగ్రహమున్ను
ప్రయత్నపూర్వకముగా రక్షింపుమా! రక్షింపుమా!! రక్షింపుమా!!!

శ్లో॥ నానుష్ఠానాత్పరం కార్యం త్రిషులోకేషు విద్యతే॥

సత్యం సత్యం పునస్సత్యమితి మామక భాషితమ్॥

తా॥ అనుష్ఠానమునకన్న శ్రేష్ఠమైనది మూడు లోకముల
యందును మఱియొకటిలేదు. ఇదిసత్యము, ఇదిసత్యము, పునస్సత్యము.
ఇట్లు నావాక్యము. ఓం తత్ సత్.

బ్రహ్మ శాపమునొందుట.

ఇపుడు చతుర్ముఖబ్రహ్మయు, సృష్టికర్తయు, వేదపురుషుడును
యగు బ్రహ్మదేవుడుగూడ దుష్కృత్యమొనర్చుటవల్ల శాపగ్రస్తుడై
నట్లుశాస్త్రములలోగలదు ఇట్లుండగా సామాన్యమనుజులై యుండియేదో
కొన్ని వేదాంతవాక్యముల నేర్చుకొని జ్ఞానులకు పుణ్యాపాప కర్మలంటవని
జెప్పుచు యెన్నియో దుర్మీతులలో ప్రవర్తించుచున్నారు. వీరుబ్రహ్మ
దేవునికన్న నధికులా? జగత్సృష్టి జేయుకీ తపస్సువల్లను, వేదపఠనము
వల్లను, యోగమహిమవల్లను బొందిన చతుర్ముఖ బ్రహ్మయే కర్మ

పాశముచే బద్ధుడయ్యెనని జెప్పుచుండగా యిట్టి మానవులూ పాపకర్మములచే బద్ధులుగాక పోదురు? బ్రహ్మదేవునికి గలిగినశాపమును గురించి శైవపురాణములో జూడందగును. ఇచట యాకథ సంగ్రహముగ దెలిపెద. ఒకకాలమున సృష్టి కర్తయగు బ్రహ్మకున్న, పాలనకర్తయగు విష్ణువునకున్న ఒకవాదము గలిగెను. సృష్టించువాడగుటచే బ్రహ్మదేవుడే యధికుడనియు, పాలించువాడగుటచే విష్ణువే యధికుడనియు భేదముకలిగినందుచే, పరమశివుని దగ్గరకువెళ్ళి మూలో యెవరధికులని ప్రశ్నింపగా యీశ్వరుండది వట్టిమాటతో జెప్పందగినది కాదు. మీ సామర్థ్యమునుజూచి నిశ్చయించవలసి యుండుననియు, అందుచే మీయిరువురిలో యెవరైన నొకడు నా శిరమునుగాని, పాదమునుగాని చూచి ముందుగా వచ్చేవారెవరో వారే గొప్పవాడని నిర్ణయించెదనని చెప్పి యీశ్వరుండు జ్యోతిరూపుడై యుండెను. బ్రహ్మహంసవాహనము గలవాడగుటచే హంసము నెక్కి శిరమును జూచుటకున్న, విష్ణుమూర్తి శ్వేతవరాహరూపమును ధరించి పాదమునుచూచుటకున్న వెళ్ళిరి. విష్ణుభగవానుడు అతల వితల పాతాళాదిలోకమువరకు వెళ్ళినను జ్యోతిర్మయుండగు యీశ్వరునియొక్క పాదాంతము కనబడక పోవుటచేతను, భూమిని త్రవ్వినందుచే ముఖము శిథిలమై రక్తముప్రవహించుటచే శివరూపమనంతమని తలంచి భూలోకమునకు వచ్చెను. బ్రహ్మ హంసము నెక్కి భూర్భువాదియేడులోకములు దాటినప్పటికిహంసయొక్క ఈకెలన్నియు రాలిపోయినందుచే పైకిపోజాలకను, జ్యోతిర్మయుడగు ఈశ్వర శిరాంతము కనుపింపక బోవుటచేతను మఱల భూలోకమునకు తిరిగివచ్చెను. అప్పటికి వీరిరువురకున్న యెన్నియోయుగములు గడచిపోయెను. అయితే వారిద్దరకున్న యీశ్వరుండుక వరమిచ్చెను. అదేమన, నాయొక్క పాదశిరస్సులంతము కనుగొనుట ప్రయాసమని తోచునో, మరల భూలోకమునకు వచ్చుటకుతలంపు గలుగునో అక్షణములోనే భూలోకమునవచ్చి చేరగలరని యనుగ్రహముచేసి యుండెను. అందువల్ల విష్ణుదేవుడు శివునియొక్క పాదాంతము కనబడుట నసాధ్యమని తలంచిన వెంటనే భూలోకమున వచ్చిచేరెను. కొంతసేపయిన పిమ్మట బ్రహ్మదేవుడున్న భూలోకమునకువచ్చెను. దేవతలున్న

మునులున్ను, సిద్ధులున్ను, నిండియుండు నా సభలోముందుగా పరమ శివుండు విష్ణుమూర్తి నడిగెను. అతరి నారాయణుండు వేదవాక్యము లచే స్తోత్రముచేసి, ఓ పరమశివమూర్తి! నీవనంతుడవు. గావున నీపాదాంతము జూడజాలనయితినిని పరమభక్తితో సత్యము వచించెను. మఱల బ్రహ్మదేవునితో ఈశ్వరశిరస్సుకం తముచూచితివా? యని యడుగగా చూచితినిని యసత్యముజెప్పెను. సాక్షులెవరనియడుగగా కామధేనువు, కేలకీపుష్పములని బ్రహ్మతెలిపెను. అప్పుడు కామధేను, కేలకీపుష్పముల నడిగినప్పు డీశ్వరుండు గ్రహకోపముగలవాడై యసత్యము చెప్పినందుచే యా మువ్వురుని శపించెను. పూర్వము బ్రహ్మదేవుని కైదు ముఖము లుండెను. అసత్యముజెప్పిన ముఖమును ఈశ్వరుండు గోరుచేద్రుంచి పారవైచెను. అంతేగాక భూలోకములో మీకొక దేవాలయముగాని, పూజలుగాని, నోములుగాని యుండకూడదనికూడ శపించెను. కామధేనువసత్యము జెప్పనప్పుడు తోకమాత్రము లేదు లేదను సంజ్ఞచూపే లాగున మూడుసార్లుగించినందుచే గోముఖముచే మలభక్షణముజేసే లాగుననున్ను, ముఖమున జ్యేష్ఠాదేవి నివసించేలాగుననున్ను శపించెను. తోక సత్యమును వచించినందుచే పుచ్చమునకున్ను, పృష్ఠభాగమునకున్ను గోపూజలుజేసేలాగుననున్ను, ఆవుయొక్క తోక తగిలిన పుణ్యము వల్ల ఆప్రదేశమున వచ్చెడు గోమయమున్ను గోమూత్రమున్ను అతిపావనము లనియున్ను, పంచమహాపాతకములుగూడ పంచగవ్యప్రాశనముచే నశించుననియు, సమస్తదోష నివృత్తికొఱకు గోమయ గోమూత్రములుప యోగపరచిన జాలుననియు, నాశీర్వాదమొసంగెను. కావుననే గోదాన కాళమున గోవుయొక్క పుచ్చమును బూజించి యాతీర్థమును శిరమున జల్లుకొనుటకు కారణమైనది. ఇప్పుడుగూడ ప్రాతఃకాలమునగాని, యాత్రాసమయమునగాని, గోముఖమును జూచినవెంటనే పృష్ఠభాగము జూడవలయునని జెప్పటకుకారణము. పృష్ఠభాగమున లక్ష్మీదేవికి నివాసమేర్పరచెను. మొగిలి పువ్వును శపించి నీవసత్యసాక్ష్యము జెప్పినందుచే ఈశ్వరసంబంధమైన యే పూజలకున్ను యుపయోగపడకపోవు టయేగాక విషయస్వభావముగల స్త్రీలకేశములోయుండె లాగునశాసము నిచ్చెను. ఒక అసత్య వాక్యముచేతనే బ్రహ్మదేవునకు భూలోకములో

నొక దేవాలయముగాని, బ్రహ్మప్రీతికర వ్రతములుగాని లేకపోయెను. అదియునుగాక నొకశిరస్సుగూడలేని దురవస్థగలిగెను. అట్లు గానిచో, శివవిష్ణుదులకువలె దేవాలయములున్ను, యుత్సవములున్ను, పూజలున్ను బ్రహ్మకుగూడ యుండవలసినవిగదా? విష్ణుదేవుడు సత్యము జెప్పినందుచే సమస్తయజ్ఞాది క్రతువుల కధిపతిగాను యజ్ఞఫల భోక్తగాను, యుండేలాగున యీశ్వరుండాశీర్వాదించినదేగాక సమస్త యజ్ఞముల ఫలమున్ను శ్రీవిష్ణ్వర్పణముగ జేసేలాగుననున్న విధించెను. కావుననే “పంచాననం పద్మజం” అనిశాస్త్రములో విధించుటకుకారణమైనది.

శ్లో॥ ఉపేతౌ నోచేత్కిం న హరసి భవద్ధ్యాన విముఖాం
దురాశా భూయిష్ఠాం విధివిమశక్తో యది భవాన్॥
శిరస్తద్వైధాత్రం నన ఖలు సువృత్తం పశుపతే
కథం వా నిర్వత్నం కరనఖముఖేనైవ లులితమ్॥

(అని శివానందలహరీ)

తా॥ సర్వలోకాధీశ్వరా! (నన్ను రక్షించుటయందు నీకుపేక్ష కలదేమో) అట్లుపేక్షలేనిచో దుష్టములైన తలంపులతో నిండినదియు, నీధ్యానమునుండి పరాజ్ఞుఖమైనదియు, నాముఖము మీది బ్రహ్మవ్రాతను యెందుకు తుడిచిపెయ్యు? నీ వశక్తుడవేని, గోటితో త్రుంచనలవిగాని ఆ మిక్కిలి దృఢమైన బ్రహ్మసంబంధమైన ఐదవ శిరస్సు ప్రయత్న మక్కర లేకుండ చేతిగోటి కొనచేతనే యెట్లు త్రుంచివేయ బడినది?

ధర్మ చర్యయా, జఘన్యోవర్ణః, పూర్వం పూర్వం వర్ణమాపద్యతే జాతిపరివృత్తౌ। అధర్మచర్యయా, పూర్వో వర్ణో జఘన్యం జఘన్యం వర్ణమాపద్యతే జాతిపరివృత్తౌ. (అని ఆపస్తంభము.)

తా॥ ధర్మానుష్ఠానమువల్ల నిమ్నవర్ణములోయుండు వాడైనను పై పైవర్ణమును బొందుచున్నాడు. జాతి పరివర్తనముగలది. ఆలాగున ధర్మప్రవృత్తివల్ల అగ్రజాతి యందుండు వాడైనను, క్రమక్రమముగా నిమ్నజాతి స్థితిలోనికి వచ్చును. జాతియనునది నదా పరిణామముతో గూడినది. ఉచ్చ నీచప్రవర్తనములనుసరించి అగ్రజాతి నిమ్నజాతిలోని

కిన్ని, నిమ్మజాతి అగ్రజాతిలోని కిన్ని, మారుచుండును. మనువున్ను యాలాగునే చెప్పెను.

శ్లో॥ శూద్రో బ్రాహ్మణతామేతి బ్రాహ్మణశ్చైతి శూద్రతాం |

క్షత్రియాజ్ఞాతమేవంతు విద్యావైవశ్యాత్తథైవచ ||

తా॥ సద్ధర్మానుష్ఠాన తపస్సుచే శూద్రావస్థలో నుండువాడు బ్రాహ్మణావస్థను బొందుచున్నాడు. ఆలాగుననే క్షత్రియుడైనను వైశ్యుడైనను; పై జెప్పిన రీతిగా జేసినచో బ్రాహ్మణత్వము బొందును. బ్రాహ్మణావస్థలోనుండు వాడైనను కర్మలోపము గలిగెనేని, క్షత్రియావస్థలోనికి గాని, వైశ్యావస్థలోనికి గాని, శూద్రావస్థలోనికి గాని వచ్చును.

శ్లో॥ భావశుద్ధి విహీనానాం సమస్తం కర్మ నిష్ఫలం |

తస్మాద్రాగాదికం సర్వం పరిత్యజ్య సుఖభవేత్

తా॥ ఆత్మశుద్ధి లేనివారి జప, ధ్యాన, యోగ, తపస్సులన్నియు నిష్ఫలములే. అందువలన అంతః కరణములో గల రాగద్వేష కామ క్రోధాది దోషములను పరిత్యజించిన వాడు ఆత్మశాంతిని, ఆత్మ సుఖమును పొందగల్గును.

శ్లో॥ అంతశ్శుద్ధి విహీనశ్చ బహిశ్శుద్ధిం కరోతి యః |

అలంకృతైస్సురా భండ ఇవ శాంతిం న గచ్ఛతి ||

తా॥ ఆత్మశుద్ధి లేనివాడై బాహ్యశౌచముగల్గి భస్మ, రుద్రాక్ష, కాషాయాదులచేగాని, తిలక, తులసీమాల, పావనముగు పేరు మొదలయినవి గల్గినవాడు, కల్లుకుండను బాగుగా పై జెప్పిన వానివల్ల అలంకరించినను, ఘటములోపల యుండు మద్యమేలాగున అమృతము కాజాలదో, ఆత్మశుద్ధి లేనివారి స్థితియు ఆలాగున యుండును. వీరాత్మ శాంతిని బడయజాలరు.

శ్లో॥ అనిర్జితేంద్రియగ్రామం యస్తుధ్యానపరో భవేత్ |

మూఢాత్మానంచ తం విద్యాధ్యానంచాస్య న సిద్ధ్యతి ||

తా॥ ఇంద్రియములను చక్కగా నిగ్రహములోనుంచక ఆత్మ శుద్ధి లేనివాడై యే వ డై తే యోగముగాని, తపస్సుగాని, వేదాంత బోధనముగాని చేయుచుండునో, అట్టివానిని మూఢాత్ముడని తెలిసి

కొనందగినది. వానికి ధ్యానముగాని, యోగముగాని, తపస్సుగాని
స్పందించదు.

శ్లో॥ అన్మశ్శుద్ధివిహీనైస్తే యేఽధ్వరా వివిధాః కృతాః।

నశ్శలన్తి మునిశ్రేష్ఠ భన్మని న్యస్తహవ్యవత్॥

తా॥ ఓ మునిశ్రేష్ఠుడా! చక్కని ఆచరణచే ఆత్మశుద్ధిలేనివాడు
అశ్వమేధ రాజసూయ నిత్యనైమిత్తిక వేదాధ్యయనాదిక్రియలనేకము
చేసినను, అవియెవ్వయుఫలించవు. అదంతయు బూడిదయందు హోమం
చిన హవిస్సువలె నిరర్థకమగును.

శ్లో॥ జపేచ్ఛ ప్రణవనిత్యం జతాత్మా విజితేంద్రియః।

పశేదుపనిషద్వాక్యం వేదాంతార్థాంశ్చ చిన్తయేత్॥

తా॥ కావున ఆత్మశుద్ధిగల్గి బ్రహ్మప్రాప్తి పొందవలసియుండిన
జ్ఞుడైయుములను నిరోధించి, మనస్సును స్వాధీనములోనుంచి, నిత్యము
ప్రణవమును జపించవలయును. ప్రణవార్థమును తెలిపెడు ఉపనిషత్తు
లను పఠించవలయును. వేదాంతార్థమునుబాగుగ శ్రవణ మనన నిధి
ధ్యానల నొసర్చవలయును.

శ్లో॥ బహుజన్మకృతైఃపుణ్యైః వై రాగ్యం ఖలు జాయతే।

వై రాగ్యేణ వినా జ్ఞానం కదాచిన్నోపజాయతే॥

తా॥ అనేక జన్మములలోజేసిన నిష్కామ పుణ్యకర్మలచేతనే
జీవులకు వై రాగ్యము జనించును. అట్టి వై రాగ్యమువినా యే జీవికిని
జ్ఞానము యేకాలమందైనను గలుగదు.

శ్లో॥ బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా వానప్రస్థోఽథవా యతిః।

యది న్యాత్సంయతాత్మాచ సనూనం ముక్తిమాపున్నయాత్॥

తా॥ బ్రహ్మచారిగాని, గృహస్థుడుగాని, వానప్రస్థుడుగాని,
సన్న్యాసిగాని ఎవడైనను, సర్వేంద్రియములసంయమనముగల్గి శుద్ధాత్మజ్ఞ
ధ్యానము చేయుచుండిన తప్పక ముక్తిని పొందగలడు. దీనియందేలాటి
సందియములేదు.

శ్లో॥ నాస్తి శ్రద్ధా సమం పుణ్యం నాస్తిశ్రద్ధా సమం సుఖం।

నాస్తి శ్రద్ధా సమం తీర్థం సంసారే ప్రాణినాం నృప॥

తా॥ ఓరాజా ! శ్రద్ధగల స్వభావమునకు సమమగుపుణ్యము మఱియొకటి లేదు. శ్రద్ధగలస్వభావముకన్న సుఖము మఱియొకటిలేదు. శ్రద్ధగలస్వభావముకన్న మఱియొక తీర్థస్నానఫలమున్ను యీప్రపంచమున లేదు.

శ్లో॥ యావదాత్మా నలబ్ధోఽయం శుద్ధం జ్ఞానంచ నోదితం |

మలీనవిషయే రాగసావదజ్ఞానినోభవేత్ ||

తా॥ ఎంతవఱకు ఆత్మజ్ఞానములభించలేదో, ఎంతవఱకు శుద్ధమైన ఈశ్వరజ్ఞానముదయించలేదో, ఎంతవఱకు మాలిన్యమైన విషయములలో రాగనివృత్తికాలేదో, అంతవఱకు తనను అజ్ఞానినిగా తెలిసికొనవలయును.

శ్లో॥ జ్ఞానయజ్ఞోడుపేనైవ బ్రాహ్మణోవాన్యజ్ఞోపి వా |

సంసారసాగరం తీర్త్వా ముక్తిపారంహి గచ్ఛతి ||

తా॥ ఆత్మజ్ఞాన మనెడునావచే బ్రాహ్మణుండైనను, లేక అన్యజ్ఞుడైనను, జనన, మరణ, దుఃఖ మనెడుసంసారసాగరముతరించి యిచ్చటనే, యీ దేహముతోగూడియున్నప్పుడే మోక్షమనెడు దరిని జేరుచున్నాడు.

శ్లో॥ చతుర్వేదార్థతత్వజ్ఞాశ్చతుశ్శాస్త్ర విశారదాః |

యజ్ఞదానతపో నిషానమేకూపం విదంతి తే ||

తా॥ నాలుగువేదముల సారమెరిగినవాడైనను, నాలుగుశాస్త్రములను బాగుగా పఠించినవాడైనను, యజ్ఞదానతపస్సులలో నిష్ఠగలవాడైనను, నిర్మలమైన యనుష్ఠానములేనిచో, సాక్షాదీశ్వరస్వరూపజ్ఞానమును బొందజాలరు.

శ్లో॥ హరోయద్యుపదేష్టా తే హరిఃకమలజోపివా |

తథాపి న తవ స్వాస్థ్యం సర్వవిస్మరణాదృతే ||

తా॥ సాక్షాత్ శంకరుండు మీకుపదేశించినను, లేకసాక్షాద్విష్ణువుపదేశించినను, లేక చతుర్ముఖ బ్రహ్మయుపదేశించినను, అంతఃకరణములోగల సంస్కారము, వాసన, సంకల్పము నశింపజేయనిచో ఆత్మశాంతిని, ఆత్మజ్ఞానమును బొందజాలరు.

శ్లో॥ ముక్తిం దదాతి వైరాగ్యం రాగో యచ్ఛతి బంధతాం ।
మతంవై సర్వశాస్త్రాణాం యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥

తా॥ ఈవాక్యమష్టావక్ర మునీంద్రుండు జనకమహారాజునకుపదేశించెను. వైరాగ్యమొకటి మాత్రమే మోక్షమును గలుగజేయును. విషయమందు రాగముండువరకు బంధనమునే కలుగజేయును. ఇదిసర్వ శాస్త్రములయొక్క సమ్మతము. కావున నీ యిచ్ఛయేలాగుననో యాలాగున చేయుము.

శ్లో॥ ఆత్మక్షేత్రజ్ఞ ఇత్యుక్తసంయుక్తః ప్రాకృతైర్గుణైః ।
తైరేవతు వినిర్ముక్తః పరమాత్మేత్యుదాహృతః॥

తా॥ ఆత్మయనియు, క్షేత్రజ్ఞుడనియు, ప్రకృతిసంబంధగుణములతోగూడి యెంతవరకునుండునో యంతవరకుమాత్రమే పైజెప్పిన విధముగా వ్యవహరింపబడును. ఎప్పుడైతే పైజెప్పిన ప్రాకృతగుణముల నుండివిముక్తుడగునో, అప్పుడీ యాత్మయే పరమాత్మయనిపిలువబడును. ఇదే వేదాంతశాస్త్రముయొక్క సారాంశము.

సర్వసారాంశము.

ఇదివరలో యీ గ్రంథమున వ్రాయబడిన అన్నిటియొక్క సారాంశమేమన నంతఃకరణమున ప్రపంచవాసనయగు విషయచోష మెంతవరకుండునో అంతవరకు ఆత్మశుద్ధికాలేదనియు, మోక్షము గలుగదనియు నిరూపించడమైనది. అట్లైన ఆత్మశుద్ధి యెట్లుగలుగును, ముక్తి పదమెట్లు సిద్ధించునను విషయమై యోగవాసిష్ఠాది గ్రంథములలో తెలిపిన విషయము సంక్షిప్తముగా నిరూపించి యీ గ్రంథమును పూర్తిజేయ తలంచడమైనది.

శ్లో॥ అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ ద్వయం దేహే ప్రతిష్ఠితం ।
మృషయా సాధ్యతే మృత్యుః సత్యేన సాధ్యతేఽమృతమ్॥

తా॥ మానవుని హృదయమందక్షుత కలశమనియు, విషమగు మృత్యుకలశమనియు చెందుకుంభములు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి. అసత్య మార్గములో నడుచువాడు విషకుంభమును జెందుచున్నాడు. (పొందు చున్నాడు) సత్యమార్గమున సంచరించువాడక్షుత కలశమును జేరు చున్నాడు. సత్యముజ్ఞానమనియు, నసత్యముజ్ఞానమనియు గ్రహించుకొనం దగినది.

శ్లో॥ తపోవిద్యాచ విప్రస్య నిఃశ్రేయసకరం పరం |

తపసా కిల్బిషం హన్తి విద్యయాఽమృతమశ్నుతే॥

తా॥ తపస్సున్ను, ఆత్మవిద్యయున్ను, మానవునికి శ్రేష్ఠమగు శ్రేయస్సును గలుగజేయునవి. తపస్సువల్ల అంతఃకరణములోగల పాపము లన్నియు నశించును. బ్రహ్మవిద్యవల్ల అమృతత్వమగు మోక్షమున్ను సిద్ధించును.

శ్లో॥ యథైకం చ సువర్ణాది మిలితం రజితాదినా |

అల్పమూల్యం ప్రజాయేత తథా జీవోఽప్యహం యుతః॥

శ్లో॥ యథైవహి సువర్ణాది తౌరాదేః శోధితం శుభం |

పూర్వవన్మూల్యతాయాతి తథా జీవోఽపి సంస్కృతేః॥

తా॥ ఏలాగున నవరంజి బంగారై నను, వెండి, రాగి, యిత్తడి, మొదలై న హీనలోహముతో కలిసిన స్వల్పవెలను పొందుచున్నదో యాలాగున యీ జీవాత్మ శుద్ధమైన జ్ఞానస్వరూపము గలదై నను, అవిద్యాది అహంభావముతో గూడునప్పుడు జీవుడని పిలువబడు చున్నాడు. అట్టిమలినావస్థను బంగారము స్ఫుటముజేసిన యేలాగున శుద్ధమగు అవరంజియగుచుండునో, అప్పుడు మంచి బంగారము యొక్క విలువను బొందుచుండునో, ఆలాగున ఈ జీవుడుగూడ గురువ్రచేతన, తపస్వాధ్యాయ వ్రతములచేతను సంస్కరింపబడినచో జీవత్వముబోయి యీశ్వరత్వమును బొందుచున్నాడు.

శ్లో॥ అవిద్యాం శ్రేష్ఠయా శ్రేష్ఠః తాలయన్నేవ తిష్ఠతి |

మలం మలేనాపహరన్య కిజ్జో రజకో యథాః

తా॥ ఏలాగున నేర్పరియగు చాకలివాడు చౌడుమట్టిచే మలిన వస్త్రము కలిపి పుడుక బెట్టి పుతికిశుభ్రముజేయుచున్నాడో, యాలాగున

మాయామాలిన్యముతోగూడిన జీవుడు తపస్వాధ్యాయేశ్వర ప్రణిధాన గురూపదేశముచే శుద్ధుడుకావలయును.

శ్లో॥ తండులన్య యథా చర్మ యథా తామ్రస్యకాలిమా|

నశ్యతి క్రియయా పుత్ర పురుషస్యతథామలమ్|

నశ్యత్యేవ నసందేహస్సాదుద్యమవాన్భవ||

ఈ పరమోపదేశము శ్రీ వసిష్ఠమునీంద్రుడు శ్రీరామచంద్రు నకుపదేశించినది. కొందరు జీవునిచొక్క కర్మ సహజమనియు, అది న్యభావమగుటచే నశించదనియు, కావున పురుషప్రయత్నము వ్యర్థమనియు చెప్పుదురు. ఈ వాదమును వసిష్ఠ హరి అంగీకరించలేదు. దానికారణము క్రింద తెలుపబడుచున్నది. ఎట్లన, బియ్యము పుట్టుకతోనే తవుడుతోను, పొట్టుతోను ఆవిర్భవించుచున్నది. ఆలాగున రాగియు చిలుముతోనే ఆవిర్భవించుచున్నది. ఆలాగునజీవుడు నిజముగా శుద్ధజ్ఞానస్వరూపుడైనను జన్మాంతర సంస్కారకర్మవాసనచే మలినముతోగూడినవాడైనను, పై చెప్పినవడ్లు దంచుటచేతను, తామ్రము వనమూలికలవల్ల స్ఫుటముచేతను, శుద్ధపడి చూర్ణమగునట్లునున్ను, పురుషప్రయత్నము వల్ల జీవునియొక్క మాయామాలిన్యము నశించును. దీనియందు సందేహము లేదు. అందువల్ల నీవు ప్రయత్నపరుడవు కమ్ము, అని వసిష్ఠుడు చెప్పినప్పుడు దశరథమహారాజ మహాసభలో నుండు పురుషులందరున్ను, బ్రాహ్మణులును, రాజులును, ఇతరు లందరును గొప్ప హర్షధ్వని జేసిరి.

శ్లో॥ ఆత్మానదీ సంయమతోయ పూర్ణా

సత్యహ్రీదా శీల తటాదయోర్మిః|

తత్రావగాహం కురుపాండుపుత్ర

సహ్యస్యథా శుద్ధ్యతి చాంతరాత్మా||

తా|| ఈ శ్లోకము ధర్మరాజకు భీష్ముడుపదేశించినది. ప్రపంచములోగల తీర్థమాహాత్యములన్నియుంజెప్పి, కట్టకడకు దీనినుపదేశించెను. ఈ ఆత్మనొక నదిగా వర్ణించడమైనది. ఈ యాత్మనదికి సంయమమే అనగా సర్వేంద్రియ నిగ్రహమే పూర్ణమైన జలప్రవాహము. సత్యమే లోతైన భాగము. నిర్మల శీలప్రవర్తనమే దానియొక్క రెండు

తీరములు. దయయే దానియొక్క అలలు, కావున పాండు నందనుడా!
అట్టి యాత్మనదిలో స్నానమాచరింపుము. వేరు యే ప్రకారముచేతను
అంతరాత్మ శుద్ధము కాదు.

శ్లో॥ అజ్ఞానకలుషం జీవం జ్ఞానాభ్యాసాద్వినిర్మలం ।
కృత్వాజ్ఞానం స్వయంనశ్యేజ్జలం కతకరేణవత్ ॥

తా॥ ఆత్మస్వరూపమిట్టిదని తెలిసికొను తెలివి, అనగా అజ్ఞాన
ముచే కలుషమైన జీవాత్మను ఆత్మస్వరూపమయొక్క నిరస్తరచిత్తనము
చేత దోషరహితునిగాజేసి, పంకిలమైన యుదకమును చిల్లగింజ యొక్క
గంధమువలెనే జ్ఞానము స్వయముగా నశించును. అనగా అజ్ఞానముచే
మరుగుపడియుండు ఆత్మ బ్రహ్మ విచార తపస్సులచే శుద్ధమగును.
ఎఱులనగా, బురదనీరు చిల్లగింజ గంధము చే శుద్ధమగునటుల యుండును.
చిల్లగింజ గంధమున్ను, నీటిలోగల బురదయు, రెండును నశించినీరునిర్మ
లమగునటుల, సాధన అజ్ఞానముతోగలిసి రెండును లీనములై నిర్మలమైన
ఆత్మజ్ఞానముమాత్రము మిగులునని భావము.

శ్లో॥ ఏవం నిరస్తరకృతా బ్రహ్మైవాస్మీతి వాసనా ।
హరత్యవిద్యావిజ్ఞేపా రోగానివ రసాయనమ్ ॥

తా॥ ఎల్లప్పుడును తాను నిత్యశుద్ధప్రకాశాత్మస్వరూపుడను
ధ్యానమువలన దివ్యావధముచే రోగమునశించు విధమున, పై జెప్పిన అను
ష్ఠానమువలనను అంతఃకరణములోగల అవిద్యావిజ్ఞేపాది దోషములున్ను
నశించును.

శ్లో॥ నైవజన్మని సర్వస్మిన్ విద్యాసౌసులభాపితం ।
శిష్యలక్షణ సంపూర్ణ జన్మన్యేవహి లక్ష్మతే ॥

తా॥ అన్ని జన్మములలోను ఈ బ్రహ్మవిద్య సులభముగాదు.
శమదమాది శిష్యలక్షణము సంపూర్ణముగానున్న జన్మమునందే
కనబడుచున్నది.

శ్లో॥ అనాత్మస్యరుచిశ్చిత్రే రుచిశ్చాత్మని చేద్భవేత్ ।
పుణ్యపుంజేన శుద్ధంతచ్చిత్రమేకాగ్ర్యిమర్హతి ॥

తా॥ అత్మకానిదానియందు మనస్సున రుచి లేకపోవుటయు, నాత్మయందు రుచిగలుగుటయు నేదిగలదో యది మహాపుణ్యముచే గల్గును. ఆ శుద్ధమైన చిత్తమే కాగ్యమును గలిగించును.

శ్లో॥ రవిర్వాయుర్యథా వృష్టిర్లోకానాం హితకారణం
తథా భవంతి వేదాశ్చ సర్వే హి మోక్ష సిద్ధయే॥

తా॥ ఏలాగున సూర్య, చంద్ర, అగ్ని, వాయు, జల, వృష్టి, భూమ్యాకాశాదులు సర్వజనులకు సౌఖ్యముకొఱకు సమానముగా స్వరేశ్వరుడు యెటుల స్పష్టించియున్నాడో, ఆలాగున అందఱున్న మోక్షము పొందుటకొఱకు వేదములను గూడ అందఱికిని సమానముగాను ఈశ్వరుండు నిర్మించియున్నాడు. పంచ భూతాదులు దేహ సౌఖ్యముకొఱకును, ఆత్మసౌఖ్యముకొఱకును వేదమును నిర్మించినాడు.

శ్రుతి॥ బ్రహ్మరాజన్యభ్యాం శూద్రాయ చార్యాయచ స్వాయ చారణాయ.

తా॥ ఈవేదవాణి బ్రాహ్మణులకు వలెనే క్షత్రియులకును, క్షత్రియులకేటో అట్లే వైశ్యులకు, శూద్రులకు, తమతమ పుత్రులకు, భృత్యులకు, అతిశూద్రులకు సయితము సమానముగ వర్తించును.

ఓం తత్ సత్

స మా ప్ర ము .

ఇతర గ్రంథములు.

1. వేదాంత బాలబోధము	2—4—0
2. అమృత బిందూపనిషత్తు (తోహరతో)	0—1—6
3. శ్రీమద్భాగవతసారము	0—1—0
4. జిజ్ఞాసురత్నము	0—1—0
5. ఓంకారప్రభావము	0—12—0
6. శ్రీ దత్తాత్రేయోపదేశము	0—3—0
7. బ్రహ్మవిదాశీర్వాదపద్యతి	0—4—0
8. శ్రీ బుద్ధోపదేశము	0—1—0
9. శ్రీ రామనామమృతము	0—1—0
10. బీజాక్షరపరమలిక	0—0—9
11. శ్రీ యోగివాసిష్ఠము (పూర్వార్థము)	20—0—0
12. డిటా (ఉత్తరార్థము)	25—0—0
13. శ్రీ మలయాళసద్గురు స్మరణామృతము	0—6—0
14. ఆత్మారామతత్త్వమృతము	0—6—6
15. రావకృష్ణ ప్రేమామృతము	0—2—6
16. శివరామకృష్ణ భజనామృతము	0—2—6
17. తులసీ భృందావనము	0—2—6
18. భజగోవిందము	0—2—0
19. అహింసాపుష్పము	0—2—6
20. శ్రీమన్నారాయణగేయామృతము	0—1—6
21. ఆనందానంద వేదాంతము	0—7—0
22. గృహస్థాశ్రమతత్త్వము	0—5—0
23. దుఃఖనివారణోపాయము	0—4—0
24. ధర్మపదము	0—8—0
25. గరుడపురాణసారము	0—6—0
26. యతిగీతము	0—2—0
27. శివపంచాక్షరీ భాష్యం	0—4—0
28. శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ స్తోత్రము	0—12—0
29. శ్రీ గురు బోధానందామృతముయ సంజీవినీకీర్తనలు	0—2—6
30. ప్రశోత్తరమణిరత్నమాల	0—2—0
31. శివధ్యానామృతము.	0—0—9
32. నమశ్శివాయ గేయామృతము.	0—1—6
33. శ్రీ సాంబశివ గేయామృతము.	0—0—6
34. కుండలీ పరాశక్తి ధ్యానము.	0—0—6
35. ఓంకార స్మరణామృతము.	0—3—0
36. ఓంకారగీత.	0—3—0
7. శ్రీ వ్యాసాశ్రమస్థలమహాత్మ్యము.	0—4—0

అద్రస్య: శ్రీ వ్యాసాశ్రమము, యేర్పేడు పోస్టు, (చిత్తూరుజిల్లా.)